

**FYYSISESTI AKTIIVISEN TOIMINTAKULTTUURIN TUKEMINEN  
VARHAISKASVATUKSESSA**

Viivi Ollila

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma  
Liikuntatieteellinen tiedekunta  
Jyväskylän yliopisto  
Syksy 2021

## TIIVISTELMÄ

Ollila, V. 2021. Fyysisesti aktiivisen toimintakulttuurin tukeminen varhaiskasvatuksessa. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma, 89 s., 1 liite.

Lapsuuden fyysisellä aktiivisuudella on kauaskantoisia vaikutuksia, jotka edistävät yksilön terveyttä ja hyvinvointia läpi elämän. Samalla vähäisestä fyysisestä aktiivisuudesta on muodostunut globaali terveyshaaste, jonka nujertaminen edellyttää muutoksia yhteiskunnan rakenteissa. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri vaikuttaa merkittävästi siihen, millaisia toimintamahdollisuuksia lapsille tarjotaan ja kuinka tarjottavat toimintamahdollisuudet tukevat lasten fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Tässä tutkimuksessa selvitettiin, mitkä tekijät vaikuttavat fyysisesti aktiivisen toimintakulttuurin muodostumiseen varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä.

Tutkimusaineisto kerättiin sähköisen kyselylomakkeen (Webropol 3.0, Finland) avulla, joka toimitettiin sähköpostitse Vantaan kaupungin kunnallisten varhaiskasvatustyöryhmien johtajille (n = 59) sekä liikuntavastaaville (n = 99). Tutkittava otos muodostui satunnaisesti näiden varhaiskasvatustyöryhmien henkilökunnasta sekä varhaiskasvatusalueiden liikuntavastaavista (n = 68). Aineisto analysoitiin tilastollisesti SPSS Statistics -ohjelmalla. Tilastollisen merkitsevyyden raja-arvoksi asetettiin  $p < 0.05$ . Avoimet vastaukset analysoitiin laadullisesti aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen.

Kyselyyn vastasi kaikkiaan 68 varhaiskasvattajaa. Saatujen tulosten perusteella toimintakulttuurin ilmapiiri, avoin vuorovaikutus ja yhdessä laaditut säännöt edistävät fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Erityisen suuri merkitys on yksikön johdon tarjoamalla tuella. Vastuukysymykset sekä sisätilojen koko ja esteettömyys puolestaan rajoittivat fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Vastaajien taustamuuttujilla ei ollut merkittävää vaikutusta fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen. Covid-19-pandemian aikana varhaiskasvatusryhmien liikkuminen on pääsääntöisesti (79 %) pysynyt ennallaan. Pandemia on kuitenkin rajoittanut kaupungin liikuntapalveluiden käyttöä, ja sitä kautta vaikuttanut negatiivisesti lasten fyysiseen aktiivisuuteen. Pandemia on myös lisännyt henkilöstön kuormittuneisuutta, vaikeuttanut sijaisten saantia, edellyttänyt kasvattajilta aiempaa enemmän pedagogisen toiminnan soveltamista ja korostanut johtajan roolia.

Varhaiskasvatuksen fyysisesti aktiivisen toimintakulttuurin tukeminen on koko yhteiskunnan yhteinen prosessi, jonka toteutuminen edellyttää eri toimijaryhmien sitoutumista yhteisiin päämääriin. Varhaiskasvattajien vastuukysymysten avaaminen, yhteisten toimintatapojen ja arvopohjan määrittäminen sekä kiireen minimoiminen ovat ensiaskelia kohti fyysisesti aktiivisempaa toimintakulttuuria. Tulevissa koulutuksissa erityishuomio tulee kohdistaa alle kolmevuotiaiden liikkumisen tukemiseen, sisätilojen juoksu- ja kiipeilymahdollisuuksiin sekä kevyiden paini- ja peuhuleikkien tukemiseen. Jatkotutkimuksissa tulee selvittää, millaisia käsityksiä kasvattajilla on lasten fyysisen aktiivisuuden eri kuormitustasoista ja verrata niitä lasten todellisiin aktiivisuustasoihin. Lisäksi tarvitaan lasten näkökulmasta tuotettua tutkimustietoa, josta selviää, miten lapset kokevat liikkumismahdollisuutensa osana varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria, ja kaipaavatko lapset lisää fyysistä aktiivisuutta varhaiskasvatuspäiviinsä.

Asiasanat: varhaiskasvatus, fyysinen aktiivisuus, toimintakulttuuri.

## ABSTRACT

Ollila, V. 2021. Supporting a Physically Active Culture in Early Childhood Education, University of Jyväskylä, Master's thesis in Social Sciences of Sport, 89 pp. 1 appendice.

Childhood physical activity (PA) has far-reaching effects that promote an individual's health and well-being throughout life. At the same time, physical inactivity has become a global health challenge which requires changes in the societal structures. The operational culture of early childhood education and care (ECEC) has a significant impact on what kind of opportunities are offered to children and how the opportunities support children's PA. The purpose of this study was to investigate which factors influence the formation of physically active operating culture in ECEC.

The data was collected during spring 2021 using an electronic questionnaire (Webropol 3.0, Finland). The questionnaire was mailed to 59 principals and 99 PA educators of municipal ECEC centers in the City of Vantaa. The sample was formed by using randomly chosen ECEC centers educators from mentioned municipal (n = 68). Statistical analyses were performed using the SPSS Statistics -software. The statistical significance value was set at  $p < 0.05$ . Open-Ended questions were analyzed by qualitative content analysis.

A total of 68 early childhood educators responded to the questionnaire. According to the results of the study, the operating culture atmosphere, open interaction and together developed rules promote PA. Especially, support from the unit principal plays a significant role. Responsibility issues, and the size and accessibility of the indoor environment seem to limit PA. Respondents' background variables had no significant effect on PA in this study. During the Covid-19-pandemic, the PA of the ECEC groups have generally remained (79 %) unchanged. However, the pandemic has limited the use of municipal sport facilities, increased the workload of educators, and made it more difficult to find substitutes. It has required educators to adapt pedagogical activities and emphasized the role of the unit principal.

Supporting a physically active operation culture in ECEC is a common process for whole society, which requires a commitment to common goals. Opening a debate on the responsibility issues of ECEC educators', minimizing haste and defining common practices and values in the operation culture are the first steps towards a more physically active culture in ECEC. In the upcoming conventions, special attention should be targeted towards indoor running and climbing facilities, possibilities for childlike wrestling, and supporting PA of children under three years old. In future studies, it will be necessary to find out what kind of information educators have about different levels of children's PA, and to compare them with the actual activity levels of children. Furthermore, it is necessary to examine children's perspective on how they see their PA possibilities as a part of the operation culture and whether they wish more PA in their ECEC days.

Key words: early childhood education and care, physical activity, operation culture.

## SISÄLLYS

### TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO.....	1
2 VARHAISKASVATUS YHTEISKUNNALLISENA INSTITUUTIONA.....	4
2.1 Suomalaisen varhaiskasvatusjärjestelmän muovautuminen .....	4
2.2 Nykymuotoinen varhaiskasvatus .....	6
2.3 Tavoitteet ja tehtävät .....	8
3 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS.....	12
3.1 Sosialisaatioteoreettinen näkökulma .....	12
3.2 Ekologinen systeemitheoria ja sosiaalistuminen fyysiseen aktiivisuuteen.....	15
4 VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI.....	19
5 VARHAISVUOSIEN FYYSINEN AKTIIVISUUS .....	24
5.1 Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset .....	25
5.2 Suositusten toteutuminen varhaiskasvatuksessa .....	26
5.3 Toiminnalliset oppimisympäristöt.....	30
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	33
6.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	33
6.2 Tutkimusaineisto .....	33
6.3 Kyselylomake.....	35
6.4 Tutkimus- ja analyysimenetelmät .....	37
7 TULOKSET.....	39
7.1 Vastaajien taustatiedot.....	39
7.2 Fyysisen aktiivisuuden toteutuminen varhaiskasvatusryhmissä .....	42

7.3	Fyysiseen aktiivisuuteen vaikuttavat tekijät .....	48
7.3.1	Toimintakulttuurissa ilmenevät tekijät .....	50
7.3.2	Oppimisympäristössä ilmenevät tekijät .....	52
7.3.3	Erilaiset tukimuodot.....	55
7.3.4	Covid-19-pandemian vaikutukset.....	57
7.4	Avoimet vastaukset .....	62
8	POHDINTA.....	65
8.1	Fyysistä aktiivisuutta edistävät tekijät.....	67
8.2	Vähäisen fyysisen aktiivisuuden syyt.....	70
8.1	Tutkimuksen arviointi ja luotettavuus .....	72
8.2	Yhteenveto ja jatkotutkimusehdotukset.....	74
	LÄHTEET .....	76
	LIITTEET	

# 1 JOHDANTO

Suomessa lasten yleisimmät kansanterveyshaasteet liittyvät lisääntyviin ylipaino-ongelmiin (THL 2020b), jotka ovat suoraan yhteydessä vähäiseen fyysiseen aktiivisuuteen (Haapala ym. 2017). Vähäinen fyysinen aktiivisuus on Maailman terveysjärjestö WHO:n (World Health Organization) mukaan maailmanlaajuisesti suurin riskitekijä ennenaikaisille kuolemille (WHO 2018; 2020a). Vasankari ym. (2018) tekemän selvityksen perusteella vähäinen fyysinen aktiivisuus aiheuttaa yhteiskunnallisella tasolla vuosittaisia lisäkustannuksia 3,2–7,5 miljardin euron edestä. Tästä osuudesta vähäiseen fyysiseen aktiivisuuteen liittyvien sairauksien aiheuttamat terveydenhuollon kustannukset ovat arviolta 1,5–4,4 miljardia euroa (Vasankari ym. 2018). Samaan aikaan tiedetään, että lapsuuden monipuolinen fyysinen aktiivisuus ennaltaehkäisee lukuisia terveyshaittoja, jotka heijastuvat vielä aikuisuuteen. Lisäksi tutkimukset osoittavat, että lapsena omaksuttu fyysinen aktiivisuus luo pohjan fyysisesti aktiiviselle elämäntavalle, joka säilyy läpi elämän (Karvonen, Nikander & Piirainen 2016; Lounassalo ym. 2018; Takalo 2016; Tammelin 2005).

Koulutuksella on perinteisesti pyritty vastaamaan yhteiskunnassa tapahtuviin rakennemuutoksiin (Lehtisalo & Raivola 1999, 22). Hyvinvoinnin heikkeneminen ja vähäinen fyysinen aktiivisuus ovat ajankohtaisia rakennemuutoksia, joihin koulutus- ja kasvatusjärjestelmän tulee vastata, jotta yhteiskunnan toimivuus voidaan taata myös tulevaisuudessa. Liikuntapoliittisesti tarkasteltuna tämä tarkoittaa lisääntyvää yhteistyötä koulutus- ja kasvatusjärjestelmien kanssa. Samalla se edellyttää fyysisen aktiivisuuden sisällyttämistä näiden järjestelmien eri vaiheisiin, myös varhaiskasvatukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisemassa Liikunnan tiedolla johtamisen suunta -asiakirjassa 2020–2024 on määritelty liikuntatieteellistä tutkimusta ohjavia teema-alueita, jotka ovat linjassa liikunnalle asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttamistavoitteiden kanssa. Käsillä oleva tutkimus sisältyy fyysisesti aktiivisen elämäntavan edistäminen -teema-alueeseen. (OKM 2018.) Näin ollen tutkimus muodostaa ajankohtaista tieteellistä tietoa tulevien päätöksentekoprosessien tueksi. Tutkimuksen keskeisimpinä käsitteinä toimivat fyysinen aktiivisuus, varhaiskasvatus ja toimintakulttuuri.

Varhaiskasvatuksen asema osana suomalaista institutionaalista koulutus- ja kasvatusjärjestelmää on vahvistunut vuosi vuodelta. Vuonna 2019 enemmistö (77 %) 1–6-vuotiaista suomalaislapsista osallistui varhaiskasvatukseen. Toimintaan osallistuvien lasten osuus on kasvanut useana peräkkäisenä vuotena. (THL 2020a.) Nykymuotoisen varhaiskasvatuksen kehittymiseen ovat vaikuttaneet yhteiskunnassa eri aikakausilla vallinneet ideologiat ja arvomaailmat. Myös toiminnasta käytettävät käsitteet ja toiminnalle asetetut tavoitteet ovat vaihdelleet eri aikakausien mukaan (Alila ym. 2014, 8–10). Nykyinen varhaiskasvatuksen käsite viittaa yhteiskunnalliseen palvelujärjestelmään, joka toteuttaa lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jonka pääpainona on erityisesti pedagogiikka (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 2§; Vasu 2018, 14; Vlasov ym. 2018, 17). Varhaiskasvatuksen institutionaalisen roolin vakiintuminen on merkinnyt sen aseman korostumista osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua (Nummenmaa, Karila, Joensuu & Rönholm 2007, 22). Kuitenkin ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta on edelleen huoltajilla. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea ja täydentää kotien kasvatustehtävää sekä vastata omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista, mukaan lukien fyysisen aktiivisuuden tukeminen (Vasu 2018, 7).

Useammat tutkimukset (Jämsén ym. 2013; Kyhälä, Reunamo, Valtonen & Ruismäki 2020; Reunamo, Saros & Ruismäki 2012; Reunamo ym. 2014; Soini ym. 2012) osoittavat, että varhaisvuosille asetetut fyysisen aktiivisuuden suositukset (OKM 2016) toteutuvat varhaiskasvatuksessa vaihdellen. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurilla on merkittävä vaikutus siihen, millaisia arvoja toimintakulttuurissa viljellään, ja kuinka yksittäisen lapsen osallisuus ja toimijuus pääsevät toteutumaan. Toimintakulttuurin käsiteellä viitataan kokonaisuuteen, johon sisältyvät työyhteisön ilmapiiri, kulttuuri, arvot, toimintatavat ja symboliset ilmiöt sekä varhaiskasvatuksen kontekstissa edellisten lisäksi myös kasvatukselliset näkökulmat (Nummenmaa 2006; Nummenmaa & Karila, 2005; Nummenmaa ym. 2007; Parrila & Forsén 2016, 42). Fyysisen aktiivisuuden näkökulmasta varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri voi toimia joko aktiivisuutta edistäen tai rajoittaen. Tämän tutkimuksen päätavoitteena on selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat varhaiskasvatuksen fyysisesti aktiivisen toimintakulttuurin muodostumiseen. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä Vantaan kaupungin kanssa, joten tutkimuksen tulokset rajoittuvat Vantaan kaupungin varhaiskasvatusympäristöön.

Aihetta lähestytään kasvatus- ja liikuntasosiologisten sekä yhteiskuntateoreettisten näkökulmien avulla. Sosiologisen lähestymisen avulla on mahdollista paikantaa fyysisen aktiivisuuden yhteiskunnallinen asema ja kuvata sekä selittää niitä instituutioita ja sosiaalisia muotoja, joissa lapsen kokemusmaailmat kertyvät ja syntyvät (Antikainen 1998, 26; Antikainen ym. 2013, 389; Itkonen 2021, 12). Lapsuuden kokemusmaailmojen syntymistä tarkastellaan erityisesti suhteessa varhaiskasvatuksen kehitykseen, sille asetettuihin tehtäviin ja tavoitteisiin, varhaisvuosien fyysiseen aktiivisuuteen sekä aktiivisuuden omaksumiseen vaikuttaviin tekijöihin.

Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa kaikkea kehon liikettä, jossa energiankulutus nousee yli lepotason (Haapala, Pulakka, Haapala & Lakka 2016). Fyysisen aktiivisuuden rinnalla käytetään liikkumisen käsitettä, joka Itkosen (2021, 13, 38, 44–47) määritelmän mukaan kuvaa kaikkea ihmisen fyysistä aktiivisuutta ja laajemmin ruumiin muokkamiseen kohdistuvia toimia. Liikunta puolestaan viittaa suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen toimintaan, kuten ohjattuun liikuntaan, ja sisältyy osaksi fyysistä aktiivisuutta sekä liikkumista (Itkonen 2021, 13, 44; Lakka, Talvia, Sääkslahti & Haapala 2019, 136).



## 2 VARHAISKASVATUS YHTEISKUNNALLISENA INSTITUUTIONA

Sosiologisesti tarkasteltuna yhteiskunta muodostuu useasta sosiaalisesta rakenteesta, jotka ohjaavat ja määrittelevät ihmisten yksilöllistä sekä yhteisöllistä toimintaa. Nämä sosiaaliset rakenteet kietoutuvat laajemmin historialliseen, kulttuurilliseen, taloudelliseen sekä sosiaaliseen kontekstiin, jotka puolestaan raamittavat rakenteiden muodostumista. Kommunikaatio, taloudellinen järjestelmä, rituaalit, perhe ja kasvatus ovat eräitä esimerkkejä sosiaalisista rakenteista. Kun näiden sosiaalisten rakenteiden toiminta järjestäytyy ja vakiintuu, syntyy niistä instituutioita, jotka pyrkivät ylläpitämään sekä luomaan uusia arvoja, normeja ja tietoa. Vakiintuneen asemansa lisäksi instituutiolta edellytetään legitimiisyyttä, eli yleistä järjestelmän laillisuuden sekä oikeudellisuuden hyväksymistä. (Alasuutari 2009, 56; Antikainen, Rinne & Koski 2013, 16–17.) Tämän määritelmän perusteella voimme huomata, että varhaiskasvatuksesta on muodostunut yhteiskunnallisen asemansa vakiinnuttanut instituutio.

Alasen (2001, 164) mukaan lapsuuden institutionalisoitumisesta on muodostunut keskeinen osa modernin lapsen elämää. Samalla se on yhdenmukaistanut lasten yhteiskunnallista asemaa, tuonut julki lapsille kuuluvia oikeuksia ja lisännyt lasten osallisuutta yhteiskunnan pienissä ja suurissa prosesseissa. (Alanen 2001, 164–172.) Jotta ymmärrämme, kuinka ja miten tähän on päädytty, on syytä tarkastella varhaiskasvatuksen muovautumisen vaiheita sekä merkitystä osana suomalaista yhteiskuntaa. Historiaa tarkastelemalla voimme luoda kattavan kuvan varhaiskasvatuksen nykytilasta ja tulevaisuuden suuntaviivoista. Toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin ja tehtäviin syventyminen avaa käsitystä siitä, mitä varhaiskasvatuksella todella tavoitellaan, ja miksi yhteiskunnallinen keskustelu varhaiskasvatuksen merkittävydestä on edelleen ajankohtainen.

### 2.1 Suomalaisen varhaiskasvatusjärjestelmän muovautuminen

Päivähoidon, myöhemmin varhaiskasvatuksen, kehittyminen Suomessa käynnistyi varhain jo 1850-luvulla. Kehittymiseen vaikuttivat 1800-luvun lopun yhteiskunnallinen teollistuminen ja uusien lapsi- sekä kasvatuskäsitteiden rantautuminen Euroopasta Suomeen. Teollistumisen myötä perinteisen maatalouden asema suomalaisten työllistäjänä heikkeni ja työt siirtyivät

enenevissä määrin kotien ulkopuolelle. Samalla työpäivät pidentyivät ja venyivät usein yli kymmenentuntisiksi. Pitkät työpäivät aiheuttivat ongelmia lasten näkökulmasta, sillä kotona odottavilla lapsilla ei ollut paikkaa, minne mennä vanhempien pitkien työpäivien ajaksi. Lapset ajautuivat kaduille oleskelemaan ja kuluttamaan aikaansa ja katulapsista muodostui varsin arkinen osa 1800–1900-lukujen yleistä katukuvaa. (Hänninen & Valli 1986, 21–22.)

Vähitellen yhteiskunnallinen huoli kaduilla majailevien lasten turvallisuudesta kasvoi. Samaan aikaan Suomeen rantautui viestejä saksalaisen Friedrich Fröbelin (1782–1852) muotoilemista uusista pedagogisista näkemyksistä sekä kasvatuskäsitteistä, jotka perustuivat yhteiskunnan sosiaaliseen uudistamiseen. Fröbel ajatteli, että yhteiskunnan sosiaaliset rakenteet (mukaan lukien perhe-elämä) voidaan uudistaa aktiivisen kansankasvatuksen avulla. Nämä ajatukset poikkesivat suuresti saman aikakauden muiden kasvatusteoreetikkojen näkökulmista, sillä ne korostivat erityisesti varhaislapsuuden ainutlaatuisuutta. Fröbel painotti näkökulmissaan lasten erilaisten kehitysvaiheiden roolia ja kehitysvaiheiden mukaisia kasvatustarpeita, jotka tulisi huomioida osana laajempaa kasvatusta ja hoitoa. Koululaitoksen siirtäminen alaspäin kohti nuorempia lapsia ei Fröbelin mukaan ajanut asiaansa, vaan tarvittiin täysin uusi varhaislapsuuden erityistarpeisiin keskittyvä itsenäinen kasvatustoimi, eli lastentarha. (Helelius & Lummelahti 2018, 11, 202–203; Hänninen & Valli 1986, 27–52; Meretniemi 2015, 63.)

Suomessa Uno Cygnaeus (1810–1888) omaksui fröbeliläiset aatteet ja otti tehtäväkseen edistää kasvatustuon jakamista perheiden sekä pedagogisen koulutuksen saaneiden opettajien välillä. Cygnaeuksen ideologiat perustuivat haaveeseen yhtenäisestä koulutusjärjestelmästä, jossa lasten päiväkotitoiminnalla olisi merkittävä rooli. Koulutusjärjestelmän tehtävänä oli Cygnaeuksen mukaan erilaisten yhteiskuntakerroksien tasoittaminen sekä siveellisen kristillishumanisen kasvatuksen varmistaminen. (Meretniemi 2015, 24–25.)

Ensimmäinen yksityinen lastentarha perustettiin Tammisaareen vuonna 1861 Cygnaeuksen innoittamana. Samoihin aikoihin käynnistettiin seimitoiminta, joka toimi erityisesti äitien ja lasten sosiaalihuollollisena suojeluna. Seimitoiminnalla haluttiin madaltaa aikakauden korkeita lapsikuolleisuuslukuja, jotka johtuivat pääasiallisesti lasten huonosta ravinnosta ja heikosta

hoidosta. Alun seimitoimintaa ylläpidettiin erilaisten yhdistysten voimin. Ensimmäinen nelivuotinen kansakoulunopettajaseminaari, joka kattoi lastentarha- sekä seimitoiminnan, käynnistettiin Jyväskylässä vuonna 1866. (Alaranta 2017, 23–37; Hänninen & Valli 1986, 53–58.)

Cygnaeuksen käynnistämä päivähoitotoiminta herätti kansalaisissa suuria ristiriidan tunteita. Ulkopuolisen hoidon tarvetta kyseenalaistettiin, sillä lasten kasvatusta nähtiin vahvasti kodin omaksi tehtäväksi (Alaranta 2017, 23–36). Muutos kansalaisten asenteissa tapahtui kuitenkin viimeistään Suomen sotien jälkeen (1940–1950), kun yksinhuoltajaperheiden määrä lisääntyi, syntyvyys kasvoi ja yhä useampi perhe suuntasi maalta kaupunkiin paremman työllistymisen toivossa. Kaupungistumisen myötä myös naiset hakeutuivat aiempaa useammin töihin kodin ulkopuolelle, mikä tarkoitti lisääntyvää tarvetta lasten päivähoitolle. (Alila ym. 2014, 8–14.) Lisääntyneen tarpeen myötä käynnistyi yhteiskunnallisen päivähoitojärjestelmän todellinen kehittyminen.

Päivähoitopaikkojen suuri kysyntä ajoi kunnat tilanteeseen, jossa niiden oli pakko suunnata omia varojaan uusien lastentarhojen rakentamiseen. Painostusta tuli myös kansalaisten suunnalta, sillä yhteiskuntarakenteiden muutosten myötä elinkustannukset olivat nousseet ja asenteet lasten päivähoitoa kohtaan muuttuneet. Ymmärrettiin, ettei päivähoito ole pelkästään sosiaalisiin tarpeisiin kohdistettua apua, vaan osa yhteiskunnallisia koulutuskysymyksiä. (Hänninen & Valli 1986, 150–151.)

## **2.2 Nykymuotoinen varhaiskasvatusta**

Pitkästä historiasta huolimatta päivähoitojärjestelmän (nykyään varhaiskasvatusta) kehittyminen nykymuotoonsa on edennyt hitaasti. Muodostumista ovat hidastaneet yhteiskunnassa eri aikakausilla vallinneet arvomaailmat ja poliittiset ideologiat, jotka ovat vaikuttaneet suoraan käytettäviin käsitteisiin sekä päivähoiton ja lasten yhteiskunnalliseen asemaan. Seuraavaksi tarkastelemme, kuinka päivähoitosta muodostui varhaiskasvatusta.

Ensimmäinen päivähoitojärjestelmää vauhdittanut laki astui voimaan vuonna 1927. Lain perusteella säädettiin lastentarhojen valtionavusta (Meretniemi 2015, 97). Varsinainen laki las-

ten päivähoidosta säädettiin kuitenkin vasta vuonna 1973 (Laki lasten päivähoidosta 1973/36). Tätä ennen toiminta pohjautui lastensuojelullisiin sekä sosiaalihuollollisiin näkökulmiin, jotka korostivat huono-osaisten perheiden tukemista (Petäjaniemi & Pokki 2010, 7). Uusi laki velvoitti kunnat huolehtimaan siitä, että lasten päivähoito oli saatavilla joko kunnan järjestämänä tai valvomana kunnassa esiintyvien tarpeiden mukaisesti (Laki lasten päivähoidosta 1973/36, 12§). Vaikka lainsäädännön voimaantulo vakiinnutti päivähoidon yhteiskunnallista asemaa, se ei kuitenkaan poistanut vallitsevia sosiaalihuollollisia аспектеja. Päivähoito lukeutui edelleen sosiaalihoitolain alaiseksi sosiaalipalveluksi, joka jätti kasvatopedagogiset näkökulmat taka-alalle (Alila ym. 2014, 12). Sosiaalihuollollinen näkökulma ohjasi päivähoitojärjestelmän toimintaa aina vuoteen 1996 asti. Samalla se asetti perheet eriarvoiseen asemaan lasten päivähoiton suhteen, sillä kokopäiväinen hoito oli oikeutettua lähinnä vain sosiaaliset perusteet omaaville perheille, kuten yksinhuoltajille, erityistä tukea tarvitseville sekä lastensuojelulliset tarpeet täyttävillä (Petäjaniemi & Pokki 2010, 6–8). Muutos päivähoito-oikeuksissa tapahtui vuonna 1996, jolloin astui voimaan edelleen käytössä oleva subjektiivinen päivähoito-oikeus. Subjektiivisella päivähoito-oikeudella haluttiin taata kaikille alle kouluikäisille lapsille samanarvoiset oikeudet päivähoitopaikkaan vanhempien sosiaalisesta asemasta riippumatta ja mahdollistaa molempien vanhempien töissä käynti. (Alila ym. 2014, 13; Salmi & Närvi 2014.)

Vuonna 2013 uudistettiin päivähoiton hallintoalaa. Hallintoalasiirron myötä päivähoito siirrettiin sosiaalipalveluiden alta osaksi kasvatus- ja koulutuspalveluja (Alila ym. 2014, 13; Karila, Kosonen & Järvenkallas 2017, 17). Samalla luovuttiin vanhoista lastentarhan ja päivähoiton käsitteistä ja otettiin käyttöön uudistettu varhaiskasvatuksen käsite, jolla viitataan ammatillisen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostamaan kokonaisuuteen (Alila ym. 2014, 14, 19). Vuonna 2015 astui voimaan uudistettu varhaiskasvatuslaki ja vuonna 2016 valtakunnallinen velvoittava Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Vasu) -ohjausasiakirja. Molempia asiakirjoja on sittemmin täydennetty vuonna 2018. (Opetushallitus 2020; Varhaiskasvatuslaki 2018/540.) Tehdyt muutokset ovat vakiinnuttaneet sekä selkeyttäneet varhaiskasvatuksen roolia osana suomalaista kasvatus- ja koulutusjärjestelmää (Karila ym. 2017, 17). Nykymuotoinen institutionaalinen varhaiskasvatus nähdään ammattilaisten toteuttamana ryhmämuotoisena ja pedagogisesti painottuneena kasvatuksena, jota säädellään lainsäädännöllä sekä opetussuunnitelmilla (Karila 2016; Närvi, Salmi & Lammi-Taskula 2020, 139).

Vaikka institutionaalinen varhaiskasvatus on vakiinnuttanut asemansa osana suomalaista yhteiskuntaa, puhuttaa kotihoidon ja varhaiskasvatuksen välinen kahtiajako edelleen (Alanen 2009, 12–16; Alaranta 2017, 36; Karila 2016; Meretniemi 2015, 97–107). Tosin Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen kokoamat tilastot (THL 2020a) varhaiskasvatukseen osallistuneiden lasten määristä osoittavat varhaiskasvatuksen suosion kasvun. Vuonna 2019 enemmistö (77 %, 253 727 lasta) 1–6-vuotiaista suomalaislapsista osallistui varhaiskasvatukseen. Määrä on ollut tasaisesti kasvujohtoinen koko 2000-luvun ajan. Esimerkiksi vuonna 2015 vastaava luku oli 67 prosenttia (244 284 lasta). Vaikka kokonaisuudessaan varhaiskasvatukseen osallistuneiden lasten osuus on varsin suuri, on osallistujien kesken löydettävissä merkittäviä ikäryhmittäisiä eroja. Vuonna 2019 alle yksivuotista vain alle prosentti osallistui varhaiskasvatukseen, kun taas kaksivuotiaiden kohdalla osuus kasvoi yli puoleen (69 %) ja viisivuotiaissa jopa 91 prosenttiin. (THL 2020a.) Kansainvälisesti tarkasteltuna Suomen osallistumismäärät jäävät alle keskiarvon. Taloudellisen yhteistyö- ja kehittämissjärjestön eli OECD:n laatiman tilastoraportin (OECD 2019) mukaan sen jäsenmaiden 3–5-vuotiaista lapsista keskiarvolta 87,2 prosenttia osallistui varhaiskasvatukseen. Suomessa vastaava luku oli 79,5 prosenttia. (OECD 2019, 5.)

### **2.3 Tavoitteet ja tehtävät**

Nykymuotoiselle varhaiskasvatukselle asetetut tarkemmat kasvatustehtävät ja tavoitteet ovat laissa sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Vasu) määriteltyjä. Vasun (2018) tarkoituksena on toimia varhaiskasvatusta ohjaavana koulutuspoliittisena asiakirjana, jossa määritellään varhaiskasvatuksen pedagogiset ja hallinnolliset sisällöt (Huhtanen 2017; Varhaiskasvatustilasto 2018/540, 21§). Koska varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutus- ja kasvatusjärjestelmää, perustuu sitä ohjaavat velvoitteet edellisten lisäksi perustuslakiin sekä sovelletusti hallintolakiin ja sosiaalihuoltolakiin (Vasu 2018, 14–15).

Koulutuspoliittisesti tarkasteltuna varhaiskasvatuksen tehtävänä on vastata yhteiskuntapoliittisiin tavoitteisiin yhdessä muiden koulutusinstituutioiden kanssa (Lehtisalo & Raivola 1999, 38). Yhteiskunnallisessa keskustelussa nämä tavoitteet ovat esiintyneet erityisesti sosiaali-, perhe-, työvoima- ja talouspoliittisina tehtävinä. Useimmat näistä perustelevat varhaiskasva-

tuksen tärkeyttä tulevaisuuteen kohdistuvilla investoinneilla, joilla varmistetaan kansainvälisen sekä kansallisen tason taloudellinen kestävyys (Karila 2012; Onnismaa, Paananen & Lipponen 2014; Repo, Alasuutari, Karila & Lammi-Taskula 2020, 1–2; STM 2008). Vähemmälle huomiolle ovat jääneet varhaiskasvatuksen lapsi- (Alila ym. 2014, 11–12; Onnismaa ym. 2014) ja liikuntapoliittiset tehtävät. Vaikka Huhtasen ja Itkosen (2018) artikkelin perusteella voimme huomata, että suomalainen sosiaali- (ja myös koulutuspolitiikka) ja liikuntapolitiikka ovat kietoutuneet toisiinsa ja yhteisten päämäärien edistämiseen jo useamman vuosikymmenen ajan. Liikuntapolitiikan keskiössä on ollut ja on edelleen väestön hyvinvoinnin sekä liikumisen edistäminen. Varhaiskasvatuslaissa (540/2018, 3§,1) varhaiskasvatuksen tavoitteeksi on asetettu lapsen iän ja kehityksen mukaisen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Vasussa (2018, 47–48) sama tavoite jäsentyy varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien väliseksi kasvatustehtäväksi, jonka päämääränä on luoda valmiuksia terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle. Valtioneuvoston (2018) liikuntapoliittisessa selonteossa korostuu puolestaan liikunnan kansanterveydellinen sekä kasvatuksellinen merkitys. Voidaan siis todeta, että varhaiskasvatuksen monisidonnaiset yhteiskunnalliset tehtävät ovat linjassa liikuntapoliittisten tehtävien kanssa, ja siten liikkuminen tulisi nähdä vielä vahvemmin varhaiskasvatukseen sidottuna toimintona.

Yksilötasolla laadukas varhaiskasvatus vaikuttaa positiivisesti yksilön terveyteen ja hyvinvointiin, koulumenestykseen sekä yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ennaltaehkäistä yksilöiden välistä eriarvoisuutta, lisätä sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja mahdollistaa vanhempien työssäkäynti sekä sitä kautta tukea työmarkkinoiden vahvistumista ja verotulojen kasvua. (Karila 2016; OJEU 2019; Onnismaa ym. 2014.) Nämä tulevaisuuteen suuntautuvat tavoitteet ovat saaneet osakseen myös kritiikkiä, sillä ne jättävät huomioimatta tässä ja nyt tapahtuvat vaikutukset, jotka kaikki heijastuvat varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, paikallisiin tavoitteisiin sekä tehtäviin, ja sitä myötä lapsiin (Karila 2016).

Keskustelu lapsen yhteiskunnallisesta asemasta sekä varhaiskasvatuksen laadusta ja pedagogiikasta on nostanut lapsilähtöiset näkökulmat uuteen valoon (Puroila & Kinnunen 20017; Repo ym. 2020, 2; Valtioneuvosto 2021). Varhaiskasvatus ei ole enää pelkästään vanhemmille suunnattua sosiaalipalvelua, vaan ensisijaisesti jokaiselle lapselle kuuluva oikeus (Huhta-

nen 2016, 44; OJEU 2019). Lapsilähtöiset näkökulmat korostavat lapsen oikeutta fyysiseen sekä psyykkiseen hyvinvointiin. Ajatukset lapselle kuuluvista oikeuksista pohjautuvat Yhdistyneiden kansakuntien (YK) lapsen oikeuksien yleissopimukseen (1991/60), jonka 28 artiklan mukaan jokaisella lapsella on oikeus opetukseen ja koulutukseen. Lisäksi useammat yleissopimuksen artikloista (art. 6, 23, 24, 29 ja 31) painottavat lapsen oikeutta fyysiseen aktiivisuuteen, terveyteen, leikkiin ja liikkumiseen. Suomi on muiden sopimusvaltioiden tavoin allekirjoittanut ja ratifioinut YK:n sopimuksen, ja näin ollen sitoutunut kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin sekä muihin toimiin, jotta yleissopimuksen oikeudet pääsisivät toteutumaan. (Valtioneuvosto 2021, 13–14; Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991/60.)

Lapsilähtöiset näkökulmat sekä lapsille kuuluvat oikeudet korostuvat varhaiskasvatuslain (2018/540) 3.§:ään kirjatuihin varhaiskasvatuksen tavoitteisiin, joiden mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on:

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsoksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;

- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä. (Varhaiskasvatustilaki 2018/540, 3§.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) nostetaan edellisten tavoitteiden rinnalle toiminnan sisällöllisiä tehtäviä ja määräyksiä, jotka koskevat oppimisympäristöä, pedagogista toimintaa, laaja-alaista osaamista, tuen saantia, toimintakulttuuria ja arviointia. Vasuun perustuen jokainen varhaiskasvatusta järjestävä taho on velvoitettu oman paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan, jossa avataan sekä konkretisoidaan, kuinka varhaiskasvatuksen toteuttaminen paikallisesti toteutuu (Vasu 2018, 12–13).



### 3 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

#### 3.1 Sosialisatioteoreettinen näkökulma

Sosiologisen määritelmän mukaan kasvatuksen tehtävänä on ”yksilön sosiaalistaminen siihen fyysiseen ja henkiseen kulttuuriympäristöön, jossa hän elää” (Antikainen ym. 2013, 41). Tähän määritelmään liittyy oleellisesti sosialisatiion käsite, jonka kehittäjänä pidetään ranskalaista Èmile Durkheimia (1858–1917). Durkheimin sosialisatiokäsite on saanut rinnalleen useita haastajia, joiden myötä voidaan todeta, ettei ole olemassa yhtä yksiselitteistä käsitystä siitä, kuinka sosialisatio tulisi määritellä, vaan valittu lähestymistapa ohjaa määritelmän tarkentumista (Siljander 1997, 8; Takala 1974, 17).

Tieteen parissa on käyty aktiivista keskustelua kasvatuksen ja sosialisatiion välisistä yhteyksistä (mm. Ikonen 2000; Kivelä 2000; Tronberg 1998). Osa tutkijoista on sitä mieltä, ettei sosialisatiota tulisi liittää osaksi kasvatusta. Aiheen lähempi tarkastelu osoittaa kuitenkin varsin pian, ettei sosialisatiota ja kasvatusta voida täysin irrottaa toisistaan, vaan ne kulkevat rinnakkain. Kasvatuksen vuorovaikutuksellinen ja sosiaalinen luonne, edellyttää väistämättä ymmärrystä sosialisatioprosessista sekä sen vaikutuksesta yksilön kasvuun ja kehitykseen. Näin ollen on syytä syventyä tarkemmin siihen, mitä sosialisatiolla tarkoitetaan.

Sosiologisessa kirjallisuudessa (Ikonen 2000; Salonen 1997; Takala 1995, 10) sosialisatio on perinteisesti nähty instituutioiden kautta todentuvana yhteiskunnallisena prosessina, jossa aiempien sukupolvien tiedot ja taidot välittyvät uudemmalle sukupolvelle. Perinteinen käsitys sosialisatiosta pohjautuu Durkheimin ajatuksiin, joiden perusteella kasvatusta on yhteiskunnallinen tehtävä sekä näin ollen aina yhteiskunnan kontrolloimaa (Pickering 2006, 179–180). Yhteiskunta taas on, Durkheimiin viitaten, olemassa oleva jo ennen kuin siihen synnyttään eli tarvitaan sosialisatiota sekä kasvatusta, jotta yksilö oppii sisäistämään yhteiskunnassa vallalla olevat toimintatavat. Kasvatuksessa aikuinen sosiaalistaa ”untuvikkona” toimivan lapsen yhteiskunnassa vallitseviin normeihin, moraaliin, tietoihin ja taitoihin. (Pickering & Walford 1998, 20–22.) Hiljalleen, aikuisen ja lapsen välisen sosialisatioprosessin myötä, yhteiskunnan käytänteet hivuttautuvat lapseen ja lopputulemana lapsi sosiaalistuu. Ajatteluun perustuen

lapsen sosiaalistuminen on välttämätöntä, sillä vain sosiaalistumisen myötä lapsi voi kasvaa yhteiskuntakelpoiseksi aikuiseksi. (Alanen 2009, 17.)

Durkheimin näkökulmaa on kritisoitu sen rajoittautuneisuuden sekä aikuislähtöisyyden takia (Alanen 2001, 161–180; Pickering 2006, 180). Tämä on johtanut sosialisatiokäsitteen kyseenalaistamiseen ja uudelleen muovautumiseen. Siinä missä Durkheim näki lapsuuden pelkästään aikuisuuteen valmistavana ajanjaksona, jonka aikana lapsi mukautuu yhteiskunnan toimintaan, korostaa Annika Takala (1974) sosialisatiion vuorovaikutuksellista puolta. Takala (1974, 17) jäsentää sosialisatiion sukupolvien väliseksi vuorovaikutusprosessiksi, jonka tuloksena uudempi sukupolvi tulee osaksi yhteisöä ja kykenee kehittämään yhteisössä vallitsevaa kulttuuria sekä valmistautuu toimimaan yhteiskunnan erilaisissa tehtävissä ja edistämään niitä. Näin sosialisatio ei ole pelkästään totuttuun mukautumista, vaan myös tulevaisuuden muutokseen tarvittavien valmiuksien synnyttämistä vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa (Antikainen 1998, 14–15, 104). Vuorovaikutus puolestaan viittaa tässä kahden tai useamman ihmisen väliseen prosessiin, jossa yksilöt pyrkivät vaikuttamaan ja viestimään toistensa kanssa joko sanallisesti tai sanattomasti erilaisia symboleita hyödyntäen ja luovat sekä rakentavat yhteisiä merkityksiä käydyn vuorovaikutusprosessin kautta (Peräkylä & Gronow 2017, 39–53; Tieteen termipankki 2021).

Takalan näkökulmassa korostuu edelleen, Durkheimin tapaan, vanhan ja uuden sukupolven välinen asetelma, jossa vanhempi sukupolvi vaikuttaa uudempaan, jolloin sosialisatiosta muodostuu välikappale nykyisyyden sekä tulevaisuuden välille (Takala 1974, 40, 124–127). Modernissa yhteiskunnassa sosialisatio ei ole pelkästään yksisuuntaista vaikuttamista, vaan siitä on muodostunut vastavuoroinen prosessi. Vastavuoroisuuden myötä uusi sukupolvi vaikuttaa yhtä lailla vanhempaan sukupolveen ja pyrkii omilla teoillaan vastustamaan joitain sosialisatiopyrkimyksiä ja sitä kautta muuttamaan kulttuuria (Takala 1995, 11). Näihin määritelmiin perustuen sosialisatio mielletään tässä tutkielmassa läpi elämän jatkuvaksi vastavuoroiseksi vuorovaikutusprosessiksi, jonka myötä yksilö kehittää omaa persoonallisuuttaan ja toimintaansa sekä sopeutuu normeja ja arvoja omaksumalla toimimaan osana erilaisten yhteisöjen fyysisistä ympäristöä (Antikainen 1998, 108; Ikonen 2000).

Sosialisaation yläkäsite voidaan jakaa edelleen primaari- sekä sekundaarisosialisaatioon. Primaarisosialisaatio on varhaisin sosialisaation muoto, joka alkaa varhaislapsuudessa. Sen aikana yksilö rakentaa perustan oman identiteettinsä rakentumiselle ja omaksuu merkityksiä jo olemassa olevasta maailmasta niitä kyseenalaistamatta. Siten olemassa olevan maailman, kuten oman perheen arvot ja merkitykset välittyvät lapselle suoraviivaisesti. Sekundaarisosialisaation rooli korostuu myöhemmissä ikävaiheissa ja rakentuu primaarisosialisaation varaan. Yhteiskunnallisen osallistumisen lisääntyessä yksilön merkitysmaailmat eriytyvät ja laajenevat. Perheen rinnalle muodostuu muita instituutioita ja ryhmiä, kuten varhaiskasvatus, jotka vaikuttavat yksilön sosiaalistumiseen ja ennen kaikkea uusien roolien omaksumiseen. (Antikainen 1998, 104–111; Saaristo & Jokinen 2004, 78–80.)

Institutionaalisenä koulutusjärjestelmänä varhaiskasvatus toteuttaa myös tietoista sosialisaatiota ja pyrkii sosiaalistamaan yksilöt vallitsevaan kulttuuriin, arvoihin sekä sääntöihin, joiden avulla rakennetaan yksilöllisiä valmiuksia yhteiskunnassa toimimiseen (Antikainen 1998 16; Antikainen ym. 2013, 172–173; Raitanen 2001, 190). Tätä tietoista sosialisaatioprosessia vahvistavat Vasuun (2018) kirjatut tavoitteet, jotka ilmentävät yhteiskunnan toiveita siitä, mitä yksilön toivotaan oppivan ja omaksuvan ennen kouluikää. Nämä tavoitteet perustuvat yhteiskunnan tarpeeseen, tilaan ja tulevaisuuden oletuksiin. (Antikainen ym. 2013 196–197; Takala 1974, 155–160.) Tietoinen sosiaalistaminen voidaan mieltää välineelliseksi kasvatukseksi, jossa kasvatusyhteisö tai yksittäiset kasvattajat asettavat itsensä valta-asemaan suhteessa lapseen ja pyrkivät tietoisesti vaikuttamaan sosialisaatioprosessin kulkuun (Antikainen 1998, 117; Salonen 1997, 169).

Eryteisesti uuden lapsuustutkimuksen kannattajat (mm. Alanen 1992; 2001; 2009; Cook ym. 2018; Kallio 2009; Kjörholt 2013; Thomas 2019) ovat kritisoineet perinteisen sosialisaatiokäsitteen hyödyllisyyttä tutkimuskäytössä. Alasen (2001) mukaan tulevaisuuteen suuntaava sosialisaatio jättää huomioimatta lapsuuden itseisarvon nykyhetkessä sekä aliarvioi lasten kykyä toimia itsenäisinä toimijoina osana muuta sosiaalista elämää. Tulevaisuuteen suuntautuvien näkökulmien sijaan lapsuus tulisi nähdä jo olemassa olevana ainutlaatuisena tapana, jossa lapset ovat tasa-arvoisina osallistujina vaikuttamassa ja luomassa yhteiskuntaelämää. (Alanen 2001, 171–176; 2009, 17–18.) Sosialisaatiosta ei kuitenkaan päästä täysin irti edes uusissa lapsuustutkimuksissa, vaan myös Alanen (2001, 172) joutuu myöntämään, että lapsuuteen

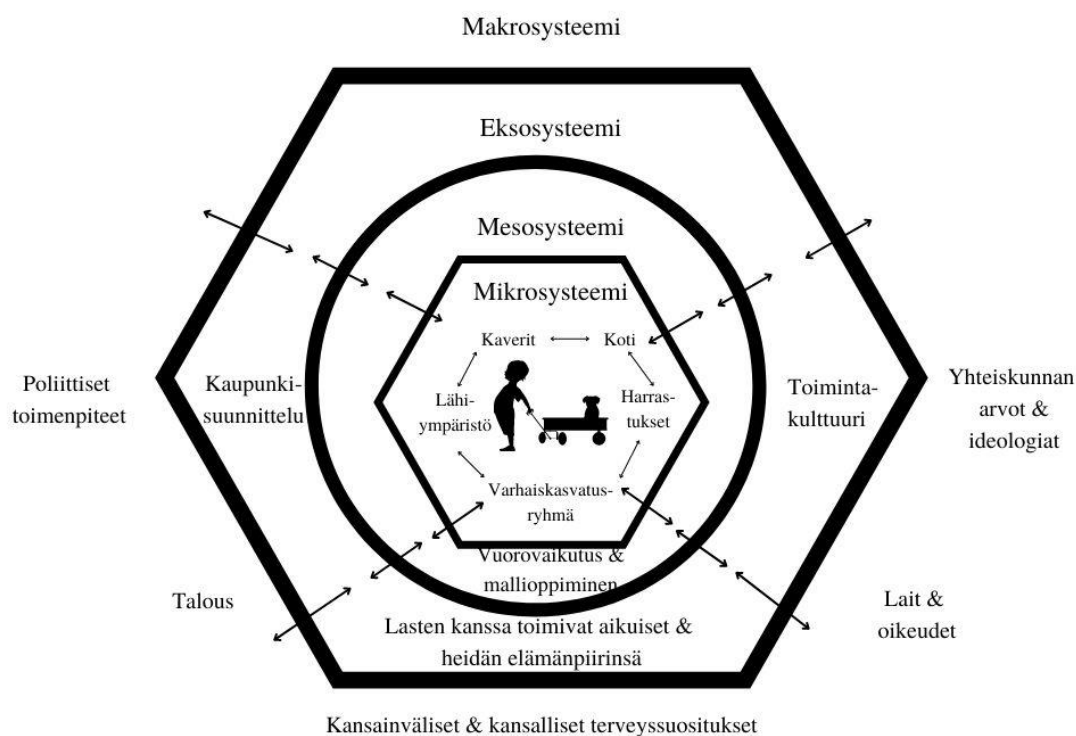
sisältyy runsaasti sosialisatiion myötä tapahtuvaa sosiaalistumista. Näin ollen joko–tai-jako uusien lapsuustutkimusten sekä sosialisatiokäsitteen välillä on todellisuudesta irtaantunutta, eikä se tue tosielämän näkökulmaa, jossa molempia lähestymistapoja tarvitaan. Ihmisen sosiaalinen luonne edellyttää kasvun ja kehityksen tapahtumista sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Se, miten sosialisatioprosessi muodostuu ja toteutuu, vaihtelee merkittävästi vallitsevan kulttuurin ja ajanjakson mukaan (Takala 1995, 11).

### **3.2 Ekologinen systeemiteoria ja sosiaalistuminen fyysiseen aktiivisuuteen**

Edellisessä luvussa huomasimme, että perinteiseen sosialisatioteoriaan liittyy vahvasti suora vaikutussuhde, jossa arvojen ja normien ajatellaan siirtyvän sukupolvelta toiselle vuorovaikutusprosessin myötä. Urie Bronfenbrennerin (1979) luoma ekologinen systeemiteoria keskittyy perinteistä sosialisatioteoriaa enemmän tarkastelemaan ympäristön vaikutusta osana yksilön kasvua ja kehitystä ja sopii yhteiskunnallisten näkemystensä takia osaksi tämän tutkielman teoreettista viitekehystä. Ekologinen systeemiteoria perustuu niin ikään myös vuorovaikutus- sekä sosialisatioprosessiin, mutta laajentaa perinteistä tarkastelunäkökulmaa, jolloin yksilön käyttäytymisen nähdään heijastavan sosiaalisen ympäristön sekä erilaisten yhteiskuntarakenteiden ja kulttuurin välisen yhteistoiminnan tulosta. (Bronfenbrenner 1979, 3–4.) Hujala, Purroila, Parrila-Haapakoski ja Nivala (1998) jäsentävät ekologisen systeemiteorian käsitteitä kasvatusympäristössä. Bauman ym. (2012) tarkastelevat puolestaan fyysisesti aktiivisen elämäntavan muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä ekologisen viitekehysten avulla. Näiden erilaisten teoreettisten sovellusten avulla voimme luoda kattavan kokonaiskuvan tekijöistä, jotka vaikuttavat siihen, kuinka yksilö sosiaalistuu fyysiseen aktiivisuuteen.

Bronfenbrennerin teoriassa ympäristö rakentuu useammasta sisäkkäisestä rakenteesta ja niiden keskinäisestä vuorovaikutussuhteesta. Yksilö asettuu rakenteiden keskelle, jolloin yksilö nähdään aktiivisena ympäristöön vaikuttavana toimijana. Samalla ympäristö luo edellytyksiä ja rajoituksia yksilön toiminnalle ja edellyttää yksilöltä mukautumista sen ehtoihin. (Bronfenbrenner 1979, 3; Hujala ym. 1998, 15; Härkönen 2008.) Sisäkkäiset rakenteet jäsentyvät mikro-, meso-, ekso-, ja makrosysteemiin, riippuen niiden suhteesta yksilöön. Kuviossa 1 kuvataan ekologisen viitekehysten avulla yhteiskunnallisissa rakenteissa ilmeneviä tekijöitä, jotka vaikuttavat yksilön sosiaalistumiseen erityisesti fyysisen aktiivisuuden näkökulmasta.

Kuvioon on kerätty vain osa tämän tutkielman kannalta merkittävimmistä sosialisaatiotekijöistä.



KUVIO 1. Sosiaalistuminen fyysiseen aktiivisuuteen ekologisen viitekehyksen valossa.

Yksilöä lähinnä oleva mikrosysteemi sisältää ne toiminnat, roolit ja henkilöiden väliset suhteet, joita yksilö kokee ympäristössään (Bronfenbrenner 1979, 22). Lapsen mikrosysteemi koostuu lähiympäristöistä ja niistä yhteisöistä, joissa lapsi vaikuttaa vastavuoroisesti, kuten perhe, varhaiskasvatus, harrastukset ja kaverit. Nämä lähiympäristön vuorovaikutussuhteet lukeutuvat primaarisosialisaation piiriin ja ovat varhaislapsuuden merkittävimpiä vuorovaikutussuhteita, ja luovat näin ollen kauaskantoisimmat vaikutukset lapseen. (Hujala ym. 1998, 16–17; Härkönen 2008.) Fyysisen aktiivisuuden näkökulmasta mikrosysteemin ihmissuhteet, ihmissuhteista saadut kannustukset ja roolimallit sekä yhteisössä vallitsevat normit ja käytännöt vaikuttavat voimakkaimmin fyysisen aktiivisuuden omaksumiseen (Bauman ym. 2012).

Mikrosysteemiin lukeutuvien erilaisten toimintaympäristöjen välistä vuorovaikutusta, kuten yhteistyö kodin ja varhaiskasvatuksen välillä, kuvataan mesosysteemin tasolla (Bronfenbrenner 1979, 25). Näiden toimintaympäristöjen välinen kitkaton vuorovaikutussuhde luo parhaimmat edellytykset lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle. Sitoutuminen yhteisiin kasvatustavoitteisiin ja avoin vuorovaikutus vanhempien sekä muiden toimijoiden välillä vahvistaa yhteistyössä tapahtuvaa kasvatusta. Myös lapsi itse vaikuttaa mesosysteemeihin osallistumalla toimintaympäristöön koskeviin vuorovaikutusprosesseihin. (Hujala ym. 1998, 18–19.) Sosiaalisatioprosessin onnistumisen kannalta on oleellista, että erilaisten mikrosysteemien intressit tukevat toinen toisiaan (Härkönen 2008). Esimerkiksi onnistuneen liikuntakasvatuksen kannalta on erityisen tärkeää, että niin varhaiskasvattajat kuin lapsen huoltajat sitoutuvat yhtä lailla lapsen fyysisen aktiivisuuden edistämiseen. Mikäli näiden erilaisten toimintaympäristöjen välinen vuorovaikutus jää puutteelliseksi, on vaarana, että lapsi ajautuu ristipaineisiin erilaisten toimintaodotusten suhteen. Ristipaineet ja toimintaympäristöjen tarjoamat risteävät roolimallit asettavat lapsen tilanteeseen, jossa hänen on itse valittava, mitä ympäristöjen vaihtelevia odotuksia ja vaatimuksia hän lähtee toteuttamaan.

Lapsen toimintaympäristöjen ulkopuolisten toimien vaikutusta lapseen kuvataan eksosysteemin tasolla. Se sisältää yhden tai enemmän vaikuttavia tekijöitä, jotka eivät sisälly lapsen mikroympäristöön, mutta vaikuttavat välittömästi ympäristössä tapahtuviin prosesseihin (Bronfenbrenner 1979, 25). Esimerkiksi kaupunkisuunnittelu vaikuttaa siihen, millaisia puistoja tai lähiliikkumispaikkoja varhaiskasvatusyksikön lähetyville rakennetaan. Rakennetut olosuhteet puolestaan edistävät tai rajoittavat lapsen fyysisen aktiivisuuden toteutumista (Bauman ym. 2012). Yksittäisten kasvattajien henkilökohtainen elämä, työpaikan toimintakulttuuri ja kasvattajan kouluttautuneisuus vaikuttavat siihen, kuinka yksittäinen kasvattaja hyödyntää rakennettuja olosuhteita osana varhaiskasvatusryhmän toimintaa, ja millaisia arkipäivän toimintamahdollisuuksia lapsille tarjotaan (Hujala ym. 1998, 20).

Viime kädessä edellä mainitut mikro-, meso- ja eksosysteemit perustuvat yhteiskunnan ideologiseen systeemiin, jota Bronfenbrenner (1979, 26) nimittää makrosysteemiksi. Makrosysteemi viittaa tietyn kulttuurin tai sen alakulttuurien institutionaalisiin tai sosiaalisiin vuorovaikutuksen malleihin, jotka vaikuttavat läpi muiden kerrostumien (Hujala ym. 1998, 20; Härkö-

nen 2008). Näitä ovat esimerkiksi yhteiskunnassa vallalla olevat arvot, ideologiat ja lait. Makrosysteemin muodot vaihtelevat kulttuurien ja yhteiskuntien välillä.

Luvussa kaksi huomattiin, kuinka makrosysteemin tasolle sijoittuvat erilaiset poliittiset ja hallinnolliset toimenpiteet ovat vaikuttaneet suomalaisen varhaiskasvatuksen toimintaan vuosien varrella, ja millaisia tavoitteita sekä tehtäviä varhaiskasvatukselle on asetettu. Nämä tavoitteet ja tehtävät perustuvat laajemmin yhteiskunnassa vallalla oleviin ideologioihin, jotka määrittelevät varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaavat suuntaviivat ja vaikuttavat näin ollen välillisesti sekä välittömästi yksittäisen lapsen kasvuympäristöihin. Paikallisten vuorovaikutusmallien rinnalla makrosysteemi voidaan nähdä yhteiskunnan rajat ylittävänä laajempuna kokonaisuutena. Bauman ym. (2012) jäsentävät tutkimuksessaan globaaleja tekijöitä, kuten globaali talous ja kansainväliset poliittiset linjaukset, jotka vaikuttavat alaspäin paikalliseen ja aina yksilölliseen liikkumiskäyttäytymiseen asti. Nämä samat makrosysteemin osatekijät vaikuttavat myös kansallisiin terveys- ja hyvinvointisuosituksiin, kuten varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukseen (OKM 2016), sekä sitä kautta yksilön fyysiseen aktiivisuuteen. Kootusti voidaan todeta, että lapsen sosiaalistuminen fyysiseen aktiivisuuteen on usean osatekijän summa.

#### 4 VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

Varhaiskasvatus koostuu useista erilaisista toimijoista ja toimijaryhmistä, kuten lapsista, työntekijöistä ja huoltajista. Jokainen näistä edustaa ja ilmentää omaa yksilöllistä sekä toimijaryhmän mukaista roolia. Roolin kautta yksilö reflektoi omaa toimintaansa ja rakentaa sekä muokkaa omaa toimijuuttaan ja identiteettiään vuorovaikutuksessa muiden ryhmän toimijoiden kanssa. Erilaisten toimijaryhmien välisen vuorovaikutusprosessin myötä muodostuu yksilöiden toimintaa ohjaavia käytänteitä, jotka luovat tilaa ja mahdollisuuksia tietynlaisille toimintoille tai toisaalta rajoittavat ja rajaavat joitain toimintamuotoja. (Alasuutari 2009, 57; Antikainen ym. 2013, 292; Takala 1974, 45–46.) Näistä käytänteistä muodostuu varhaiskasvatuksen laajempi toimintakulttuuri, joka jäsentyy ekologisen viitekehyksen (kts. kuvio 1) perusteella eksosysteemiselle tasolle, vaikuttaen välillisesti yksilön sosialisatioprosessiin.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria käsittelevät tieteelliset artikkelit ja tutkimuskirjallisuus lähestyvät teemaa useimmiten yritysmaailmasta tutumman organisaatiokulttuurin kautta (Nummenmaa 2006; Nummenmaa & Karila, 2005; Nummenmaa ym. 2007; Parrila & Forsén 2016, 42), jossa kiinnostus kohdistuu organisaation sekä työyhteisön ilmapiiriin, kulttuuriin, toimintatapoihin, arvoihin ja symbolisiin ilmiöihin (Nummenmaa 2006, 21; Schein 2017, 3). Tässä tutkielmassa käytämme organisaatiokulttuurin sijaan varhaiskasvatuksen kontekstiin sopivampaa toimintakulttuurin käsitettä. Varhaiskasvatus on osa suomalaista julkisorganisaatiota ja koostuu työyhteisön lisäksi kasvatuksellisista aspekteista, joten näin ollen toimintakulttuuri kuvaa paremmin varhaiskasvatuksen työympäristön moninaisuutta (Nummenmaa ym. 2007, 30–31).

Vasussa (2018, 28) toimintakulttuuri määritellään historiallisesti sekä kulttuurisesti muovautuneeksi toimintatavaksi, joka uudistuu ja muotoutuu vuorovaikutuksessa yhteisön kanssa. Nimenomaan vuorovaikutuksellisuus tekee toimintakulttuurin luonteesta sosiaalisen ja liittyy sosialisatiion osaksi toimintakulttuuria. Yhteisö puolestaan kuvaa tiettyä ihmisryhmää, jonka osapuolet toimivat yhdessä ja jakavat saman kokemusmaailman sekä päämäärän (Antikainen ym. 2015, 17–19). Sosiokulttuurillinen sekä ekologinen lähestyminen liittyy toimintakulttuu-



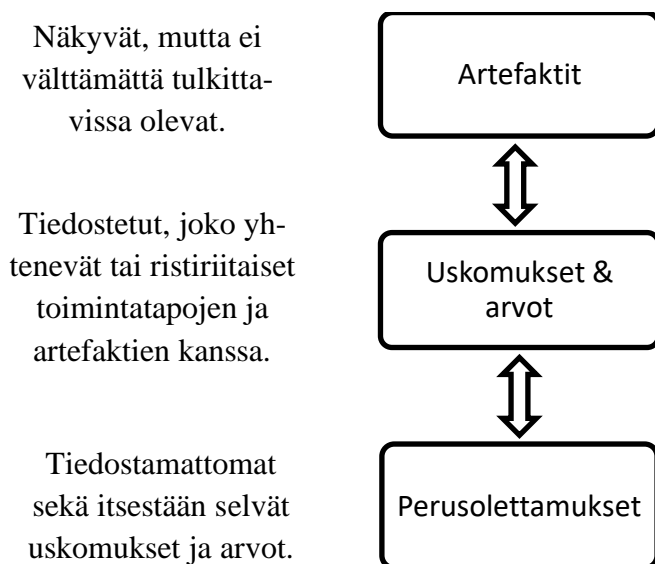
rin osaksi yhteiskunnallista kehystä, jolloin aikakaudella vallitsevat arvot ja ohjausjärjestelmät vaikuttavat suoraan toimintakulttuurin rakentumiseen.

Karila (1997) jakaa varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin työ- ja kasvatuskulttuuriin. Työkulttuuri kuvaa varhaiskasvatuksen työkäytänteiden organisointiin liittyviä käytäntöjä, kuten työntekijöiden roolitusta, johtajuutta, työvuorojen laadintaa ja työn luonteen hahmottamista. Kasvatuskulttuuri koostuu puolestaan yhteisössä vallitsevista kasvatuskäsityksistä ja kasvatuskäytännöistä. Kasvatuskäsitykset ilmentävät kasvattajien lapsiin ja heidän kehittymiseensä ja oppimiseen liitettyjä arvoja sekä uskomuksia. Käsitykset toteutuvat vaihtelevissa kasvatuskäytännöissä, kuten aikuisen ja lapsen välisissä vuorovaikutustilanteissa. (Karila 1997, 57–63.)

Toimintakulttuuri voidaan jäsentää myös Schein (2010, 24) organisaatiokulttuurimallia hyödyntäen. Malliin perustuen toimintakulttuuri voidaan jakaa kolmeen tasoon: artefakteihin, uskomuksiin ja arvoihin sekä perusolettamuksiin. Artefaktit kuvaavat toimintakulttuurin näkyvää, kuuluvaa sekä tunnusteltavaa tasoa. Varhaiskasvatuksessa artefaktit ilmenevät esimerkiksi aikuisten ja lasten välisenä vuorovaikutuksena, arjen rutiineina, käytettävänä tiloina, välineinä ja leluina sekä havaittuina käyttäytymisinä. Artefaktit ovat siis jokaisen havaittavissa, mutta niiden syvempi tulkinnallisuus edellyttää ryhmän toimijuutta. (Schein 2010, 26–27.)

Uskomusten, arvojen ja tavoitteiden taso koostuu tiedostetuista näkyvistä sekä näkymättömistä osista, jotka voivat olla yhteneviä tai risteäviä toimintakulttuurissa ilmenevän käytöksen sekä artefaktien kanssa (Schein 2010, 26–27). Varhaiskasvatuksessa tämä taso ilmentyy kasvattajien kasvatustyölle asettamien arvojen ja tavoitteiden kautta. Nämä arvot ja tavoitteet ilmaisevat kasvatusyhteisön valintoja ja toimintatapoja, jotka joko toteutuvat tai jäävät toteutumatta arjen toiminnassa. Pohjimmalliselle tasolle Schein (2010, 27–29) sijoittaa perusolettamukset. Perusolettamukset ovat täysin näkymättömiä ja siten silmin havaitsemattomia. Ne ovat yksilöön vahvasti juurtuneita olettamuksia, jotka ohjaavat yksilön toimintaa, ajatuksia ja tunteita. Koska perusolettamukset ovat hyvin vahvasti sisäistettyjä, ilmenevät ne yleensä tiedostamattomina itsestäänselvyyksinä. Siten niihin vaikuttaminen voi olla hyvin haasteellista. Toimintakulttuurissa viljeltävät olettamukset ja uskomukset vahvistavat perusolettamuksia.

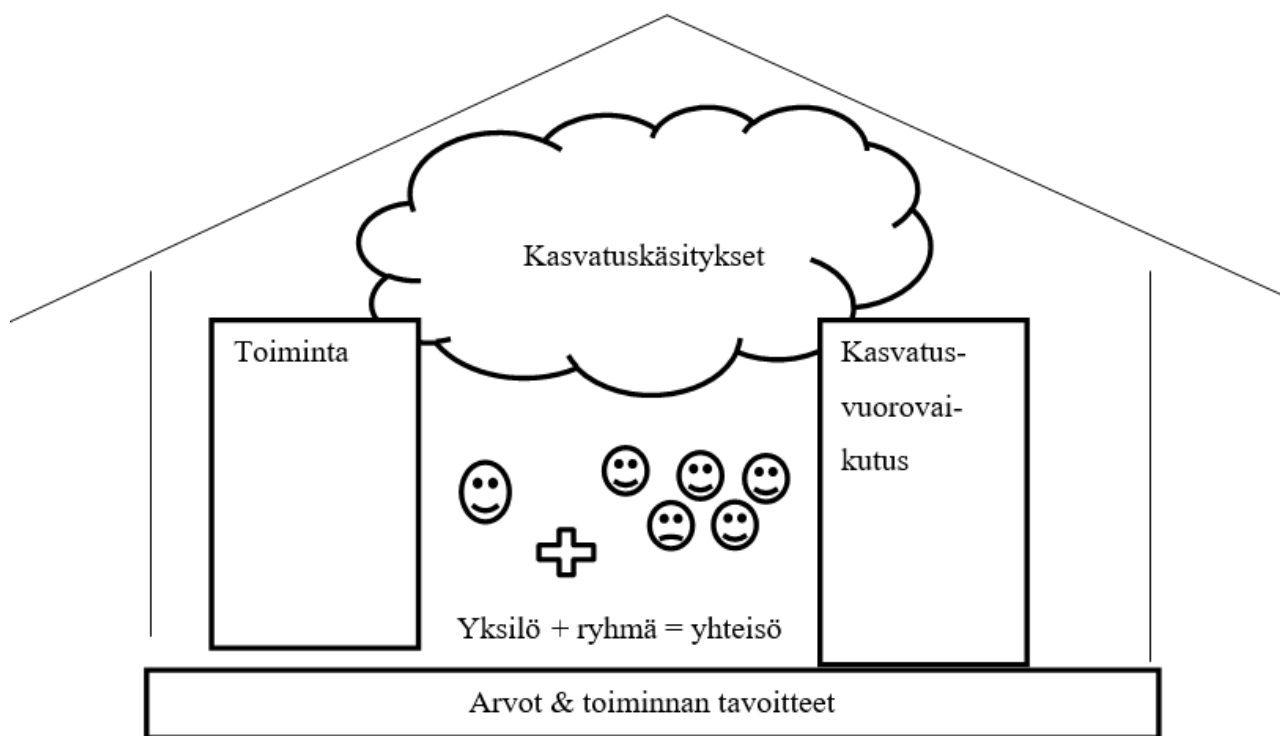
Samalla yhteisön jäsenten yhteiset kokemukset ja jaetut näkemykset rakentavat uusia perusolettamuksia, jotka vaikuttavat yksittäisten yksilöiden toimintaan. (Nummenmaa ym. 2007, 29; Schein 2010, 27–32.) Toimintakulttuurin erilaiset tasot on kuvattu kuviossa 2.



KUVIO 2. Toimintakulttuurin tasot (mukaiillen Schein 2010, 24).

Sosiaalistumalla yhteisönsä toimintakulttuuriin yksilö omaksuu yhteisössä vallitsevat arvot sekä perusolettamukset ja alkaa toimia niiden mukaisesti (Kuusela 2015, 49). Tässäkään tapauksessa sosialisatio ei tapahdu vain yksisuuntaisesti, vaan jokainen yhteisön jäsen uusintaa sekä uudistaa vallitsevaa toimintakulttuuria vastavuoroisesti muiden jäsenten kanssa. Siten toimintakulttuuri rakentuu vuorovaikutuksen tuloksena. Heleniuksen ja Lummelahden (2018, 17) mukaan kasvatusalan ammattilaisuuden rakentuminen alkaa omien arvojen, oppimiskäytysten ja lapsuuteen liitettyjen uskomusten arvioinnista. Scheinin (2010) mallissa nämä arvot sijoittuvat yksilön omiin perusolettamuksiin, jotka ohjaavat kasvattajan tekemiä valintoja ja vaikuttavat sitä kautta toimintakulttuurin muodostumiseen. Parhaimmillaan näiden perusolettamusten tiedostaminen synnyttää innostuneisuutta ja intoa oman osaamisen jatkuvalla kehittämiselle, mutta tiedostamattomina ne saattavat vaikuttaa täysin päinvastoin, kehitystä jarruttaen (Helenius & Lummelahti, 2018,17). Yksilön ja yhteisön perusolettamukset ohjaavat näkyvää toimintaa enemmän kuin suunnitelmiin kirjatut arvot ja tavoitteet, siten erilaisten arvojen tiedostaminen sekä sanoittaminen on toiminnan kehittämisen kannalta erityisen tärkeää.

Kolmannessa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kuvaavassa lähestymistavassa yhdistetään kaksi edellistä ajattelutapaa yhdeksi talomalliksi. Talomallissa (kuvio 3) Scheinin (2010) tasomalliajattelu yhdistyy Karilan (1997) toimintakulttuurijakoon. Lisäksi malli ilmentää varhaiskasvatukselle tyypillistä moniammatillista sekä yhteistyössä muodostuvaa toimintakulttuuria. Talomallissa jokainen yksittäinen varhaiskasvatussyksikkö muodostaa oman talonsa, jossa vallitsee juuri kyseiselle talolle ominainen toimintakulttuuri ja henki (Nummenmaa & Karila 2005; Parrila & Forsen 2016, 42). Scheinin (2010) toimintakulttuurin tasot sijoittuvat talon rakenteisiin ja huoneisiin, niiden havaittavuuden ja ilmenemisen mukaan. Talon perustan muodostavat tiedostetut uskomukset ja arvot, jotka luovat kehykset eri huoneissa tapahtuvalle toiminnalle sekä kasvatusvuorovaikutukselle, eli näkyville artefakteille. Perusolettamukset (tässä tapauksessa erilaiset kasvatuskäsitykset) leijailevat näkymättömästi sisäilmassa ja laskeutuvat kaikkialle taloon. Kasvatuskäsitykset eivät välttämättä ole samoja kaikissa huoneissa, vaan saattavat vaihdella huoneisiin asettautuneiden yksilöiden sekä ryhmien kesken. (Nummenmaa 2006, 24.)



KUVIO 3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin talomalli (mukaiillen Nummenmaa 2006, 24; Nummenmaa & Karila 2005; Parrila & Forsen 2016, 42).

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria tarkasteltaessa on keskeistä käsittää, mikä on varhaiskasvatuksen ohjausasiakirjoihin kirjattujen ideoiden ja tavoitteiden suhde näkyvään ja näkyttömään toimintaan. Toisin sanoen, kuinka työntekijät jäsentävät, sitoutuvat ja ilmentävät toiminnalle asetettuja tavoitteita tai minkälaisia merkityksiä työntekijät toiminnan eri tavoitteille asettavat. (Nummenmaa ym. 2017 33–39.) Repo ym. (2019) teettämän raportin perusteella 49 prosenttia varhaiskasvatuksen henkilöstöstä (n = 1642) on perehtynyt Vasun (2018) perusteisiin kohtalaisesti tai huonosti. Vain kuusi prosenttia vastaajista ilmoitti perehtyneensä asiakirjaan erittäin hyvin. Perehtyneisyys paikallisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin oli tutkimuksen mukaan parempaa (36 % enintään kohtalaisesti ja 37 % erittäin hyvin). Kiire, ajan käytön rajallisuus sekä yhteisten keskustelujen puute heikensivät perehtyneisyyttä. Työyhteisön yhteiset suunnittelutilaisuudet sekä osallistuminen paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan koettiin perehtyneisyyttä tukevin tekijöinä. (Repo ym. 2019, 54.)

Tuloksista voidaan päätellä, että työyhteisön ilmapiirillä sekä toimintakulttuurilla on vaikutusta siihen, kuinka varhaiskasvatukselle asetetut valtakunnalliset tavoitteet on sisäistetty ja kuinka ne todentuvat itse toiminnassa. Tosin Parrila ja Forsen (2016, 42) huomauttavat, että Vasuun kirjattujen tavoitteiden tunteminen ei vielä itsessään takaa tavoitteiden toteutumista arjessa, vaan toteutuminen edellyttää toimintakulttuurin näkyväksi tekemistä. Vain näkyvyyden kautta voidaan arvioida toimintaa suhteessa sille asetettuihin tavoitteisiin (Parrila & Forsen 2016, 42). Toimintakulttuurin muutos on koko yksikön yhteinen sekä usein myös hidas prosessi, joka edellyttää yhteisön jokaisen jäsenen sitoutumista yhteisiin päämääriin. Muutoksen aikaansaaminen ilman yhteisten päämäärien näkyvyyttä tai yhteistä sitoutumista ei ole mahdollista.

## 5 VARHAISVUOSIEN FYYSINEN AKTIIVISUUS

Kuten aiemmin huomattiin (kts. 2.2), yhä useampi lapsi osallistuu varhaiskasvatuksen toimintaan jossain ikävaiheessa. Kun huomioidaan varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä luvun kolme sosiaalinen sekä ekologinen viitekehys, voidaan todeta, että varhaiskasvatus on perheen rinnalla yksi merkittävimmistä lapsen fyysisen aktiivisuuden edistäjistä.

Suomessa lasten yleisimmät kansanterveyshaasteet liittyvät lisääntyviin ylipaino-ongelmiin (THL 2020b), jotka ovat suoraan yhteydessä vähäiseen fyysiseen aktiivisuuteen (Haapala ym. 2017). Maailmanlaajuisesti vähäinen fyysinen aktiivisuus on WHO:n raportin (2020a) mukaan suurin riskitekijä ennenaikaisille kuolemille. Edellisten lisäksi tiedetään, että lapsuuden monipuolisella fyysisellä aktiivisuudella voidaan ennaltaehkäistä lukuisia terveyshaittoja, jotka heijastuvat vielä aikuisuuteen. Riittävä määrä fyysistä aktiivisuutta vahvistaa tuki- ja liikuntaelinten kuntoa (King-Dowling, Proudfoot, Cairney & Timmons 2020), ennaltaehkäisee sydän- ja verisuonitauteja (Lakka ym. 2019, 133–139), kehittää kestävyyskuntoa ja tukee motorisia taitoja sekä oppimista (Ericsson & Karlsson 2012; Mcloughling, Bai & Welk 2020). Tutkimuskirjallisuus osoittaa, että lapsena omaksuttu fyysinen aktiivisuus luo pohjan fyysisesti aktiiviselle elämäntavalle, joka säilyy läpi elämän (Karvonen, Nikander & Piirainen 2016; Tammelin 2005).

Varhaiskasvatus kokoaa yhteen ison joukon erilaiset taustat omaavia lapsia ja heidän huoltajiin. Osalle lapsista varhaiskasvatus toimii ensimmäisenä paikkana, jossa he pääsevät osallistumaan ohjattuun liikuntaan tai luomaan säännönmukaisia positiivisia liikkumiskokemuksia. Laadukas sekä suunnitelmallisesti toteutettu varhaiskasvatus tasoittaa erilaisista taustoista johtuvia hyvinvointieroja myös fyysisen aktiivisuuden näkökulmasta.

## 5.1 Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi vuonna 2016 päivitettyt varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset. Näiden suositusten perusteella alle kahdeksanvuotiaiden lasten tulisi liikkua päivittäin vaihtelevasti vähintään kolme tuntia. Suositusten mukainen fyysisen aktiivisuuden määrä saavutetaan, kun liikutaan päivittäin kuormittavuudeltaan monipuolisesti: vähintään yksi tunti vauhdikasta liikuntaa ja vähintään kaksi tuntia reipasta ulkoilua ja kevyttä liikuntaa. (OKM 2016.) Fyysisen aktiivisuuden osalta Suomen suositukset ovat linjassa WHO:n (2019) laatimien kansainvälisten suositusten kanssa. Tosin eroavaisuuksiakin löytyy. Suomen suosituksissa ei ole eritelty eri ikäisille lapsille, ruutuajalle tai unelle omia suosituksia kuten WHO:n asiakirjassa (OKM 2016; WHO 2019).

Eri maiden varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksia tarkasteltaessa voidaan huomata, että maiden välillä on löydettävissä eroavaisuuksia. Norjan ja Tanskan voimassa olevat suositukset pohjautuvat pitkälti Pohjoismaiden yhteisiin, vuonna 2012 julkaistuihin liikunta- ja ravitsemussuosituksiin (Helsedirektoratet 2014; SST 2018). Näiden suositusten mukaan lasten tulisi liikkua monipuolisesti päivittäin vähintään yhden tunnin verran (NNR 2012). Ruotsin kansanterveysvirasto on Suomen tavoin päivittänyt omat ohjeistuksensa vastaamaan WHO:n kansainvälisiä suosituksia (Fohm 2020). On odotettavissa, että myös muut Pohjoismaat tulevat päivittämään omat fyysisen aktiivisuuden suosituksensa tulevina vuosina, sillä Pohjoismaiden ministerineuvosto on ilmoittanut julkaisevansa uudet liikunta- ja ravitsemussuositukset vuoden 2022 aikana (Nordiskt samarbete 2019). Australian suositukset ovat linjassa WHO:n ja Suomen suositusten kanssa (ADoH 2021). Yhdysvaltojen terveysministeriön (HHS 2018) julkaisemassa fyysisen aktiivisuuden suuntaviivoissa ei anneta suoria suosituksia alle kouluikäisten lasten liikunnasta. Sen sijaan julkaisussa todetaan, että kohtuullinen tavoite alle kuusivuotiailla voisi olla kolme tuntia fyysistä aktiivisuutta päivässä vaihtelevalla kuormituksella. Seuraavassa ikäkategoriassa, 6–17-vuotiailla määrä tipahtaa yhteen tuntiin päivässä. (HHS 2018, 47–48.)

## 5.2 Suositusten toteutuminen varhaiskasvatuksessa

Varhaisvuosille asetetut fyysisen aktiivisuuden suositukset (OKM 2016) toteutuvat suomalaisessa varhaiskasvatuksessa vaihtelevasti. Toisaalta varhaiskasvatus on vain yksi monista lasten fyysistä aktiivisuutta edistävästä instituutioista, joten ei voida olettaa, että suositusten mukainen kokonaismäärä toteutuisi täysin yksittäisen varhaiskasvatuspäivän aikana. On oleellisempaa tarkastella, miten fyysinen aktiivisuus jakautuu varhaiskasvatuspäivien sisällä, ja miten toimintakulttuuri tukee vaihtelevilla kuormitusasteilla tapahtuvaa fyysistä aktiivisuutta.

Tutkimusten perusteella suurin osa varhaiskasvatuksen päivittäisestä toiminnasta tapahtuu intensiteetiltään erittäin kevyissä toiminnoissa (Jämsén ym. 2013; Reunamo ym. 2014; Soini ym. 2012). Etenkin vauhdikkaalle liikunnalle asetettu määrällinen tavoite, päivittäin vähintään 60 minuuttia kohtuukuormitteista fyysistä aktiivisuutta, toteutuu harvoin (Kyhälä ym. 2020; Reunamo ym. 2012). Tosin fyysisen aktiivisuuden määrää tarkasteltaessa on syytä huomioida ikäryhmien väliset erot. Kyhälä ym. (2020) tutkimuksessa 1–3-vuotiaat lapset viettivät jopa 40,5 prosenttia päivittäisestä toiminnasta matalaintensiteettisissä rutiineissa ja 9,7 prosenttia fyysisissä leikeissä. 6–7-vuotiailla rutiinien osuus päivittäisestä toiminnasta oli enää 26,2 prosenttia ja erilaisten aktiivisten leikkien osuus kasvoi merkittävästi. (Kyhälä ym. 2020.) Ikäryhmien väliset erot selittyvät osittain lasten erilaisten kehitystasojen perusteella. Nuoremmat lapset tarvitsevat luonnollisesti enemmän aikuisen apua ja ohjausta päivittäisissä rutiinitilanteissa (syöminen, pukeminen, siirtyminen). Iän ja taitojen karttuessa lapsi oppii itsenäisemmäksi ja selviytyy arjen vaihtelevista tilanteista ilman apua, jolloin myös rutiineihin käytettävä aika pienenee. Lisäksi nuoremmat lapset nukkuvat pääsääntöisesti pidempiä päiväunia, jolloin varhaiskasvatuksessa vietettyjen aktiivisten toimintatuntien määrä jää vähäisemmäksi kuin vanhemmilla lapsilla. (Kyhälä ym. 2020.)

Varhaiskasvatuksen sisätoiminnot ovat tutkimuskirjallisuuden perusteella aktiivisuustasoiltaan reilusti matalaintensiteettisempiä kuin ulkotoiminnot. Soinin (2015) väitöstutkimuksen perusteella 86 prosenttia varhaiskasvatuksen sisätoiminnasta tapahtuu matalaintensiteettisessä toiminnassa, kun vastaava luku ulkotoiminnassa oli 46 prosenttia. Tulos on yhtenevä muiden

vastaavien tutkimustulosten kanssa (mm. Gubbels, Van Kann & Jansen 2012; Reunamo ym. 2014; Sandseter, Kleppe & Sando 2021; Tucker 2008).

Ulkoilun lisääminen varhaiskasvatuspäivien aikana on yksi tapa, jolla voidaan kasvattaa lasten päivittäistä fyysistä aktiivisuutta. Ulkoilun on todettu lisäävän vaihtelevilla kuormitusasteilla tapahtuvaa aktiivisuutta (Henderson, Gorde, O'Connell & Schwartz 2015; Tonge, Jones & Okley 2020) sekä vaikuttavan positiivisesti motoristen perustaitojen kehittymiseen (Fjortoft 2001; Iivonen ym. 2016; Niemistö ym. 2019; Sääkslahti 2005). Vasun (2018, 47) perusteella lapsia on kannustettava ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Kämpin, Inkisen, Hakosen ja Laineen (2020a) teettämän kyselyn perusteella 85 prosenttia varhaiskasvattajista ulkoilee lapsiryhmänsä kanssa säällä kuin säällä. Vaikka Suomessa ulkoillaan Euroopan tasolla varsin paljon (Tortelia ym. 2021), voidaan Jämsénin ym. (2013) sekä Iivosen, Niemistön ja Sääkslahden (2019) teettämien tutkimusten pohjalta todeta, että vuodenaajat vaikuttavat merkittävästi toteutuneen fyysisen aktiivisuuden määrään. Jämsénin ym. (2013) tutkimuksen perusteella lasten aktiivisuus on korkeampaa elo-syyskuussa kuin tammi-helmikuussa. Tulos poikkeaa Iivosen ym. (2019) tutkimuksesta, jonka mukaan fyysinen aktiivisuus oli vähäisintä syksyllä ja korkeinta keväällä. Tutkimustulosten erilaisuuteen on saattanut vaikuttaa mittaushetkien erilaiset sääolosuhteet. Iivonen ym. (2019) nostavat esille tutkimusajankohdan kohdistumiseen runsaslumiseen talveen, mikä saattoi innostaa lapsia aktiivisempaan toimintaan. Myös kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet yhteneviä tuloksia vuodenaikojen vaikutuksesta fyysisen aktiivisuuden määrään (Atkin ym. 2016; Carson & Spence 2010; Carson ym. 2013; Nilsen ym. 2018). Kansainvälisiä tutkimuksia vertailtaessa on huomioitava maantieteelliset sekä ilmastolliset erot, jotka vaikuttavat tulosten yleistettävyyteen. Tutkimustuloksia yhdistäen voidaan todeta, että valoisa aika ja lämpimät sääolosuhteet houkuttelevat lapsia pääsääntöisesti runsaampaan fyysiseen aktiivisuuteen kuin pimeys ja kylmyys. Tosin talvi ja lumi innostavat suomalaislapsia ja voivat jopa lisätä fyysisen aktiivisuuden määrää (Iivonen ym. 2019).

Lasten omissa kuvauksissa fyysinen aktiivisuus nousee esille varsin usein. Pihlaisen, Reunamon ja Kärnän (2019) tutkimuksessa lapsilta kysyttiin heidän mieluisimmaksi kokemiaan tekemisiä varhaiskasvatuksessa. Liikunta lukeutui tutkimuksessa kolmen mukavimman tekemisen joukkoon (Pihlainen ym. 2019). Alasuutarin ja Karilan (2014) tutkimuksessa lapsia



pyydettiin valokuvaamaan heille mieluisia asioita tai paikkoja varhaiskasvatuksessa. Liikuntavälineet ja fyysisen aktiivisuuden mahdollistavat tilat nousivat lasten kuvissa toiseksi suosituimmiksi heti leikkitilojen ja -esineiden jälkeen. (Alasuutari & Karila 2014.) Fyysisen aktiivisuuden mahdollistavien toimintojen suosio osoittaa, että lapset nauttivat liikkumisesta ja toteuttavat sitä, mikäli heille tarjotaan riittävät edellytykset sen toteuttamiseen. Lasten tarinoissa liikkuminen liitetään yleensä vauhdin sekä jännityksen tunteeseen ja lapset toivovat, että näitä tunteita saisi kokea enemmän varhaiskasvatuspäivien aikana (Alasuutari & Karila 2014). Omien taitojen haastaminen ja rajojen testaaminen innostavat lapsia kokeilemaan uusia temppeja sekä kehittämään omia liikkumistaitojaan. Jännitys ja vauhti korostuvat erityisesti ulkotoiminnan aikana, jolloin lapsilla on pääsääntöisesti enemmän tilaa ympärillään ja monipuolisempia mahdollisuuksia esimerkiksi kiipeilyyn (Sandseter ym. 2021).

Fyysisen aktiivisuuden toteutumista voidaan tarkastella myös sosiologisesti. Sosiologisesti tarkasteltuna varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri ja siinä toimivat kasvattajat ovat valta-asemassa suhteessa yksittäiseen lapseen ja vaikuttaa välillisesti siihen kuinka yksittäisen lapsen osallisuus ja toimijuus pääsevät toteutumaan sekä millaisia arvoja ja asenteita (kts. kuvio 1) lapsi varhaiskasvatuksesta omaksuu (Antikainen 1998, 111–116; Salonen 1997, 167–168). Fyysisen aktiivisuuden näkökulmasta varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri toimii eräänlaisena sosiaalisen kontrollin muotona, joka joko edistää tai rajoittaa yksilön fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Itkonen (2021, 140) määrittelee sosiaalisen kontrollin toimenpiteeksi, jonka avulla yhteisö pyrkii minimoimaan sosiaaliset poikkeavuudet ja epäsuotuisat käyttäytymiset tai poistamaan jo syntyneet sosiaaliset ongelmat. Liikunta- ja terveyskasvatus voidaan mieltää sosiaalisen kontrollin muodoksi, jossa valistuksen ja kasvatuksen avulla pyritään vaikuttamaan yksilön tekemiin valintoihin. Täysin kirjaimellisesti sosiaalisen kontrollin käsite ei istu yksilön vapauksia ja oikeuksia korostavaan nyky maailmaan (Antikainen ym. 2013, 90; Itkonen 2021, 143–144), mutta se avaa uusia näkökulmia toiminnan kriittiselle tarkastelulle.

Sosiaalisen kontrollin muodoista tunnistettavin lienee erilaiset säännöt. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa säännöt ja kiellot asettavat monenlaisia ehtoja lasten fyysisen aktiivisuuden toteutumiselle. Valitettavan usein aikuisten liiallinen turvallisuushakuisuus sekä toiminnalle asetetut vastuukysymykset rajoittavat lasten fyysisen aktiivisuuden toteutumista ja estävät toimintoja, jotka todellisuudessa lisäisivät lasten monipuolisia aktiivisuustasoja ja moto-

risten taitojen kehittymistä, kuten kiipeily, roikkuminen, hyppiminen korkealta ja juoksu (Little, Wyver & Gibson 2011; Sandseter ym. 2021; Stephenson 2010). Liiallinen turvallisuushaakuisuus on koko modernin yhteiskunnan yhteinen haaste, joka kaipaa avointa keskustelua ja vastuukysymysten uudelleen puntarointia (Harper 2017).

Vastuukysymysten lisäksi kasvattajan omat asenteet ja suhtautuminen fyysiseen aktiivisuuteen vaikuttavat sosiaalisen kontrollin toteutumiseen ja siihen kuinka lasten fyysinen aktiivisuus pääsee toteutumaan. Cheung (2020) tutki Hong Kongissa opettajan oman aktiivisuuden vaikutusta esikouluikäisten lasten toteutuneeseen fyysisen aktiivisuuden tasoon. Tutkimuksen perusteella opettajan aktiivisuus oli positiivisesti yhteydessä lasten toteutuneeseen fyysisen aktiivisuuden määrään (Cheung 2020). Myös Fossdal, Kippe, Handegård ja Lagestad (2018) löysivät vastaavia tuloksia Norjassa tuotetussa tutkimuksessa. Tonge, Jones ja Okely (2021) löysivät puolestaan positiivisen yhteyden kasvattajien istumiskäyttäytymisen ja lasten istumiskäyttäytymisen välillä. Samoin Chenin ym. (2020) tutkimuksessa havaittiin positiivinen korrelaatio kasvattajan vähäisen fyysisen aktiivisuuden sekä lasten vähäisen fyysisen aktiivisuuden välillä.

Reunamon ym. (2014) tutkimuksen perusteella suurin osa varhaiskasvatuspäivän aikaisesta fyysisestä aktiivisuudesta toteutuu lasten vapaan leikin aikana. Frank, Flynn, Farnell ja Barkley (2018) löysivät tutkimuksessaan mielenkiintoisen yhteyden lasten aktiivisuustason sekä ohjatun ja vapaan leikin välillä. Tutkimustulosten mukaan ne lapset, jotka olivat vapaan leikin aikana fyysisesti passiivisempia, hyötyivät kasvattajan ohjaamasta leikistä enemmän ja kasvattivat fyysisen aktiivisuuden tasoaan ohjatun leikin aikana. Lapset, jotka olivat vapaan leikin aikana fyysisesti aktiivisempia eivät hyötäneet kasvattajan ohjaamasta leikistä, vaan päinvastoin heidän aktiivisuustasonsa laski ohjatun leikin aikana. (Frank ym. 2018.) Suomalais-tutkimuksista Jämsén ym. (2013) ovat löytäneet positiivisen yhteyden varhaiskasvattajan kannustuksen sekä lasten fyysisen aktiivisuuden välillä. Näiden tutkimustulosten perusteella voidaan olettaa, että kasvattajan oma asenne ja suhtautuminen fyysiseen aktiivisuuteen vaikuttaa suoraan siihen, miten lasten fyysinen aktiivisuus varhaiskasvatuksessa toteutuu. Tosin, Fossdal ym. (2018) nostavat tutkimuksessaan esille relevantin kysymyksen, kumpi vaikuttaa fyysiseen aktiivisuuteen enemmän, lapsi vai aikuinen? Lisääntykö kasvattajan oma fyysinen aktiivisuus rinnakkain lasten ikäkehityksen kanssa, jolloin lasten iän myötä lisääntyvä luon-

nollinen liikkumistarve heijastuu kasvattajan toteutuneeseen fyysiseen aktiivisuuteen. Vai vaikuttaako fyysisesti aktiivinen kasvattaja positiivisesti lasten aktiivisuustasoon iästä riippumatta. Jotta kysymykseen saadaan vastaus, tarvitaan enemmän tutkimustuloksia eri-ikäisten lasten toteutuneista fyysisen aktiivisuuden tasoista sekä niiden yhteyksistä kasvattajien aktiivisuuteen. Erityisesti alle kolmevuotiaiden lasten kohdalla aihetta on tutkittu vähän.

On syytä huomioida, että kaikkea vastuuta fyysisen aktiivisuuden toteuttamisesta ei voida sysätä yksittäisten kasvattajien harteille, vaan myös yksikön johdon on sitouduttava yhteisiin päämääriin ja edistettävä fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Varhaiskasvatuksessa korostuu pedagogisen johtamisen rooli. Vasun (2018, 29) perusteella johdon on kyettävä edistämään osallistavaa toimintakulttuuria, jossa kannustetaan yhteisöä innovoimaan ja luomaan yhteistä toimintakulttuuria yhdessä. Johtajan vastuulla on vastata siitä, että yhteiset työkäytänteet ovat näkyviä ja niitä arvioidaan sekä havainnoidaan säännöllisesti (Vasu 2018, 29). Wilkenin, Opendakkerin, Kremersin ja Gubblesin (2013) Saksassa toteuttama tutkimus osoittaa, että varhaiskasvatuksessa ilmenevä kiire, aikaresurssit sekä suuret lapsiryhmät ja ikäjakaumat vaikuttavat negatiivisesti fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen. Svanbäck-Laaksonen ja Heikkilä (2021) osoittavat puolestaan, että toimintakulttuurin totuttujen toimintatapojen säännöllinen kyseenalaistaminen voi avata uusia oivalluksia ja auttaa fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Koulutukset, selkeät tavoitteet ja työnjako sekä toimintakulttuurin näkyväksi tekeminen minimoi negatiivista sosiaalista kontrollia, luo uusia edellytyksiä fyysisen aktiivisuuden toteutumiselle ja edistää fyysisesti aktiivisen toimintakulttuurin muodostumista (Svanbäck-Laaksonen & Heikkilä 2021).

### **5.3 Toiminnalliset oppimisympäristöt**

Varhaiskasvatusympäristön muunneltavuus ja tarjotut välineet sekä tarvikkeet luovat edellytyksiä monipuoliselle pedagogiikalle ja lasten toimijuuden vahvistumiselle. Vasussa (2018, 32) oppimisympäristö määritellään seuraavanlaisesti: ”Oppimisympäristöllä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta”. Oppimisympäristön tulisi toimia lasten uteliaisuutta tukien sekä innostaa fyysiseen aktiivisuuteen, ilmaisuun ja leikkiin (vasu 2018, 32). Käytettävissä oleva

oppimisympäristö, olosuhteet ja resurssit luovat kaikki yhdessä raamit sille, kuinka fyysinen aktiivisuus ilmenee osana varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria.

Gubbels ym. (2012) tutkivat liikuntavälineiden yhteyttä varhaiskasvatusikäisten fyysiseen aktiivisuuteen. Tulokset osoittavat, että sisätiloissa tarjottavat liikuntavälineet vaikuttavat siihen, kuinka fyysinen aktiivisuus toteutuu. Aktiivisuutta lisäsivät väljät tilat, hyppimiseen kannustavat välineet, vedettävät tai työnnettävät lelut, kannettavat ja siirrettävät palat sekä tasapainoilualustat (Gubbels ym. 2012). Kämpin, Inkisen, Turusen ja Laineen (2020b) sekä Sääkslahden ym. (2019) tutkimusten perusteella suurimmalla osalla (67–68 %) suomalaisista varhaiskasvatusyksiköistä on käytössään oma liikuntasali. Sisäliikuntavälineistä penkit, patjat, pallot ja herne pussit ovat yleisimmin lasten vapaassa käytössä (Kämppi ym. 2020b). Gubbelsin ym. (2012) listaamista liikuntavälineistä suomalaislapsille tarjottiin Kämpin ym. (2020) tuottaman kyselyn perusteella eniten tasapainoa kehittäviä välineitä, hyppynaruja ja hulavanteita.

Oppimisympäristöä käsiteltäessä ei tulisi unohtaa ulkotilojen roolia osana oppimisympäristöä. Vasuun (2018, 33) viitaten ulkotiloja tulisi hyödyntää osana varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa sekä erityisesti liikunta- ja luontoelämysten tukijana. Useat tutkimukset (mm. Berg 2014; Trost, Ward & Senso 2010) osoittavat varhaiskasvatuksen piha-alueen koon olevan yhteydessä lasten fyysiseen aktiivisuuteen. Erityisesti luonnonmukaiset, väljät ja rakentamattomat, mutta pinnanmuodoiltaan rikkaat piha-alustat toimivat lasten fyysistä aktiivisuutta edistäen (Dankiw, Tsiros, Baldock & Kumar 2020; Gubbels, Van Kann, Cardon & Kremers 2018; Sääkslahti ym. 2019).

Sääkslahden ym. (2019) mukaan piha-alueen rakennetut alustat saattavat jopa vähentää lasten monipuolisia leikkejä ja pelejä laajaan ja luonnolliseen piha-alueeseen verrattuna. Myös tarjottavilla välineillä on vaikutusta siihen, kuinka aktiivisuus ulkona toteutuu. Ngin ym. (2019) tutkimuksen perusteella siirrettävät liikuntavälineet, kuten pallot, laudat ja erilaiset mailapeli-välineet aktivoivat lapsia kiinteitä välineitä enemmän. Näiden välineiden helppo käytettävyys ja muunneltavuus kulloisenkin leikin mukaan antaa tilaa välineiden luovalle käytölle sekä monipuolistavat niiden käyttötarkoitusta (Ng ym. 2019). On myös huomioitava, että kaikki

tarjottavat liikuntavälineet eivät automaattisesti lisää lasten fyysistä aktiivisuutta (Gubbels ym. 2012), vaan myös muilla olosuhteilla sekä kasvattajien toimijuudella on merkitystä (Trost ym. 2010). Cardonin, Labraquen, Smitsin ja Bourdeaudhujin (2009) interventiotutkimuksessa ei löydetty yhteyttä tarjottujen liikuntavälineiden ja lisääntyneen fyysisen aktiivisuuden välillä. Tosin syynä saattaa olla uutuuden viehätysten laantuminen kesken tutkimusintervention tai tarjottavien liikuntavälineiden epäsopivuus (Cardo ym. 2009). Joka tapauksessa voidaan todeta, että liikuntavälineinvestointi edellyttää harkinnallisuutta ja käyttötarkoituksen tunnistamista sisällä sekä ulkona. Hienot välineet eivät automaattisesti lisää lasten fyysistä aktiivisuutta.

## 6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

### 6.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat varhaiskasvatuksen fyysisesti aktiivisen toimintakulttuurin muodostumiseen Vantaan kaupungin kunnallisessa varhaiskasvatusympäristössä. Tavoite jäsenyi seuraaviksi tutkimuskysymyksiksi:

1. Mitkä tekijät vaikuttavat fyysisesti aktiivisen toimintakulttuurin muodostumiseen varhaiskasvatuksessa?
  - a) Mikä on suhde varhaiskasvattajien omien asenteiden ja taustojen sekä fyysisesti aktiivisen toimintakulttuurin välillä?
  - b) Kuinka varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri ja käytettävissä olevat resurssit vaikuttavat fyysiseen aktiivisuuteen?
  - c) Mikä on saadun ja jaetun tuen merkitys fyysisesti aktiivisen toimintakulttuurin muodostumisessa?
  - d) Miten covid-19-pandemia on vaikuttanut varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin ja fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen?

### 6.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto kerättiin sähköisen kyselylomakkeen (Webropol 3.0, Finland) avulla vuoden 2021 touko-kesäkuussa. Sähköisen kyselylomakkeen käyttöä puolsi sen helppous ja nopeakäyttöisyys. Myös tutkimuksen alkuperäinen tavoite mahdollisimman suuresta otannasta puolsi sähköisen kyselylomakkeen käyttöä. Tutkimuksen perusjoukkona toimi Vantaan kaupungin suomenkielisten kunnallisten päiväkotien henkilökunta. Kyselylomake toimitettiin sähköpostitse Vantaan kaupungin varhaiskasvatusyksiköiden johtajille (n = 59) sekä varhais-

kasvatusalueiden liikuntavastaaville (n = 99). Edellä mainittuja vastaanottajia pyydettiin jakamaan kyselylomake eteenpäin tutkittavalle kohderyhmälle. Tutkimuksen kohderyhmään kuuluivat Vantaan kaupungin varhaiskasvatuksen opettajat, varhaiskasvatuksen erityisopettajat, lastenhoitajat, avustajat ja varhaiskasvatuksen sosionomit. Varhaiskasvatuksen johtajat rajattiin kohderyhmän ulkopuolelle, sillä tutkimuksella haluttiin selvittää nimenomaan lasten kanssa toimivan henkilökunnan näkökulmia ja kokemuksia tutkittavasta aiheesta.

Suuren perusjoukon sekä haasteellisen ajankohdan takia perusjoukko rajattiin pienemmiksi osajoukoiksi, joista poimittiin tutkittavat otokset. Otanta-asetelma muodostettiin aluksi aluejakoon perustuvan otantakehikon avulla, jossa Vantaan suomenkieliset kunnalliset varhaiskasvatusyksiköt (90 kpl) jaettiin sijaintinsa mukaan neljään alueeseen (läntinen, keskinen, kaakkoinen ja pohjoinen). Tämän jälkeen otantakehikosta poimittiin systemaattisella otannalla joka neljäs yksikkö (= 22 kpl), joista muodostettiin perusjoukon osajoukot eli ryppäät. Valikoitujen yksiköiden johtajille lähetettiin sähköpostilla tiedote tutkimuksesta sekä tiedusteltiin puhelimella soittamalla yksikön halukkuutta osallistua tutkimukseen. Vähäisen osallistumismäärän takia perusjoukon osajoukkoa suurennettiin niin, että lopulta tavoiteltujen varhaiskasvatusyksiköiden johtajien määrä kasvoi 78:aan, joista 19 kieltäytyi tutkimuksesta. Näin ollen kyselylomake toimitettiin 59 varhaiskasvatusyksikön johtajalle sekä myöhemmin 99 liikuntavastaavalle. Tutkittava otos muodostui satunnaisesti näiden yksiköiden henkilökunnasta sekä varhaiskasvatusalueiden liikuntavastaavista.

Ajankohta, jolloin aineisto kerättiin, osoittautui haasteelliseksi osittain maailmalla vellovan covid-19-pandemian takia, joka on tutkimusprosessin aikaisen palautteen perusteella vaikuttanut merkittävästi Vantaan kaupungin varhaiskasvatuksen kuormittuneisuuteen. WHO julisti covid-19-virusepidemian maailmanlaajuiseksi pandemiaksi 11.3.2020 (WHO 2020b). Suomessa hallitus julisti poikkeustilan alkaneeksi 16.3.2020 ja linjasi pandemian edellyttämistä lisätoimenpiteistä. Pandemian vaikutuksen yhteiskunnan eri rakenteisiin, kuten talouteen, työllisyyteen sekä kasvatukseen ja koulutukseen ovat olleet laajat (THL 2021). Covid-19-pandemia on edellyttänyt myös varhaiskasvatuksen henkilöstöltä joustamista sekä venymistä uuden tilanteen edessä (Nurhonen, Chydenius & Lipponen 2021), joten ajankohdan haasteellisuus oli ymmärrettävää.

Covid-19-pandemian lisäksi ajankohtaisiin haasteisiin vaikutti aineistonkeruun sijoittuminen lukukauden viimeisiin kuukausiin, joihin sisältyy perinteisesti paljon erilaista suunnittelutyötä. Osa johtajista osoitti suurta kiinnostusta tutkimusaihetta kohtaan ja koki aiheen tärkeäksi sekä ajankohtaiseksi, mutta kieltäytyi tutkimuksesta vedoten muihin käynnissä oleviin hankkeisiin tai henkilökunnan ylikuormittuneisuuteen.

Kyselylomakkeen vastausaikaa pidennettiin kahteen otteeseen. Johtajille lähetettiin muistutusviesti ennen ensimmäisen vastausajan päättymistä, mutta vastausmäärä jäi muistutuksesta huolimatta vähäiseksi. Ensimmäisen vastausajan umpeuduttua kyselylomake lähetettiin vielä kohdennetusti Vantaan kaupungin varhaiskasvatusalueiden liikuntavastaaville. Kyselylomakkeen toimittaminen suoraan itse tutkittaville ei ollut mahdollista, sillä henkilökunnan yhteystiedot ovat salattuja. Lisäksi Vantaan kaupunki edellytti, että tutkimuksen tekemisestä oli sovittava etukäteen tutkittavan yksikön johtajan kanssa. Näin ollen päädyttiin ratkaisuun, jossa varhaiskasvatyüksiköiden johtajat sekä alueelliset liikuntavastaavat välittivät tiedon tutkimuksesta ja kyselylomakkeesta eteenpäin henkilökunnalle. Tästä syystä kyselyn tarkka vastausprosentti ei ole tiedossa. Ratkaisu oli perusteltu edellä mainittuihin syihin vedoten. Ratkaisulla haluttiin vähentää varhaiskasvatuksen henkilökuntaan kohdistuvaa kuormitusta. Lopulta tutkimukseen osallistui yhteensä 68 Vantaan kaupungin varhaiskasvattajaa.

### **6.3 Kyselylomake**

Kyselytutkimuksessa kyselylomakkeen rakenne sekä sujuvuus ohjaavat ja ylläpitävät tutkittavan mielenkiintoa (Valli 2018). Erityisesti kyselylomakkeen selkeys ja jäseneltävyys vaikuttavat siihen, kuinka aktiivisesti tutkittavat vastaavat. Tästä syystä tutkimuksen kyselylomake pyrittiin rakentamaan tiiviiseen sekä mielenkiintoa ylläpitävään muotoon.

Kyselylomake (liite 1) koostui viidestä pääteemasta sekä 18 strukturoidusta monivalintakysymyksestä ja kahdesta avoimesta kysymyksestä. Pääteemat jakautuivat seuraavanlaisesti:



1. Vastaajien taustatiedot
2. Fyysisen aktiivisuuden toteutuminen varhaiskasvatusryhmässä
3. Olosuhteet ja toimintakulttuuri
4. Saatu ja jaettu tuki
5. Covid-19 vaikutukset toimintakulttuuriin ja fyysiseen aktiivisuuteen

Kyselylomakkeen pääteemoilla kartoitettiin fyysisen aktiivisuuden toteutumista varhaiskasvatusryhmissä sekä olosuhteiden, toimintakulttuurin ja eri tukimuotojen vaikutusta fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen. Lisäksi selvitettiin, onko covid-19-pandemia vaikuttanut varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin tai fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen ja, jos on niin miten. Vastaajille annettiin vielä mahdollisuus ilmaista tuentarpeensa sekä muu vapaa sana aiheesta kyselylomakkeen lopussa olevien avointen kysymysten avulla.

Kyselylomakkeen laadinnassa noudatettiin tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) laatimia hyvän tieteellisen käytännön ohjeita (TENK 2012) sekä ohjeita ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisistä periaatteista (TENK 2019). Näiden eettisten periaatteiden mukaisesti tutkimuksessa kunnioitettiin tutkittavien ihmisarvoa sekä itsemääräämisoikeutta. Kyselylomakkeeseen vastaaminen sekä tutkimukseen osallistuminen perustuivat riittävään tietoon ja vapaaehtoisuuteen. Vapaaehtoisuuteen perustuen tutkittavalla oli oikeus kieltäytyä osallistumisesta tai peruuttaa osallistumisensa milloin tahansa. Tutkittavan oikeus saada riittävän konkreettista tietoa tutkimukseen osallistumisesta varmistettiin kyselylomakkeen alkuun liitettyllä johdantotekstillä, jossa avattiin tutkittavalle kuuluvia oikeuksia sekä tutkimuksen tarkoitus.

Kyselylomakkeen vastaukset kerättiin anonymisti, eikä vastauksia voinut yhdistää yksittäiseen vastaajaan. Tällä taattiin tutkittavien yksityisyyden turvaaminen. Halutessaan tutkittavalla oli mahdollisuus ilmoittaa yhteystietonsa erillisellä lomakkeella ja osallistua Vantaan kaupungin tarjoaman liikuntakassin arvontaan. Yhteystietojen ilmoittaminen tapahtui oman linkin kautta, joten näiden tietojen yhdistäminen kyselylomakkeen tietoihin ei ollut mahdollista. Ennen kyselylomakkeeseen vastaamista tutkittavan tuli hyväksyä kyselylomakkeeseen liitetty tietosuojailmoitus, jossa oli avattu tutkimuksen aikaisten henkilötietojen käsittely.

## 6.4 Tutkimus- ja analyysimenetelmät

Tutkimuksen menetelmälliset valinnat tehtiin tutkimukselle asetettujen tavoitteiden ja tutkimusongelmien perusteella. Menetelmällisenä pääpainona toimi kvantitatiivinen tutkimus, jota syvennettiin laadullisilla kysymyksillä. Näin ollen tutkimuksellisenä lähestymistapana toimi MMR (mixed methods research). Lähestymistapaan päädyttiin, sillä MMR mahdollisti kattavamman ja syvemmän ymmärryksen tutkimusongelmasta kuin pelkkä kvantitatiivinen lähestyminen yksinään olisi tarjonnut. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan MMR-lähestymistapa paikkaa niitä ongelmia, joita pelkkä kvantitatiivinen tai kvalitatiivinen tutkimus yksinään sisältää. Siten tutkimusmenetelmien yhdistäminen parantaa tutkimuksen triangulaatiota eli monimenetelmällisyyttä ja sen myötä lisää tutkimuksen luotettavuutta (Metsämuuronen 2011, 266). MMR-menetelmää on myös kritisoitu, sillä perinteisesti eri tutkimusmenetelmien on ajateltu tulkitsevan tutkimuskohdetta eri tavoin (Eskola & Suoranta 1998). Tosin sekä Metsämuuronen (2011, 266) että Eskola ja Suoranta (1998) toteavat menetelmien yhdistämisen rikastuttavan tutkimusta, mikäli tutkimuksen painotusero on tehty selväksi. Tässä tutkimuksessa pääpainotus oli kvantitatiivisessa lähestymisessä ja tiedonkeruumenetelmänä toimi sähköinen kyselylomake (kts. 7.3), joka koostui strukturoiduista sekä avoimista kysymyksistä.

Kvantitatiivisessa tutkimusosassa mielenkiinto kohdistui aineiston kuvaamiseen, muuttujien välisiin yhteyksiin sekä keskiarvojen välisiin eroihin. Tutkimusmenetelmällisesti aineiston kuvaamisessa hyödynnettiin perustunnuslukuja sekä jakauman muotoon liittyviä testejä. Muuttujien välisiä yhteyksiä mitattiin korrelaatioanalyysillä ja keskiarvojen välisiä eroja varianssianalyseillä. (Metsämuuronen 2011, 82.) Valittuihin tutkimusmenetelmiin päädyttiin, sillä ne mahdollistivat parhaiten kyseiselle tutkimukselle asetettujen hypoteesien paikkansapitävyyden testaamisen.

Kvantitatiivinen aineisto analysoitiin IBM SPSS Statistics 26.0 -ohjelmistolla. Lisäksi apuna käytettiin Microsoft Office Excel 2015 -ohjelmistoa. Koska analysoitavan aineiston koko ( $n = 68$ ) jäi pieneksi, päätettiin selvittää noudattaako aineiston jakauma jotain tiettyä normaalisuusehtoa. Jakauman muoto testattiin aineiston määrällisiä muuttujia tarkastelemalla. Suurin osa tarkasteltavien muuttujien vinouksista sekä huipukkuuksista ylitti niille asetetun itseisar-

von kaksi, joten tilastollisen aineiston analysoinnissa päädyttiin parametrittömien testien käyttöön. Pienellä aineistolla parametrittomat testit ovat luotettavampia, mutta tulosten tulkinnallisuus edellyttää harkintaa, sillä tilastollista merkitsevyyttä osoittavien p-arvojen yleistettävyys paranee suurilla aineistoilla toimittaessa (Metsämuuronen 2011, 386; Valli 2018, 242–247). Metsämuuronen (2011, 927) huomauttaa, että mikäli tutkittuja tapauksia on vähintään kolme ja analysoinnissa käytetään parametrittomia testejä, on mahdollista harkita tulosten yleistettävyttä myös tutkittujen tapausten ulkopuolelle. Näin ollen valitut analysointimenetelmät antoivat tässä tutkimuksessa tilaa laajemmille johtopäätöksille. Tilastollisesti merkittäväksi raja-arvoksi asetettiin  $p < 0.05$ , mikä tarkoittaa sitä, että hypoteesin toteutumattomuudelle jäi viiden prosentin riskitaso. Muuttujien välinen yhteys testattiin Spearmanin rho -korrelaatiotestillä ja muuttujien välisten riippumattomien ryhmien keskiarvojen vertailussa käytettiin Mann-Whitneyn U-testiä sekä Kruskal-Wallis-testiä.

Laadullisen tutkimuksen ensisijaisena lähestymistapana toimi fenomenologinen tutkimus, sillä tarkoituksena oli kuvata ja tulkita varhaiskasvattajien kokemuksia käsiteltävästä ilmiöstä. Fenomenologisessa tutkimuksessa kiinnostus kohdistuu ilmiöihin ja ihmisten kokemuksiin omassa elämismaailmassaan (Metsämuuronen 2011, 244; Tuomi & Sarajärvi 2018). Näiden kokemusten tarkastelu antoi syvyyttä tilastollisesti tuotettujen tulosten pohdintaan ja tarjosi kattavamman tarttumapinnan vastaajien kokemusmaailman tavoittamiseen.

Kvalitatiivinen aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Analysointiprosessi noudatti Tuomen ja Sarajärven (2018) kuvaamaa sisällönanalyysin etenemistä. Aineistoon tutustumisen jälkeen aineisto redusointiin eli pelkistettiin karsimalla tutkimuksen kannalta epäoleelliset osat pois. Redusointi toteutettiin värikoodaamalla aineistosta tutkimuksen kannalta oleellisimmat ilmaisut. Tämän jälkeen edettiin klusterointiin eli aineiston ryhmittelyyn. Tässä vaiheessa samankaltaiset ilmaukset yhdistettiin omiksi alaluokiksi ja edelleen pääluokiksi sekä yhdistäviksi luokiksi. Tuomi ja Sarajärvi (2018) toteavat klusteroinnin sisältyvän osaksi aineiston abstrahointiprosessia eli käsitteellistämistä. Tässä tutkimuksessa abstrahointi kulki käsikkäin klusteroinnin ja ryhmittelyn kanssa. Lopuksi saadut luokittelut kvantifioitiin eli laskettiin, kuinka usein avoimet vastukset ilmensivät näitä eri osa-alueita. Tähän ratkaisuun päädyttiin tutkimuksen MMR-lähestymisen sekä kvantitatiivisen painotuksen takia. Analysointiprosessin päätteeksi muodostettiin johtopäätökset.

## 7 TULOKSET

### 7.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastanneet (n = 68) sijoittuivat maantieteellisesti kaikkiin Vantaan kaupungin suuralueisiin, ja noin puolet vastaajista työskenteli keskisen Vantaan suuralueilla. Vastausaktiivisuus oli vähäisintä (2 %) Länsi-Vantaan Myyrmäen suuralueella, joka on väestömäärältään Vantaan kaupungin suurimpia alueita (Vantaa 2020a). Tässä tutkimuksessa ei syvennyt sen tarkemmin tarkastelemaan Vantaan kaupungin suuralueiden alueellisia tai sosiaalisia eroja ja niiden vaikutusta tutkimustuloksiin. Alla olevasta kuviosta 4 ilmenee Vantaan kaupungin suuralueiden jako sekä prosentuaalinen vastausaktiivisuus kulloiseltakin alueelta.



KUVIO 4. Vastaajien maantieteellinen sijoittuminen Vantaan suuralueille (% , n = 68) (Kuva: mukailen Vantaa 2021).

Vastaajista valtaosa (94 %) oli naisia ja loput miehiä. Ikänsä puolesta vastaajat asettautuivat tasaisesti eri ikäluokkiin. Enemmistö (34 %) vastaajista oli iältään 41–50-vuotiaita. Seuraavaksi suurin ikäluokka muodostui 31–40-vuotiaista, johon kuului 27 prosenttia vastaajista.

Lisäksi kysyttiin vastaajien ammattinimikettä, lapsiryhmän ikäjakaumaa ja varhaiskasvatuksessa kertynyttä työkokemusta. Vastaajien taustamuuttujat on koottu taulukkoon 1.

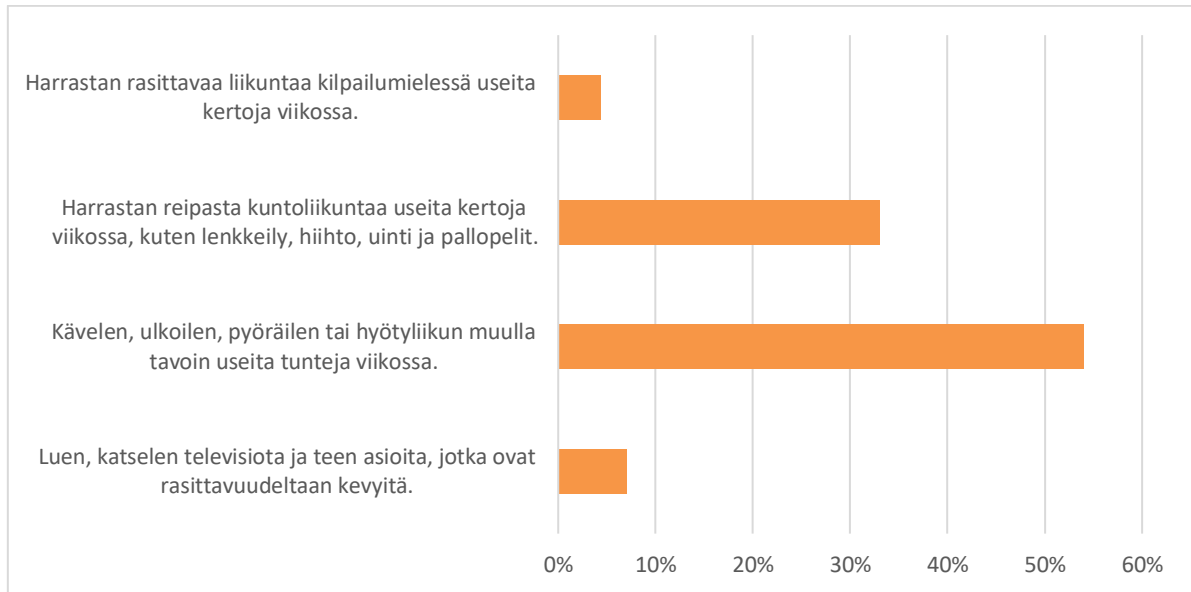
TAULUKKO 1. Vastaajien ikä, ammattinimike, lapsiryhmän ikäjakauma, jossa vastaaja toimii ja työkokemus varhaiskasvatuksesta (n = 68).

<b>Ikä</b>	<b>%</b>	<b>n</b>
21–30 vuotta	18	12
31–40 vuotta	27	18
41–50 vuotta	34	23
yli 50 vuotta	22	15
<b>Ammattinimike</b>	<b>%</b>	<b>n</b>
Varhaiskasvatuksen opettaja	74	50
Varhaiskasvatuksen sosionomi	1	1
Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja	22	15
Muu	3	2
<b>Lapsiryhmän ikäjakauma</b>	<b>%</b>	<b>n</b>
1–3-vuotiaat	26	18
4–5-vuotiaat	46	31
6-vuotiaat	28	19
<b>Työkokemus varhaiskasvatuksessa</b>	<b>%</b>	<b>n</b>
0–1-vuotta	3	2
2–3-vuotta	4	3
4–5-vuotta	6	4
yli 5 vuotta	87	59

Taustamuuttujien perusteella selkeä enemmistö vastaajista toimi varhaiskasvatuksen opettajan nimikkeellä (74 %) sekä työskenteli 4–5-vuotiaiden lasten ryhmässä (46 %). Lastenhoitajana toimi 22 prosenttia ja varhaiskasvatuksen sosionomina yksi vastaajaa. Muu-kategoriaan sisältyi kaksi vastausta. Tämän vaihtoehdon valinnutta pyydettiin tarkentamaan vastaustaan sanallisesti. Molemmat vastaajista ilmoittivat toimivansa varhaiskasvatuksen erityisopettajina. 1–3-vuotiaiden sekä 6-vuotiaiden lasten kanssa toimivien välille ei muodostunut merkittävää hajontaa ( $n = 18$  ja  $n = 19$ ).

Kyselyyn vastanneista valtaosa oli kokeneita ammattilaisia, sillä 87 prosenttia vastaajista omasi yli viiden vuoden työkokemuksen varhaiskasvatuksesta. 0–1 vuotta alalla olleita oli vain kaksi, 2–3 vuotta alalla olleita kolme ja loput ( $n = 4$ ) omasivat 4–5 vuoden työkokemuksen alalta. Kyselylomakkeessa työkokemus oli jaoteltu kahden vuoden sykleihin. Jotta vastauksissa olisi syntynyt suurempi hajonta, olisi väittämien välistä ajanjaksoa voinut kasvattaa vähintään vuodella.

Varhaislapsuuden liikuntakasvatukseen perehtyneisyyttä arvioitiin neljällä väittämällä, jotka asettuivat akselille erittäin hyvin, melko hyvin, en hyvin enkä huonosti, melko huonosti (arviointiasteikko 1–4). Vastaajista 53 prosenttia koki perehtyneensä aiheeseen melko hyvin, 31 prosenttia erittäin hyvin ja vain kolme prosenttia ( $n = 2$ ) ilmoitti perehtyneensä aiheeseen melko huonosti. Vastaajan omaa vapaa-ajan liikkumista selvitettiin neljän väittämän avulla. Vastauksista ilmeni (kuvio 5), että suurin osa vastaajista vietti vapaa-aikansa aktiivisesti liikuen. Reilu puolet (54 %,  $n = 37$ ) ilmoitti harrastavansa hyötyliikuntaa useita tunteja viikossa ja kolmasosa ( $n = 23$ ) ilmoitti harrastavansa reipasta kuntoliikuntaa useita kertoja viikossa. Rasittavuudeltaan kevyissä toiminnoissa vapaa-aikaansa vietti seitsemän prosenttia vastaajista ( $n = 5$ ) ja kilpailumielessä liikuntaa harrastavia oli neljä prosentti ( $n = 3$ ).



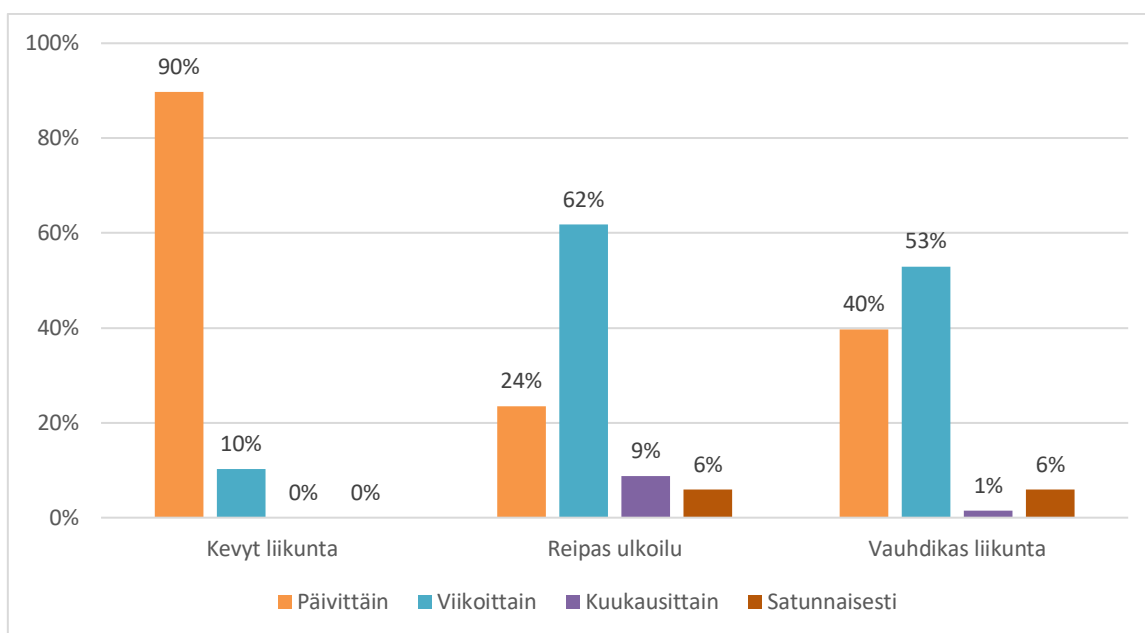
KUVIO 5. Vastaajien heille tyypillisen viikon vapaa-ajan liikkumistyyliä (% , n = 68).

## 7.2 Fyysisen aktiivisuuden toteutuminen varhaiskasvatusryhmissä

Fyysisen aktiivisuuden toteutumista varhaiskasvatuksessa selvitettiin kvantitatiivisin menetelmin. Vastaajien tehtävä oli arvioida kolmen eri monivalintakysymyspatteriston avulla, kuinka fyysinen aktiivisuus toteutui heidän varhaiskasvatusryhmässään. Varhaiskasvatusryhmällä viitataan tässä tutkimuksessa siihen ryhmään, jossa vastaaja toimi vastaushetkellä. Vastauskaalana käytettiin Likert-asteikkoa, jossa vaihtoehdot olivat 1 = päivittäin, 2 = viikoittain, 3 = kuukausittain, 4 = satunnaisesti, 5 = ei ollenkaan. Fyysisen aktiivisuuden määritelmä ja varhaisvuosille asetetut fyysisen aktiivisuuden suositukset oli avattu ennen ensimmäistä kysymystä. Näin varmistettiin, ettei käsitteiden tulkinnassa synny merkittäviä eroja eri vastaajien välille.

Ensimmäisessä fyysisen aktiivisuuden eri osa-alueita käsittelevässä kysymyspatteristossa selvitettiin varhaisvuosille asetettujen fyysisen aktiivisuuden suositusten (OKM 2016) toteutumista (kuvio 6). Fyysisen aktiivisuuden osa-alueet jaoteltiin opetus- ja kulttuuriministeriön (2016) julkaisemien suositusten mukaan: ”kevyt liikunta”, ”reipas ulkoilu” ja ”vauhdikas liikunta”. Vastaajille tarjottiin kysymysten yhteydessä havainnollistavia esimerkkejä fyysisen

aktiivisuuden eri osa-alueisiin sisältyvistä toiminnoista. Kevyt liikkuminen toteutui suurimmaksi osaksi (90 %) päivittäin tai vähintäänkin viikoittain. Vajaa neljäsosa vastaajista ulkoili reippaasti ryhmänsä kanssa päivittäin ja yli puolet (62 %) viikoittain. Vauhdikas liikkuminen toteutui reipasta ulkoilua useammin. Vastaajista 40 prosenttia ilmoitti vauhdikkaan liikunnan toteutuvan päivittäin.



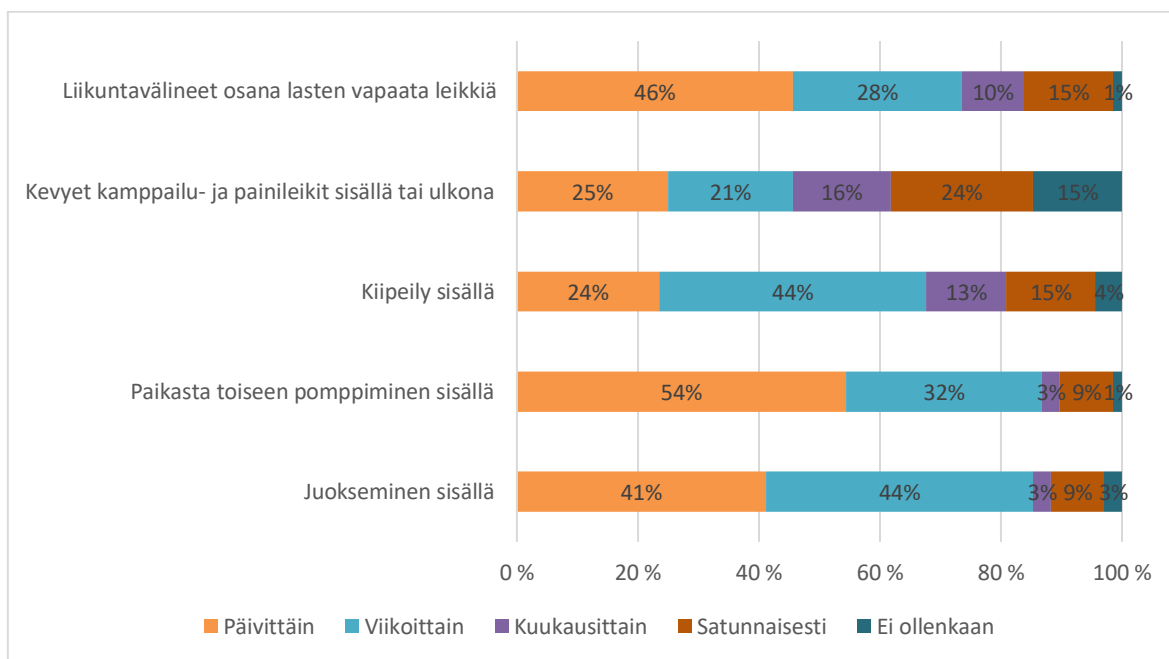
KUVIO 6. Varhaisvuosille asetettujen fyysisen aktiivisuuden suositusten eri osa-alueiden toteutuminen (% , n = 68).

Kaksi muuta saman aihepiirin kysymyspatteristoa käsitteli fyysistä aktiivisuutta tukevien toimintojen toteutumista varhaiskasvatusympäristössä. Vastaajista 88 prosenttia ilmoitti, että heidän varhaiskasvatusryhmässään toteutetaan suunniteltu liikuntatuokio viikoittain. Valtaosa (89 %) kyselyyn vastanneista ilmoitti hyödyntävänsä toiminnallista ja liikunnallista oppimista osana muuta pedagogista toimintaa päivittäin tai viikoittain ja loput (n = 17) kuukausittain tai satunnaisesti.

Liikuntavälineiden käytettävyys osana lasten vapaata leikkiä, sisällä pomppinen ja juokseminen toteutuvat pääsääntöisesti päivittäin (yli 40 %). Sisätoiminnoista pomppiminen toteutui useammin kuin juokseminen tai kiipeily. Kevyiden kamppailu- ja painileikkien toteuttaminen



sisällä tai ulkona jakoi vastaajat suhteellisen tasaisesti kaikkiin eri vastausvaihtoehtoihin. Vastaajista 62 prosenttia ilmoitti kamppailu- ja painileikkien toteutuvan vähintään kuukausittain, loput noin 38 prosenttia satunnaisesti tai ei ollenkaan. Kuvioon 7 on koottu fyysistä aktiivisuutta tukevat toiminnot ja niiden toteutumisen.



KUVIO 7. Vastaajien arviot fyysistä aktiivisuutta edistävien toimintojen toteutumisesta varhaiskasvatusryhmässä (% , n = 68).

Tarkempi kuva fyysistä aktiivisuutta käsittelevien kysymyspattereiden tuloksista saatiin, kun selvitettiin, kuinka fyysinen aktiivisuus ja sen eri muodot toteutuivat eri-ikäisten lasten ryhmissä (taulukko 2). Vertailun toteuttamiseksi vastaajat jaettiin kolmeen ryhmään sen mukaan, minkä ikäisten lasten kanssa he toimivat. Edellisessä luvussa (kts. 8.1) esitetty taulukko 1 osoittaa vastaajien jakautumisen lapsiryhmien iän mukaisesti. Vastaajista 26 prosenttia ilmoitti työskentelevänsä 1–3-vuotaiden kanssa, 46 prosenttia 4–5-vuotiaiden kanssa ja loput 28 prosenttia 6-vuotiaiden kanssa. Eri ryhmien välinen vertailu suoritettiin kysymyksistä saatujen keskiarvojen avulla sekä käyttämällä keskiarvojen vertailuun soveltuvaa Kruskal-Wallisintestiä.

TAULUKKO 2. Lapsiryhmät, joissa vastaajat toimivat sekä fyysisen aktiivisuuden toteutuminen ryhmittäin. Vastaajat raportoivat toiminnan toteutuvan sitä useammin, mitä lähempänä lukua yksi vastausten keskiarvo on.

	<b>1–3-vuotiaiden ryhmä (n = 18)</b>	<b>4–5-vuotiaiden ryhmä (n = 31)</b>	<b>6-vuotiaiden ryhmä (n = 19)</b>	<b>p-arvo</b>
Kevyt liikkuminen	1.1	1.1	1.1	0.687
Reipas ulkoilu	2.2	2.1	1.6	0.017*
Vauhdikas liikkuminen	2.1	1.8	1.3	0.006**
Ulkoilu joka säällä	1.2	1.1	1.1	0.256
Heittäydytään ja osallistutaan spontaaneihin liikuntaleikkeihin yhdessä lasten kanssa	1.6	2.0	2.0	0.326
Toteutetaan odottelu- ja siirtymätilanteet liikunnallisesti	2.4	2.3	2.5	0.942
Toteutetaan suunniteltu liikuntatuokio	2.1	2.0	1.9	0.129
Hyödynnetään toiminnallista ja liikunnallista oppimista osana muuta pedagogista toimintaa	2.0	1.8	1.6	0.131
Juokseminen sisällä	1.9	1.8	1.8	0.857
Paikasta toiseen pomppiminen sisällä	1.8	1.5	1.9	0.44
Kiipeily sisällä	2.3	2.3	2.1	1.00
Kevyet kamppailu- ja painileikit	3.3	2.9	2.1	0.036*
Liikuntavälineet osana lasten vapaata leikkiä	2.1	2.2	1.6	0.145

\*p < 0.05; \*\*p < 0.01 tilastollisesti merkitsevä ero ryhmien välillä.

Ryhmien väliset erot testattu Kruskal-Wallis-testillä.

Keskiarvojen perusteella kevyt liikkuminen toteutui kaikissa ikäryhmissä tasaisesti lähes päivittäin (ka. 1.1, sama Likert-asteikko kuin aiemmin). Reipas ulkoilu sekä vauhdikas liikkuminen toteutuivat 1–3-vuotiaiden ryhmissä harvemmin kuin muissa ikäryhmissä. Tarkentavan vertailutestin jälkeen voidaan todeta, että 6-vuotiaiden ryhmissä hyödynnettiin monipuolista liikkumista muita ryhmiä useammin. Bonferroni-korjauksen jälkeen voidaan havaita, että 6-vuotiaiden ryhmät erosivat 1–3-vuotiaiden ryhmistä ( $p = 0.043$ ) sekä 4–5-vuotiaiden ryhmistä ( $p = 0.032$ ) tilastollisesti merkitsevästi, kun tarkasteltiin reippaan ulkoilun toteutumista. Vauhdikkaan liikunnan osalta tilastollinen merkitsevyys kasvoi entisestään 6-vuotiaiden ja 1–3-vuotiaiden kohdalla ( $p = 0.008$ ).

1–3-vuotiaiden ryhmässä heittäytyttiin ja osallistuttiin spontaaneihin liikuntaleikkeihin muita ikäryhmiä useammin. Kyseisen ikäryhmän kanssa toimivista vastaajista 39 prosenttia ilmoitti heittäytyvänsä liikuntaleikkeihin päivittäin ja loput viikoittain. 4–5-vuotiaiden kanssa toimivista vain 26 prosenttia ja 6-vuotiaiden kanssa toimivista 32 prosenttia ilmoitti heittäytyvänsä liikuntaleikkeihin päivittäin. Odottelu- ja siirtymätilanteet toteutettiin liikunnallisesti enimmäkseen viikoittain 1–3-vuotiaiden (50 %) ja 4–5-vuotiaiden (58 %) ryhmissä. Toiminnallista ja liikunnallista oppimista osana muuta pedagogista toimintaa hyödynnettiin 6-vuotiaiden ryhmässä muita ryhmiä useammin (ka. 1.6, Likert-asteikko sama kuin aiemmin). Kaikki ryhmät ulkoilivat pääsääntöisesti (88 %) päivittäin säällä kuin säällä. 4–5-vuotiaiden edustajista 94 prosenttia ilmoitti ulkoilevansa päivittäin joka säällä.

Kootusti voidaan todeta, että lapsiryhmän ikätaso vaikuttaa siihen, kuinka fyysisen aktiivisuuden eri osa-alueet toteutuvat, ja kuinka usein lapsille tarjotaan erilaisia mahdollisuuksia fyysisen aktiivisuuden toteuttamiseen. Monipuolisinta liikkuminen on 6-vuotiaiden varhaiskasvatusryhmissä. Aikuisen rooli fyysisen aktiivisuuden tukijana korostuu erityisesti 1–3-vuotiaiden ryhmissä.

Korrelaatiotestillä mitattiin reippaan ulkoilun ja vauhdikkaan liikunnan yhteyttä muihin fyysisistä aktiivisuutta tukeviin toimintoihin (taulukko 3). Reipas ulkoilu ja vauhdikas liikkuminen korreloivat keskenään melko voimakkaasti ( $p = 0.422$ ). Riippuvuus on tilastollisesti erittäin merkitsevä ( $p < 0,001$ ). Lisäksi reippaan ulkoilun yhteys odottelu- ja siirtymätilanteiden lii-

kunnalliseen toteuttamiseen ( $\rho = 0.380$ ,  $p < 0.001$ ) ja kevyisiin kamppailu- ja painileikkeihin ( $\rho = 0.447$ ,  $p < 0.001$ ) oli korkea. Vauhdikas liikkuminen korreloi reipasta ulkoilua voimakkaammin sen kanssa, kuinka usein ryhmässä heittäydettiin spontaaneihin liikuntaleikkeihin lasten kanssa ( $\rho = 0.351$ ,  $p = 0.003$ ) sekä toteutettiin suunniteltu liikuntatuokio ( $\rho = 0.360$ ,  $p = 0.003$ ). Edellisten lisäksi vauhdikas liikunta korreloi melko voimakkaasti sen kanssa, kuinka usein varhaiskasvatusryhmä ulkoili joka säällä ( $\rho = 0.334$ ,  $p = 0,005$ ), kuinka usein toiminnallista ja liikunnallista oppimista hyödynnettiin ( $\rho = 0.31$ ,  $p < 0.001$ ) ja kuinka usein liikuntavälineitä tarjottiin osaksi lasten vapaata leikkiä ( $\rho = 0.342$ ,  $p = 0.004$ ). Reippaaseen ulkoiluun verrattuna korrelaatio oli lievempää kevyiden kamppailu- ja painileikkien ( $\rho = 0.318$ ,  $p = 0.008$ ) ja odottelu- sekä siirtymätilanteiden liikunnallisessa toteuttamisessa ( $\rho = 0.300$ ,  $p = 0.013$ ).

TAULUKKO 3. Reippaan ulkoilun ja vauhdikkaan liikkumisen yhteys fyysistä aktiivisuutta tukeviin tekijöihin (n = 68).

	Reipas ulkoilu	Vauhdikas liikkuminen
Ulkoilu joka säällä	0.129	0.334**
Spontaaneihin liikuntaleikkeihin heittäytyminen ja osallistuminen yhdessä lasten kanssa	0.254*	0.351**
Odottelu- ja siirtymätilanteiden liikunnallinen toteuttaminen	0.380**	0.300*
Suunniteltu liikuntatuokio	0.272*	0.360**
Toiminnallisen ja liikunnallisen oppimisen hyödyntäminen	0.266	0.431**
Kamppailu- ja painileikit	0.447**	0.318**
Liikuntavälineet osana lasten vapaata leikkiä	0.053	0.342**

\* $p < 0.05$ ; \*\* $p < 0.01$  tilastollisesti merkitsevä korrelaatio.

Korrelaatio testattu Spearmanin rho-testillä.

### 7.3 Fyysiseen aktiivisuuteen vaikuttavat tekijät

Vastaajien taustamuuttujien (kts. 8.1) välistä yhteyttä varhaiskasvatusryhmien fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen mitattiin parametrittomilla testeillä. Fyysistä aktiivisuutta käsittelevät tutkimuspatteristot on avattu tarkemmin luvussa 8.2. Testitulokset osoittivat, että vastaajien taustatiedoilla oli vain lievä yhteys, jos ollenkaan, varhaiskasvatusryhmän toteutuneeseen fyysiseen aktiivisuuteen. Varhaiskasvatusyksikön alueellinen sijainti, vastaajan ikä tai työkokemus eivät tuottaneet tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ( $p > 0.05$ ) varhaiskasvatusryhmän fyysisen aktiivisuuden kanssa.

Vastaajien ammattinimikkeet olivat varsin yhtenevät, 74 prosenttia ilmoitti toimivansa varhaiskasvatuksen opettajana. Tästä syystä eri ammattinimikkeiden väliseen vertailuun on suhtauduttava varauksella. Taulukossa 4 on verrattu varhaiskasvatuksen opettajien ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajien välisten vastausten eroja sekä niiden yhteyttä fyysistä aktiivisuutta edistäviin toimintoihin. Toimintojen toteutumista arvoitiin Likert-asteikolla, jossa vaihtoehdot olivat 1 = päivittäin, 2 = viikoittain, 3 = kuukausittain, 4 = satunnaisesti, 5 = ei ollenkaan. Varhaiskasvatuksen opettajat raportoivat toimintojen toteutuvan keskimääräisesti useammin (ka. 2.02) kuin lastenhoitajat (ka. 2.34). Ainut tilastollisesti heikko, mutta merkittävä ero keskiarvojen välille syntyi kevyiden kamppailu- ja painileikkien osalta ( $p = 0.048$ ). Siten voidaan todeta, että opettajat mahdollistavat kamppailu- ja painileikit lastenhoitajia useammin.

TAULUKKO 4. Vastaajien ammattinimikkeen ja fyysistä aktiivisuutta edistävien toimintojen välinen yhteys.

	<b>Varhaiskasvatuksen opettaja (n = 50)</b>	<b>Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja (n = 15)</b>	<b>p-arvo</b>
Juokseminen sisällä	1.9	1.7	0.604
Paikasta toiseen pomppiminen sisällä	1.6	1.7	0.445
Kiipeily sisällä	2.1	2.6	0.086
Kevyet kamppailu- ja painileikit sisällä tai ulkona	2.6	3.5	0.044*
Liikuntavälineet osa- na lasten vapaata leikkiä	1.9	2.2	0.41

\*  $p < 0.05$  tilastollisesti merkitsevä ero ryhmien välillä.

Ryhmien väliset erot testattu Mann-Whitneyn U-testillä.

Muuttujien välisten keskiarvojen vertailulla selvitettiin, vaikuttaako vastaajan vapaa-ajan liikuminen tai varhaislapsuuden liikuntakasvatukseen perehtyneisyys varhaiskasvatusryhmän toteutuneeseen fyysiseen aktiivisuuteen. Testin perusteella vastaajan vapaa-ajan liikkumisella ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä varhaiskasvatusryhmän fyysiseen aktiivisuuteen ( $p > 0.005$ ). Sen sijaan ”erittäin hyvin” varhaislapsuuden liikuntakasvatukseen perehtyneet tarjoivat liikuntavälineitä osaksi lasten vapaata leikkiä useammin kuin ne, jotka ilmoittivat perehtyneensä ”ei hyvin eikä huonosti” tai ”melko huonosti”. Tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä, sillä se eroaa tilastollisesti nolasta alle 0.1 prosentin riskillä ( $p < 0.001$ ). Muuttujien välistä yhteyttä tarkasteltiin myös korrelaatiotestillä. Korrelaatiotesti osoitti, että vastaajien vapaa-aika korreloi ( $\rho = -0.247$ ) lievästi, mutta tilastollisesti merkitsevästi ( $p = 0.042$ ) sen kanssa, kuinka usein liikuntavälineitä käytettiin osana lasten vapaata leikkiä. Tulos osoittaa, että vapaa-ajalla kevyesti liikkuvat kasvattajat tarjoavat liikuntavälineitä lasten vapaaseen leikkiin muita harvemmin. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että vastaajan vapaa-ajan liikkuminen sekä varhaislapsuuden liikuntakasvatukseen perehtyminen vaikuttavat siihen, kuinka

liikuntavälineitä tarjotaan lasten vapaaseen käyttöön. Johtopäätös saa tukea myös vapaa-ajan liikkumisen ja varhaislapsuuden liikuntakasvatuksen perehtyneisyyden välisestä korrelaatiosta ( $\rho = -0.373$ ,  $p = 0.002$ ). Korrelaatio osoittaa, että vastaajan vapaa-ajan liikkumisen ja liikuntakasvatukseen perehtyneisyyden välillä on melko voimakas yhteys.

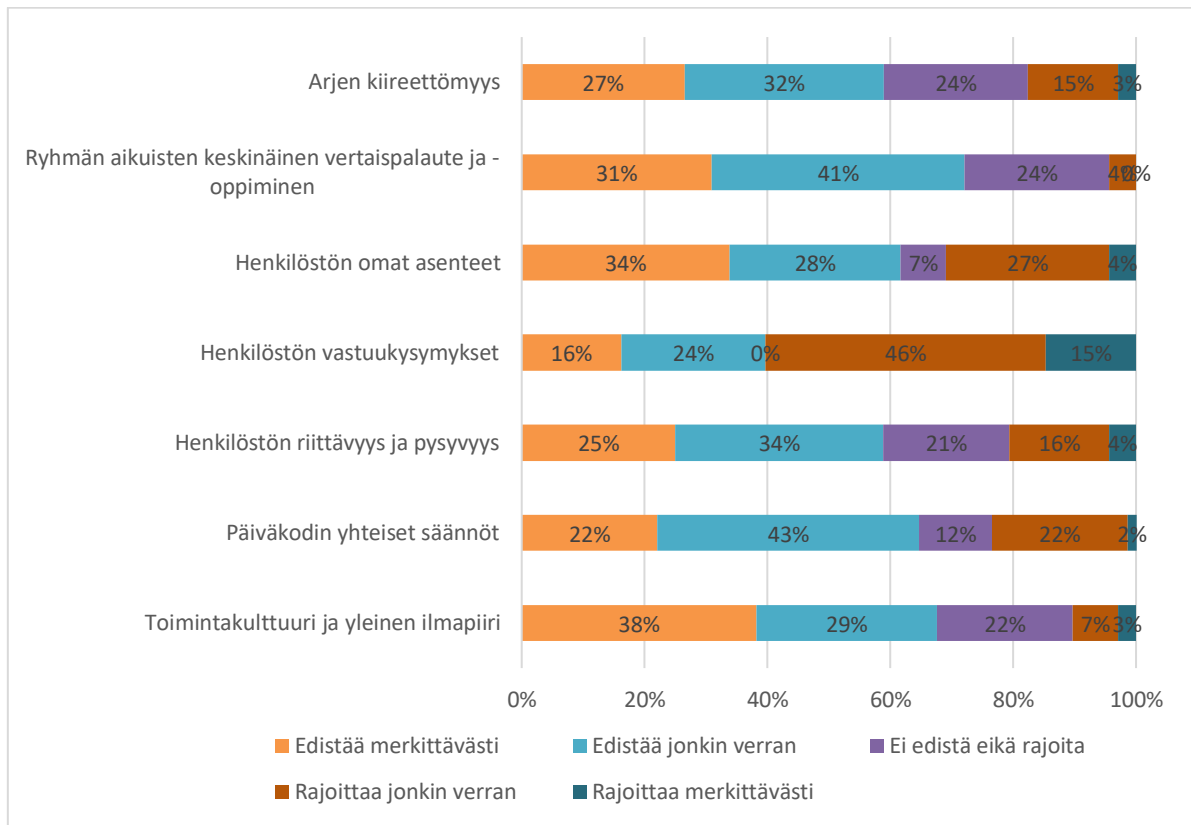
### **7.3.1 Toimintakulttuurissa ilmenevät tekijät**

Toimintakulttuuria käsittelevällä kysymyspatteristolla haluttiin selvittää vastaajien näkökulmia toimintakulttuurissa ilmenevistä tekijöistä sekä niiden vaikutuksesta fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen. Kysymyspatteristoon valikoidut tekijät käsittelivät muun muassa toimintakulttuurissa ilmeneviä ihmissuhteita ja moniammatillisuutta. Vastausvaihtoehtoina käytettiin viisiportaista Likert-asteikkoa: 1 = edistää merkittävästi, 2 = edistää jonkin verran, 3 = ei edistä eikä rajoita, 4 = rajoittaa jonkin verran ja 5 = rajoittaa merkittävästi.

Kuviossa 8 esitetään toimintakulttuurissa ilmeneviä tekijöitä ja niiden yhteyttä fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen. Vastaajista 72 prosenttia raportoi aikuisten keskinäisen vertaispalautteen ja -oppimisen edistävän joko merkittävästi tai jonkin verran fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Toiseksi eniten fyysistä aktiivisuutta edisti varhaiskasvatusyksikön toimintakulttuuri ja yleinen ilmapiiri (ka. 2.1). Vastaajista 38 prosenttia raportoi toimintakulttuurin ja ilmapiirin edistävän fyysisen aktiivisuuden toteutumista merkittävästi. Toimintakulttuurissa sovitut yhteiset säännöt edistivät fyysisen aktiivisuuden toteutumista enemmistön (65 %) mielestä merkittävästi tai jonkin verran. Vastaajista 24 prosenttia oli sitä mieltä, että yhteiset säännöt toimivat fyysistä aktiivisuutta rajoittaen.

Henkilöstön riittävyteen ja arjen kiireettömyyteen suhtauduttiin pääsääntöisesti positiivisesti. Vastaajista 59 prosenttia koki näiden tekijöiden edistävän joko merkittävästi tai jonkin verran fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Vain neljä prosenttia vastaajista raportoi henkilöstön riittävyyden rajoittavan merkittävästi fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Lisäksi enemmistö vastaajista ( $n = 42$ ) koki henkilöstön omat asenteet fyysistä aktiivisuutta edistävinä tekijöinä.

Eniten fyysisen aktiivisuuden toteutumista rajoitti henkilöstölle asetetut vastuukysymykset. Vastaajista 46 prosenttia koki, että vastuukysymykset rajoittavat fyysisen aktiivisuuden toteutumista jonkin verran ja 15 prosenttia koki vastuukysymysten rajoittavan fyysisen aktiivisuuden toteutumista merkittävästi.



KUVIO 8. Toimintakulttuurin fyysistä aktiivisuutta edistävät ja rajoittavat tekijät (% , n = 68).

Vastaajien kokemukset siitä, kuinka yksikön toimintakulttuuri ja yleinen ilmapiiri tukevat fyysisen aktiivisuuden toteutumista, korreloivat korrelaatiotestin perusteella ( $\rho = 0.318$ ) voimakkaasti sen kanssa, kuinka toiminnallista ja liikunnallista oppimista hyödynnettiin osana muuta pedagogista toimintaa ( $p = 0.008$ ). Lisäksi löydettiin lievä, mutta selkeä ( $\rho = 0.239$ ,  $p = 0.049$ ) korrelaatio odottelu- ja siirtymätilanteiden liikunnallisen toteuttamisen kanssa. Kruskal-Wallis-testillä havaittiin, että edistävasti ryhmän aikuisten keskinäiseen vertaispalautteeseen suhtautuvat hyödynsivät muita useammin toiminnallista ja liikunnallista oppimista osana muuta pedagogista toimintaa ( $p = 0.032$ ). Lisäksi toimintakulttuurissa sovitulla yhtei-



sillä säännöillä oli positiivinen yhteys sisällä toteutuvaan fyysiseen aktiivisuuteen. Juokseminen sisällä ( $p = 0.011$ ) ja pomppiminen ( $p = 0.007$ ) toteutuivat sitä useammin, mitä myönteisemmäksi vastaaja koki toimintakulttuurin yhteiset säännöt. Sen sijaan tilastollisten testien perusteella säännöillä ei ollut vaikutusta ( $p > 0.05$ ) siihen, kuinka sisäkiipeily, kamppailu- ja painileikit tai liikunnalliset odottelu- ja siirtymätilanteet toteutuivat.

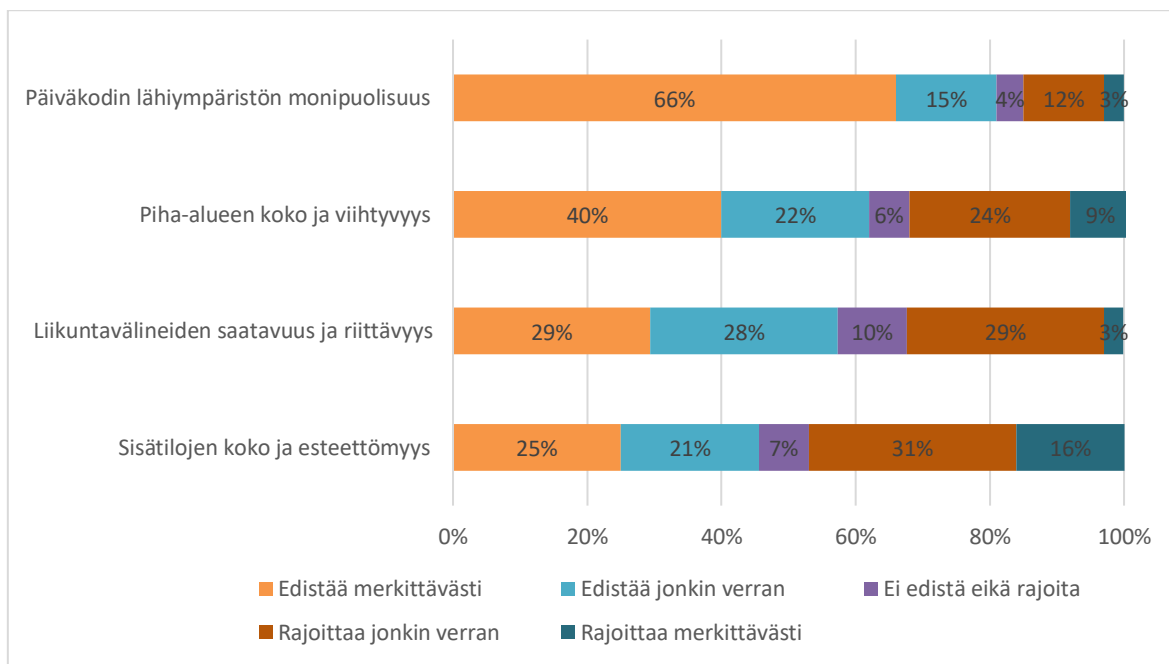
Henkilöstön vastuukysymyksillä oli lievä, mutta selkä korrelaatio sen suhteen, kuinka reipas ulkoilu ( $\rho = 0.264$ ,  $p = 0.030$ ), vauhdikas liikkuminen ( $\rho = 0.291$ ,  $p = 0.016$ ), pomppiminen sisällä ( $\rho = 0.288$ ,  $p = 0.017$ ) ja liikuntavälineiden käyttö osana lasten vapaata leikkiä ( $\rho = 0.270$ ,  $p = 0.026$ ) toteutuivat. Arjen kiireettömyys korreloi voimakkaasti vauhdikkaan liikunnan ( $\rho = 0.421$ ,  $p < 0.001$ ) ja joka säällä ulkoilun ( $\rho = 0.332$ ,  $p = 0.006$ ) kanssa sekä lievästi suunnitellun liikuntatuokion toteuttamisen ( $\rho = 0.280$ ,  $p = 0.021$ ), toiminnallisen ja liikunnallisen oppimisen hyödyntämisen ( $\rho = 0.265$ ,  $p = 0.029$ ), kevyiden kamppailu ja painileikkien ( $\rho = 0.247$ ,  $p = 0.042$ ) ja liikuntavälineiden tarjoamisen ( $\rho = 0.0261$ ,  $p = 0.032$ ) kanssa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että myönteinen sekä vuorovaikutuksellinen yhteishenki ja toimintakulttuuri edistävät suunnitelmallisen pedagogisen toiminnan toteutumista, jossa on huomioitu fyysinen aktiivisuus. Vastuukysymykset ja arjen kiireettömyys vaikuttavat siihen, kuinka hyvin fyysisen aktiivisuuden eri kuormitustasot toteutuvat. Tuloksen perusteella kiireetön arki tarjoaa enemmän mahdollisuuksia fyysisen aktiivisuuden toteuttamiseen.

### **7.3.2 Oppimisympäristössä ilmenevät tekijät**

Vastaajien näkemyksiä oppimisympäristöön vaikuttavista tekijöistä arvioitiin yhden kysymyspatteriston avulla. Vastauskaalana käytettiin viisiportaista Likert-asteikkoa: 1 = edistää merkittävästi, 2 = edistää jonkin verran, 3 = ei edistä eikä rajoita, 4 = rajoittaa jonkin verran ja 5 = rajoittaa merkittävästi. Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka seuraavat oppimisympäristöä käsittelevät tekijät edistävät tai rajoittavat fyysisen aktiivisuuden toteutumista heidän varhaiskasvatusryhmässään: 1) sisätilojen koko ja esteettömyys, 2) liikuntavälineiden saata- vuus ja riittävyys, 3) piha-alueen koko ja viihtyvyys ja 4) päiväkodin lähiympäristön monipuolisuus.

Kuvio 9 ilmentää, kuinka vastaajat kokivat oppimisympäristöä koskevat tekijät fyysisen aktiivisuuden näkökulmasta. Päiväkodin lähiympäristön monipuolisuus koettiin merkittävimpana fyysistä aktiivisuutta edistävänä tekijänä (ka. 1.71, Likert-asteikko esitelty edellä). Vain kolme prosenttia vastaajista (n = 2) raportoi lähiympäristön rajoittavan merkittävästi fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Toiseksi eniten fyysistä aktiivisuutta ja sen toteutumista edisti piha-alueen koko ja viihtyvyys (ka. 2.4). Vastaajista 62 prosenttia koki piha-alueen edistävän joko merkittävästi tai jonkin verran fyysisen aktiivisuuden toteutumista. On kuitenkin huomattava, että 33 prosenttia vastaajista raportoi piha-alueen rajoittavan fyysisen aktiivisuuden toteutumista jonkin verran tai merkittävästi. Tuloksesta voidaan päätellä, että varhaiskasvatustyksiköiden pihojen koossa ja viihtyvyydessä on jonkin verran yksikkökohtaisia eroavaisuuksia.



KUVIO 9. Oppimisympäristön fyysistä aktiivisuutta edistävät ja rajoittavat tekijät (% , n = 68).

Liikuntavälineiden saatavuus ja riittävyys koettiin pääsääntöisesti fyysistä aktiivisuutta edistävänä (ka. 2.5). Vastaajat jakaantuivat tasaisesti vastausvaihtoehtojen ”edistää merkittävästi” (29 %), ”edistää jonkin verran” (28 %) ja ”rajoittaa jonkin verran” (29 %) kesken. Kymmenen

prosenttia vastaajista ilmoitti, ettei liikuntavälineet edistä eikä rajoita fyysisen aktiivisuuden toteutumista.

Sisätilojen koko ja esteettömyys koettiin suurimpana fyysistä aktiivisuutta rajoittavana tekijänä (ka. 2.9, Likert-asteikko esitelty edellä). Koska keskiarvo asettui hyvin lähelle arvoa kolme (vastausasteikolla neutraali vaihtoehto ”ei edistä eikä rajoita”), voidaan tarkemman tulkinnan jälkeen todeta, että sisätiloissa on piha-alueiden tapaan yksikkökohtaisia eroavaisuuksia. Vastaajista 31 prosenttia raportoi sisätilojen rajoittavan jonkin verran fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Kun tarkastellaan vastausten sijoittumista vaihtoehtoihin edistää merkittävästi edistää jonkin verran (46 %) ja rajoittaa jonkin verran-rajoittaa merkittävästi (47 %), voidaan huomata, että vastaukset jakaantuvat suhteellisen tasan molemmiin puolin vastausasteikkoa. Havainto tukee edellä esitettyä tulkintaa siitä, että sisätilat eroavat eri yksiköiden välillä. Seitsemän prosenttia vastaajista koki sisätilojen vaikutuksen neutraalisti (”ei edistä eikä rajoita”).

Oppimisympäristöön vaikuttavien tekijöiden yhteyttä luvussa 8.2 esitettyihin fyysisen aktiivisuuden tekijöihin mitattiin Kruskal-Wallis-testillä sekä Spearmanin rho ( $\rho$ )-korrelaatiotestillä. Korrelaatiotesti osoitti, että reipas ulkoilu ( $\rho = 0.361$ ,  $p = 0.002$ ) ja vauhdikas liikkuminen ( $\rho = 0.493$ ,  $p < 0.001$ ) korreloivat sen suhteen, kuinka vastaajat kokivat lähiympäristön monipuolisuuden vaikuttavan fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen. Testin perusteella voidaan todeta, että reipas ulkoilu sekä vauhdikas liikkuminen toteutuivat sitä useammin, mitä merkittävämmäksi vastaaja arvioi lähiympäristön roolin fyysisen aktiivisuuden edistäjänä.

Piha-alueen ja sisätilojen keskiarvojen yhteyttä fyysiseen aktiivisuuteen verrattiin Kruskal-Wallis-testillä. Sisätilojen ja fyysiseen aktiivisuuteen vaikuttavien muuttujien välinen tarkastelu osoitti, että vastaajien kokemukset sisätilojen vaikutuksesta fyysiseen aktiivisuuden toteutumiseen olivat yhteydessä siihen, kuinka usein kiipeily ( $p = 0.010$ ) ja juokseminen ( $p = 0.011$ ) sisätiloissa toteutui. Tuloksen perusteella sisätilojen koko ja esteettömyys vaikuttavat erityisesti kiipeilyyn ja juoksuun. Piha-alueen koko ei vaikuttanut tilastollisesti merkitsevästi ( $p > 0.05$ ) fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen.

Tulokset osoittavat, että varhaiskasvatuksen sijainnilla ja lähiympäristön monipuolisuudella on positiivinen vaikutus fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen. Piha-alueiden koko ja viihtyvyys sekä liikuntavälineiden saatavuus ja riittävyys koettiin pääsääntöisesti fyysistä aktiivisuutta edistävänä tekijöinä. Suurin eroavaisuus vastaajien vastausten välille syntyi, kun arvioitiin sisätilojen kokoa ja esteettömyyttä. Tuloksista voidaan päätellä, että varhaiskasvatussyksiköiden sisätilojen koossa ja esteettömyydessä on yksikkökohtaisia eroja, ja ne vaikuttavat siihen, kuinka juokseminen ja kiipeily sisätiloissa toteutuu.

### **7.3.3 Erilaiset tukimuodot**

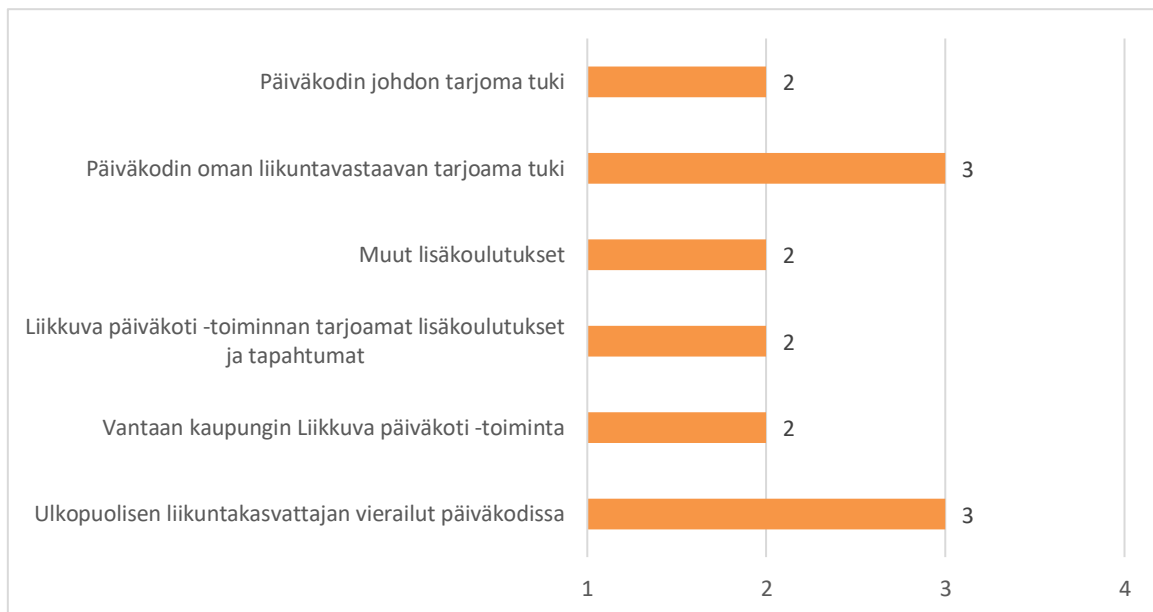
Saadun ja jaetun tuen merkittävyyttä fyysisen aktiivisuuden toteutumisen kannalta selvitettiin kysymyspatteristolla, joka koostui kuudesta eri tukimuodosta. Vastausvaihtoehtoina käytettiin ”erittäin merkittävä”, ”merkittävä”, ”jokseenkin merkittävä”, ”ei ollenkaan merkittävä” ja ”en osaa sanoa”. Tukimuodot koostuivat varhaiskasvatussyksikön sisäisestä tuesta, kuten johdon ja oman liikuntavastaavan tarjoamasta tuesta sekä ulkopuolisesta tuesta, kuten Vantaan kaupungin Liikkuva päiväkotitoiminnan ja muiden koulutusten tarjoamasta tuesta. Lisäksi vastaajille tarjottiin mahdollisuus täydentää toivottuja tukimalleja avoimen kysymyksen avulla.

Varhaiskasvatuksen sisäisistä tukimuodoista johdon tarjoama tuki nousi merkittävimmäksi. Vastaajista 59 prosenttia (n = 40) koki johdon tarjoaman tuen erittäin merkittäväksi tai merkittäväksi ja 12 prosenttia (n = 8) ei ollenkaan merkittäväksi. Yksikön oman liikuntavastaavan tarjoaman tuen merkitys koettiin pääsääntöisesti erittäin merkittävänä (21 %), merkittävänä (27 %) ja jokseenkin merkittävänä (29 %). 16 prosenttia vastaajista (n = 11) valikoi ”en osaa sanoa” vaihtoehdon. Jatkossa tarvitaan lisäselvitystä siitä, kuinka monessa yksikössä on käytössä oma liikuntavastaava ja miten liikuntavastaavan toiminta konkretisoituu eri yksiköissä.

Yli puolet vastaajista (56 %) koki Vantaan kaupungin Liikkuva päiväkotitoiminnan ja sen tarjoamat lisäkoulutukset erittäin merkittävänä tai merkittävänä. Vastaajista 34 prosenttia (n = 22) piti toimintaa jokseenkin merkittävänä. Seitsemän vastaajaa valikoi ”en osaa sanoa” vaihtoehdon. Muu ulkopuolinen koulutus koettiin pääsääntöisesti merkittävänä (49 %) tai jokseenkin merkittävänä (31 %). Ulkopuolisen liikuntakasvattajan vierailut koettiin enimmäk-

seen jokseenkin merkittävänä (38 %) tai merkittävänä (29 %). Vastaajista viisi ei pitänyt ulkopuolisten liikuntakasvattajien vierailuja merkittävänä.

Kootusti voidaan todeta, että varhaiskasvatuksen johdon ja yksiköiden oman liikuntavastaavan tarjoama tuki vaikuttaa merkittävästi fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen. Ulkopuolisista tukimuodoista merkittävimpanä pidettiin Vantaan kaupungin Liikkuva päiväkotitoimintaa sekä muita koulutuksia. Vastausten mediaanit on koottu kuvioon 10.



KUVIO 10. Saadun ja jaetun tuen merkittävyyden mediaanit (n =68). Vastausasteikko: 1 = erittäin merkittävä, 2 = merkittävä, 3 = jokseenkin merkittävä, 4 = ei ollenkaan merkittävä.

Eri tukimuotojen yhteyttä fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen, toimintakulttuuriin ja oppimisympäristöön selvitettiin korrelaation avulla. Tulokset osoittivat, että erityisesti yksikön johdon ja liikuntavastaavan tarjoama tuki oli yhteydessä edellä mainittuihin osa-alueisiin. Muilla tukimuodoilla ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä kyseisten osa-alueiden kanssa ( $p > 0.05$ ) tai yhteys oli hyvin lievä.

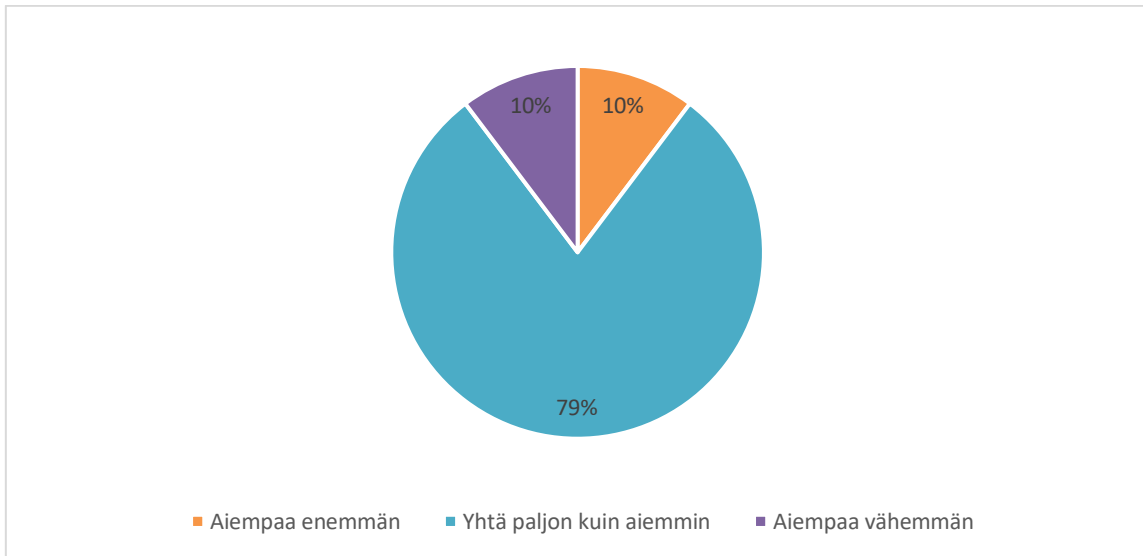
Päiväkodin johdon tarjoama tuki korreloi kaikkien oppimisympäristöä (kts. 8.3.3) koskevien muuttujien kanssa. Korrelaatio oli voimakas sen suhteen, kuinka vastaajat kokivat sisätilojen

( $\rho = 0.324$ ,  $p = 0.007$ ) ja piha-alueen ( $\rho = 0.362$ ,  $p = 0.002$ ) sekä liikuntavälineiden saatavuuden ( $\rho = 0.362$ ,  $p = 0.002$ ) edistävän tai rajoittavan fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Toimintakulttuurin kohdalla johdon tarjoama tuki oli yhteydessä siihen, kuinka yhteiset säännöt ( $\rho = 0.399$ ,  $p = 0.001$ ), aikuisten välinen vertaispalaute ja -oppiminen ( $\rho = 0.391$ ,  $p = 0.001$ ) sekä arjen kiireettömyys ( $\rho = 0.346$ ,  $p = 0.004$ ) koettiin edistävän tai rajoittavan fyysistä aktiivisuutta.

Yksikön oman liikuntavastaavan tarjoaman tuen merkitys oli yhteydessä siihen, kuinka usein reipas ulkoilu ( $\rho = 0.349$ ,  $p = 0.004$ ) toteutui. Lisäksi liikuntavastaavan tuki oli yhteydessä siihen, kuinka vastaajat kokivat toimintakulttuurin ja yleisen ilmapiirin ( $\rho = 0.367$ ,  $p = 0.002$ ) sekä aikuisten keskinäisen vertaispalautteen ja -oppimisen ( $\rho = 0.456$ ,  $p < 0.001$ ) edistävän tai rajoittavan fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Muiden muuttujien välille ei syntynyt yhteyttä tai yhteys oli heikko. Kootusti voidaan todeta, että yksikön liikuntavastaavan tarjoaman tuen merkittävyys on yhteydessä erityisesti siihen, kuinka yksikön toimintakulttuuri ja aikuisten keskinäinen vertaispalaute sekä -oppiminen edistävän fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Tosin muuttujien välisten yhteyksien tarkastelussa on huomioitava se, että 16 prosenttia vastaajista valitsi ”en osaa sanoa” vaihtoehdon liikuntavastaavan tarjoaman tuen kohdalla.

#### **7.3.4 Covid-19-pandemian vaikutukset**

Vastaajat arvioivat covid-19-pandemian vaikutusta varhaiskasvatusryhmänsä fyysiseen aktiivisuuteen valitsemalla pandemian aikaista liikkumista kuvaavista väittämistä itselleen sopivimman vaihtoehdon. Väittäminä käytettiin: ”aiempaa enemmän”, ”yhtä paljon kuin aiemmin” ja ”aiempaa vähemmän”. Enemmistö vastaajista ( $n = 54$ ) raportoi liikkumisen pysyneen samana, kuin ennen pandemian alkua. Loput 20 prosenttia ilmoitti liikkumisen joko lisääntyneen tai vähentyneen. Kuvio 11 ilmentää vastausten jakautumista.



KUVIO 11. Covid-19-pandemian vaikutukset varhaiskasvatusryhmien fyysiseen aktiivisuuteen (% , n = 68).

”Aiempaa enemmän” tai ”aiempaa vähemmän” vastausvaihtoehdon valinneilta vastaajilta pyydettiin lisäselvitys, miksi liikkumisen määrä on muuttunut. Lisäselvitys kirjattiin avoimen kysymyksen avulla, joka tuotti yhteensä 14 kirjallista vastausta. Vastaukset analysoitiin kvalitatiivisella sisällönanalyysillä, jonka tarkoituksena oli tarkentaa, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet pandemian aikaiseen fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen. Yhteensä eri tekijöitä löydettiin 39. Löydetyt tekijät jaettiin alaluokkiin sen mukaan, mitä teemaa ne käsittelivät. Alaluokista muodostettiin edelleen yläluokat ja yhdistävät luokat. Tarkempi luokittelu on esitetty taulukossa 5.

TAULUKKO 5. Fyysisen aktiivisuuden määrää kasvattavat ja vähentävät tekijät covid-19-pandemian aikana (n= 39).

Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä luokka
Metsäretket		
Leikkiapuisto	Retket lähialueelle	
Retket lähiympäristöön		
Ulkopedagogiikka	Ulkoilun monipuolistaminen	Fyysisen aktiivisuuden määrää kasvattavat tekijät
Enemmän ulkoilua		
Piha-alueen väljentäminen	Muutokset vanhoissa toimintamalleissa	
Uudet toimintaratkaisut		
Liikuntapaikkojen käyttö		
Julkisten kulkuneuvojen käyttö	Retket lähiympäristön ulkopuolelle	
Retket		Fyysisen aktiivisuuden määrää vähentävät tekijät
Jumppasali suljettu	Toimintaympäristön rajoittaminen	
Rajoitettu leikkiapuistossa vierailua		
Rajoitetut kokoontumiset	Yhteiset tapahtumat	

Saragon, Alasuutarin ja Sulkasen (2021) tuoreen tutkimuksen perusteella covid-19-pandemia on edellyttänyt muutoksia varhaiskasvatusryhmien toiminnassa. Erityisesti ulkona järjestettävä toiminta on lisääntynyt (Saranko, Alasuutari & Sulkanen 2021). Tämän tutkimuksen vastaukset osoittavat, että pandemia on edellyttänyt vanhojen totuttujen toimintamallien uudistamista (n = 10). Ulkoilut ovat vaatineet porrastusta ja sisätiloja on pyritty väljentämään. Myös



pedagoginen toiminta on ideoitu uusiksi ja viety ulos, mikä on osaltaan lisännyt monipuolisempaa ulkoilua (n = 6).

*”Olemme ulkoilleet enemmän ja tehneet retkiä, joissa tullut liikuntaa. Piha-alueita on myös käytetty monipuolisemmin hyväksi.” -Vastaja A.*

Sisätilojen ja piha-alueen väljentäminen on houkuttanut varhaiskasvatusryhmät retkille lähiympäristöön (n = 6). Toisaalta osa vastaajista koki pandemian rajoittaneen ryhmän retkeilymahdollisuuksia (n = 11) ja sitä kautta vähentäneen fyysisen aktiivisuuden määrää.

*”Retket läheisiin leikkipuistoihin ja liikuntapaikkojen käyttö (urheilutalo, jäähalli) jääneet pois, koska niihin ei ole saanut mennä.” -Vastaja B.*

*”Emme ole päässeet urheilutalon jumppatilaan viikoittain, missä olisi iso tila jumpata. Samoin esim. luistelu hallissa ei ole ollut mahdollista tai ylipäätään kaikki päiväkotien yhteiset tapahtumat ovat poistuneet.” -Vastaja C.*

Erityisesti kaupungin ylläpitämien liikuntatilojen (jäähalli, jumppasali, uimahalli ym.) sulkeutuminen ja julkisten kulkuneuvojen käytön rajoittaminen on vaikuttanut negatiivisesti fyysisen aktiivisuuden määrään. Edellisten lisäksi vastaajat raportoivat pandemian kaventaneen varhaiskasvatusryhmien toimintaympäristön tarjoamia toimintamahdollisuuksia (n = 3) ja vähentäneen ryhmien välistä yhteistä tekemistä ja yhteisiä tapahtumia (n = 3). Vastausten perusteella varhaiskasvatusyksikön omat resurssit ja yksikön lähiympäristö ovat vaikuttaneet osaltaan siihen, kuinka fyysinen aktiivisuus on pandemian aikana toteutunut. Eräs vastaajista kertoi päiväkodin oman jumppasalin olleen suljettuna pandemian johdosta. Toinen vastaajista kertoi metsäretkeilyn jääneen pois, sillä julkisten kulkuneuvojen käyttö ei ole ollut mahdollista. Useampi vastaaja (n = 7) raportoi metsäretkeilyn ja ulkoilun lisääntyneen.

Fyysisen aktiivisuuden lisäksi tutkimuksessa arvioitiin covid-19-pandemian vaikutusta varhaiskasvatusyksikön toimintakulttuuriin kuuden eri monivalintaväittämän avulla. Vastajia pyydettiin arvioimaan väittämien paikkansapitävyyttä Likert-asteikolla, jossa vaihtoehdot

olivat 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin samaa mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin eri mieltä ja 5 = täysin eri mieltä.

Vastausten perusteella henkilöstön kuormittavuus on lisääntynyt. Vastaajista 88 prosenttia oli täysin samaa mieltä (n = 26) tai jokseenkin samaa mieltä (n = 34) sen suhteen, että covid-19-pandemia on lisännyt henkilöstön kuormittavuutta. Vastaajista 82 prosenttia ilmoitti olevansa jokseenkin (n = 34) tai täysin eri mieltä (n = 22) sen suhteen, että sijaisten saanti olisi ollut helppoa. Kukaan vastaajista ei ollut täysin samaa mieltä kyseisen väittämän kanssa. Eli vastaukset osoittavat, että sijaisten saannissa on ollut haasteita. Myös pedagogisen toiminnan soveltaminen oli lisääntynyt. Vastaajista 40 prosenttia oli täysin samaa mieltä (n = 27) ja 41 prosenttia vastaajista jokseenkin samaa mieltä (n = 28) väittämän ”tiimimme on soveltanut ryhmän pedagogista toimintaa entistä enemmän muuttuvien tilanteiden mukaan” kanssa. Vain kaksi vastaajaa oli eri mieltä kyseisen väittämän kanssa. Vastausten mediaanit on koottu kuvioon 12.



KUVIO 12. Mediaanit covid-19-pandemian vaikutuksesta varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin (n = 68). Vastauskaalana Likertin viisiportainen vastausasteikko.

Pandemia on korostanut varhaiskasvatusjohtajien roolia. Vastaajista 69 prosenttia oli sitä mieltä, että johtajan rooli on korostunut (n = 47) pandemian aikana. Vaihtoehdon ”ei samaa

eikä eri mieltä” oli valinnut 25 prosenttia vastaajista (n = 17). Kukaan vastaajista ei ollut täysin eri mieltä kyseisen väittämän kanssa. Lisäksi henkilöstön sairauspoissaolot ovat lisääntyneet. Enemmistö vastaajista (60 %) oli joko täysin samaa mieltä (n = 21) tai jokseenkin samaa mieltä (n = 20) sen kanssa, että henkilöstöön on kohdistunut entistä enemmän sairauspoissaoloja. Jokseenkin eri mieltä oli 25 prosenttia vastaajista (n = 14) ja täysin eri mieltä (n = 3) kyseisen väittämän kanssa. Väittämän ”päiväkodin yhteishenki on vahvistunut” perusteella voidaan todeta, että yhteishenki on pysynyt samana tai jopa heikentynyt covid-19-pandemian aikana. Vastaajista 37 prosenttia ei ollut samaa eikä eri mieltä kyseisen väittämän kanssa ja toiset 37 prosenttia oli jokseenkin eri mieltä (n = 31) tai täysin eri mieltä (n = 6) väittämän kanssa.

#### **7.4 Avoimet vastaukset**

Kyselylomakkeen lopussa vastaajilla oli mahdollisuus kertoa avoimen kysymyksen avulla liikuntakasvatuksen tuen tarpeistaan (n = 41) ja muu vapaa sana aiheesta (n = 21). Avoimet kysymykset analysoitiin kvalitatiivisen sisällönanalyysin avulla, joka tuotti yhteensä 77 erilaista tekijää, jotka ilmensivät toimintakulttuurissa ilmeneviä tuen tarpeita.

Vastaukset korostavat erityisesti ulkopuolisen tuen merkitystä fyysisen aktiivisuuden edistämisessä. Vastaajat toivoivat lisäkoulutuksia henkilökunnalle (n = 23) sekä liikuntavälineiden monipuolistamista (n = 10). Vastaajat E ja F nostivat esille varhaiskasvatuksen toimintaympäristön asettamat rajoitteet fyysiselle aktiivisuuden toteutumiselle ja toivoivat näiden rajoitteiden laajempaa huomioimista tuen muodoissa. Vastaukset ilmentävät varhaiskasvatuksen toimintaympäristön heikisyyttä ja resurssien vähyyttä.

*”Paras tuki olisi riittävä aika osallistua erilaisiin koulutuksiin. Koulutuksiin osallistumista on estänyt karanteenit ja sijaisten saatavuuden epävarmuus.” -Vastaaja E.*

*”Sisällä liikkumiseen lisää käytännön vinkkejä muutakin kuin iänikuiset eri tyyleillä liikkuen paikasta toiseen jne. Oikeasti realistisia vinkkejä. Ahtaissa sisätiloissa 21 lapsen kanssa juokseminen ja kiipeily, sekä eri liikuntavälineiden käyttö ei ole realistista.” -Vastaaja F.*

Lisäksi kaivattiin apua sisä- ja ulkotilojen olosuhteiden kehittämisessä (n = 8). Eri toimijaryhmien välisen yhteistyön kasvattaminen koettiin myös merkittävänä ja useampi (n = 7) toivoi enemmän ulkopuolisten liikuntakasvattajien ohjaamia toimintatuokiota tai seurayhteistyön kasvattamista. Tuentarpeet on esitelty taulukossa 6.

TAULUKKO 6. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa ilmenevät tuen tarpeet (n = 77).

Alaluokka	Yläluokka	Yhdistäväluokka
Liikuntavälineet	Resurssiapu	
Olosuhteet ja tilat		
Koulutukset		
Ulkopuolisten liikuntakasvattajien vierailut	Koulutusapu	Ulkopuoliset tukitarpeet
Pienten lasten liikkuminen		
Liikkuminen ahtaissa tiloissa		
Aikataululliset haasteet		
Vastuukysymykset		
Henkilökunnan oma suhtautuminen	Toimintakulttuurin tukeminen	Sisäiset tukitarpeet
Turhat kiellot		
Vapaa-ajan liikunnan merkitys		Varhaiskasvatuksen ja perheiden välistä yhteistyötä vahvistavat tukimuodot
Vanhempien tietoisuuden lisääminen		

Sisäisissä tukitarpeissa korostuivat toimintakulttuurin tukemiseen kohdistuvat tukitarpeet. Liikuntakasvatuksen merkityksellisyys korostui useammasta vastauksesta, mutta samalla koettiin, että aikataulu- ja vastuukysymykset rajoittavat fyysisen aktiivisuuden toteutumista (n = 6).

*”Liikuntakasvatus pitäisi olla iso osa arkea ja sitä tulisi toteuttaa päivittäin lasten kanssa, mutta myös ajan rajallisuus varhaiskasvatuksessa luo omat haasteet. Vaikka näissä asioissa tuleekin luovia, niin silti välillä tuntee riittämättömyyden tunnetta siinä, miten ja milloin liikuntaa voi tarjota lapsille!” – vastaaja G.*

Myös toimintakulttuurissa ilmenevät turhat kiellot (n = 4) sekä henkilökunnan omat kielteiset asenteet (n = 11) koettiin negatiivisena, ja vastaajat toivoivat lisäkoulutusta, jotta näihin asioihin voitaisiin vaikuttaa.

*”Suurin este liikkumisessa on aikuisten kiellot, säännöt ja toisaalta halu turvata lapset tapaturmilta.” – vastaaja H.*

Myös perheiden ja varhaiskasvatuksen välisen yhteistyön tukeminen koettiin tärkeäksi (n = 3). Vastaajat raportoivat lasten vapaa-ajan merkityksellisyydestä fyysisen aktiivisuuden näkökulmasta ja toivoivat lisää konkreettisia esimerkkejä siitä, kuinka perheiden yhteistä liikuntaa voidaan tukea varhaiskasvatuksesta käsin.

## 8 POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitkä eri tekijät vaikuttavat fyysisesti aktiivisen toimintakulttuurin muodostumiseen Vantaan kaupungin varhaiskasvatusympäristössä. Tavoitetta lähestyttiin tutkimusongelmien avulla, joilla selvitettiin varhaiskasvattajien omien taustojen, varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin, resurssien ja olosuhteiden, saadun ja jaetun tuen sekä covid-19-pandemian vaikutusta fyysisesti aktiivisen toimintakulttuurin toteutumiseen. Tutkimus sijoittui liikunnan yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen alle, yhdistäen liikunta- ja kasvatussociologista tutkimusta. Tutkimusaineisto kerättiin sähköisen kyselylomakkeen avulla, joka suunnattiin Vantaan kaupungin kunnallisten varhaiskasvatusyksiköiden henkilökunnalle. Kyselylomakkeeseen vastasi 68 varhaiskasvattajaa. Aineisto analysoitiin tilastollisesti SPSS Statistics -ohjelman avulla sekä laadullisesti aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostui sovelletusti sosialisatioteorian ja Urie Bronfenbrennerin (1979) ekologisen systeemiteorian näkökulmista sekä varhaislapsuuden fyysiseen aktiivisuuteen ja varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin liittyvistä teorioista ja malleista. Viitekehys rakentui sen näkökulman varaan, jossa varhaiskasvatus sisällytetään osaksi suomalaista institutionaalista koulutusjärjestelmää ja mielletään tärkeäksi vaiheeksi osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua. Ekologisen systeemiteorian avulla teoriataustan eri osa-alueet nivoutuivat yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, jossa huomioitiin yhteiskunnan rakenteiden ja kulttuurin yhteistoiminnan vaikutukset osana yksilön kasvua ja kehitystä. Yhteistoimintaan perustuvan lähestymistavan myötä sosiaalistuminen fyysiseen aktiivisuuteen miellettiin tässä tutkimuksessa eri osatekijöiden yhteisvaikutuksen tulokseksi.

Bronfenbrennerin (1979) teorian mikroympäristöt eli tässä tapauksessa lapsen lähiympäristön yhteisöt, kuten koti ja varhaiskasvatus, lukeutuvat sosiologisesti tarkasteltuna primaarisosiaation piiriin. Näissä yhteisöissä muodostuvat vuorovaikutussuhteet luovat perustan yksilön identiteetin muodostumiselle sekä erilaisten arvojen ja merkitysrakenteiden omaksumiselle. (Antikainen 1998, 104–111; Hujala ym. 1998, 16–17; Härkönen 2008; Saaristo & Jokinen 2004, 78–80.) Siksi sekä koti- että varhaiskasvatusympäristön toiminnot ja toiminnoista saatavat kokemukset vaikuttavat merkittävästi yksilön elämäntapojen muodostumiseen. Näiden

eri lähiympäristöjen vuorovaikutussuhteet ovat kietoutuneet laajempiin globaaleihin sekä kansallisiin poliittisiin linjauksiin ja heijastavat yhteiskunnan sekä kulttuurin arvoja ja ideologioita, jotka määrittelevät viime kädessä eri yhteisöjen toimintojen suuntaviivat (Bronfenbrenner 1979, 26). Siten on perusteltua avata näitä eri suuntaviivoja (kts. Vasu 2018; OKM 2016) ja tarkastella saatuja tuloksia niiden valossa.

Tutkimuksen vastaajat profiloitiin kyselylomakkeen taustatietokysymysten avulla. Profilointi osoitti, että tutkimukseen osallistunut keskivertovastaaja oli 41–50-vuotias nainen, joka toimi varhaiskasvatuksen opettajana 4–5-vuotiaiden varhaiskasvatusryhmässä. Kokemusta varhaiskasvatuksesta oli kertynyt jo yli viiden vuoden ajalta, ja perehtyneisyys varhaisvuosien liikuntakasvatukseen oli melko hyvä. Vapaa-ajalla keskivertovastaaja harrasti aktiivista hyötyliikuntaa useita kertoja viikossa. Vapaa-ajan liikkumisaktiivisuus oli saatujen tulosten perusteella yhteydessä siihen, kuinka hyvin kasvattaja oli perehtynyt varhaisvuosien liikuntakasvatukseen. Muilla taustamuuttujilla ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä varhaiskasvatusryhmän fyysiseen aktiivisuuteen.

Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset (kts. OKM 2016) toteutuivat vastaajien varhaiskasvatusryhmissä pääsääntöisesti hyvin. Kevyt liikkuminen toteutui kaikissa ryhmissä joko päivittäin tai viikoittain ja vauhdikas liikkuminen toteutui reipasta liikkumista useammin. Viimeisin tulos on risteävä aiempien tutkimusten kanssa (kts. Bruijns ym. 2020; Iivonen ym. 2016; Kyhälä, Reunamo, Ruismäki 2018; Kyhälä ym. 2020; Soini ym. 2012; Tucker 2007), jotka osoittavat vauhdikkaalle liikunnalle asetettujen määrällisten tavoitteiden toteutuvan harvoin. Voi olla, että reippaan ulkoilun sekä vauhdikkaan liikunnan ero ei täysin avautunut vastaajille annetuista esimerkeistä huolimatta tai annetut esimerkit eivät kuvanneet eri kuormitus-tasoa parhaalla mahdollisella tavalla.

Kyhälä ym. (2020) ovat todenneet lasten ikätason vaikuttavan merkittävästi fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen. Tulos on yhtenevä tässä tutkimuksessa saatujen tulosten kanssa, joiden perusteella 6-vuotiaiden lasten ryhmissä liikuttiin muita ikäryhmiä monipuolisemmin. Lasten ikäkehitys selittää osittain ikäryhmien välisiä eroja. Toisaalta alle kolmevuotiaiden fyysistä aktiivisuutta on tutkittu varhaiskasvatuksen kontekstissa varsin vähän. Tässä tutkimuksessa

saadut tulokset osoittavat, että 1–3-vuotiaiden ryhmässä aikuiset heittäytyivät ja osallistuivat lasten spontaaneihin liikuntaleikkeihin muita ikäryhmiä useammin.

Kokonaisuudessaan liikuntakasvatuksen toteutuminen oli tutkimustulosten perusteella varsin suunnitelmallista, mikä vastaa varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita suunnitelmallisesta sekä tavoitteellisesta kasvatuksesta, opetuksen ja hoidon muodostamasta kokonaisuudesta (Varhaiskasvatustalaki 2018/540). Vastaajista 88 prosenttia ilmoitti toteuttavansa suunnitellun liikuntatuokion viikoittain ja 89 prosenttia hyödynsi toiminnallista ja liikunnallista oppimista osana muuta pedagogista toimintaa. Toiminnan suunnitelmallisuuteen vaikutti todennäköisesti se, että suurin osa vastaajista oli koulutustaustaltaan varhaiskasvatuksen opettajia, joiden koulutusohjelmassa korostetaan pedagogista toimintaa, opetussuunnittelua ja arviointia (kts. Karila ym. 2017). Koulutuksen ja ammattiosaamisen vahvistaminen onkin yksi keino, jolla voidaan vaikuttaa tuleviin kehityssuuntiin. Yliopistot tekevät jo nyt erinomaista koulutustyötä sen eteen, että uudet varhaiskasvatuksen ammattilaiset osaisivat hyödyntää toiminnallista oppimista osana varhaiskasvatuksen muuta pedagogiikkaa parhaalla mahdollisella tavalla. Luonto- ja liikuntapedagogiikan sisällyttäminen osaksi varhaiskasvatusopettajien koulutusohjelmaa on hyvä esimerkki siitä, että muutos positiivisempaan suuntaan on käynnissä. Eurooppalaisessa vertailussa vain Suomi, Islanti ja Norja sisällyttivät opettajien koulutusohjelmaan ulkopedagogiikan (kts. Tortella ym. 2021).

## **8.1 Fyysistä aktiivisuutta edistävät tekijät**

Saadut tulokset osoittavat, että varhaiskasvatusyksikön lähiympäristön monipuolisuus edistää reippaan ja vauhdikkaan liikkumisen toteutumista. Lisäksi liikuntavälineet koettiin fyysistä aktiivisuutta edistävänä. Tosin liikuntavälineiden saatavuudessa oli yksikkökohtaisia eroja ja avoimista vastauksista nousi esiin tarve kattavammalle liikuntavälineistölle. Liikuntavälineiden käytettävyys ja saatavuus sekä kasvattajan liikuntakasvatukseen perehtyneisyys ovat tulosten perusteella yhteydessä siihen, kuinka usein liikuntavälineitä tarjotaan osaksi lasten vapaata leikkiä. Liikuntavälineiden hankinnassa tulisi kiinnittää huomiota välineiden valintaan, sillä aiemmat tutkimustulokset (kts. mm. Gubbles 2012; Ng ym. 2020) osoittavat, että kaikki välineet eivät automaattisesti lisää lasten fyysistä aktiivisuutta. Kohdennetun opastuksen ja koulutuksen avulla voidaan varmistaa, että kasvattajilla on riittävä osaaminen ja ymmärrys



siitä, miten monipuolisesti liikuntavälineitä voidaan käyttää fyysisen aktiivisuuden tukena arjen eri tilanteissa.

Toimintakulttuurin ilmapiiri, yhteiset säännöt ja myönteinen suhtautuminen vertaispalautteeseen ja -oppimiseen edistävät saatujen tulosten perusteella fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Vertaispalautteeseen ja -oppimiseen myönteisesti suhtautuvat vastaajat hyödynsivät muita enemmän toiminnallista ja liikunnallista oppimista osana muuta pedagogista toimintaa. Yhteiset säännöt koettiin pääsääntöisesti (65 %) fyysisistä aktiivisuutta edistävänä. Erityisesti yhteiset säännöt tukivat sisällä tapahtuvaa juoksemista ja pomppimista.

Tulokset korostavat johdon tarjoaman tuen merkitystä osana toimintakulttuurin edistämistä. Forsénin (2014) väitöstutkimukseen viitaten pedagoginen johtajuus toimii yhteisön suurimpana rattaana, joka ohjaa henkilöstön toimintaa haluttuun suuntaan ja takaa laadukkaan toiminnan toteuttamisen sekä luo puitteet lapsen hyvälle kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Siten johto määrittelee viime kädessä sen, millaiseksi varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri muodostuu, ja kuinka yleiset sekä paikalliset arvot ja toiminnan tavoitteet todentuvat. Hjelt ja Karila (2021) osoittavat, että varhaiskasvatusta koskevan murrostilan myötä tarvitaan koko varhaiskasvatusorganisaation eri johtotasojen välisen yhteistyön vahvistumista, jotta – tässäkin tutkimuksessa havaittu – yksikkökohtainen toimintakulttuurien eriarvoistuminen ei pääse kasvamaan.

Tässä tutkimuksessa johdon tuki korreloi tilastollisesti merkitsevästi ( $p < 0.05$ ) kaikkien oppimisympäristöä koskevien muuttujien kanssa. Lisäksi johdon tuki vaikutti siihen, kuinka vastaajat kokivat yksikön yhteisten sääntöjen, arjen kiireettömyyden sekä aikuisten välisen vertaispalautteen ja -oppimisen edistävän fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Saatu tulos osoittaa johdon merkityksen osana toimintakulttuurin rakentumista. Kämpin ym. (2020) tutkimuksessa johtajat arvioivat liikkumisen edistämisen toimintatapoja pääsääntöisesti positiivisemmin kuin muu henkilökunta. Tässä tutkimuksessa varhaiskasvatuksen johtajat rajattiin tutkimusjoukon ulkopuolelle, joten emme voi verrata johtajien ja muiden toimijoiden välisiä vastauseroja. Aiemmat tutkimukset (kts. mm. Forsén 2014; Hjelt & Karila 2021; Kämpin ym. 2020) sekä tässä tutkimuksessa saadut tulokset viittaavat kuitenkin siihen, että resursseja tulisi

kohdentaa niin johdon kuin henkilökunnan kouluttamiseen ja sitouttamiseen, sillä nimenomaan johdon käsitykset, päätökset ja arvot vaikuttavat eniten siihen, millaisiin toimenpiteisiin toimintakulttuurissa ryhdytään.

Ulkoilun lisääminen on yksi merkittävin keino, jolla voidaan kasvattaa päivittäistä fyysisen aktiivisuuden määrää. Toimintojen siirtäminen entistä enemmän ulos ja erilaisiin ulkoympäristöihin antaa uudenlaisia mahdollisuuksia vaihtelevilla kuormitustasoilla tapahtuvan fyysisen aktiivisuuden tukemiseen. Tässä tutkimuksessa yksikön oma liikuntavastaava vaikutti positiivisesti reippaan ulkoilun toteutumiseen sekä siihen, kuinka toimintakulttuuri ja vertaispalaute ja -oppiminen koettiin. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että liikuntavastaavan tuki, toimintakulttuuri ja yleinen ilmapiiri ovat yhteydessä toisiinsa. Tulos ei kerro, kuinka liikuntavastaavan toiminta konkretisoituu niissä yksiköissä, joissa on toimintakulttuurillisia haasteita. Koko toimintakulttuurin yhteisen arvopohjan ja toiminnan päämäärien vahvistaminen on avainasemassa laadukkaan toimintakulttuurin rakentamisessa (kts. Forsén 2014; Svanbäck-Laaksonen & Heikkilä 2021). Yhteisössä vallitsevien arvojen näkyväksi tekeminen ja muuttaminen on aikaa vievä, mutta palkitseva prosessi.

Covid-19-pandemia on vaikuttanut sekä fyysistä aktiivisuutta edistäen sekä rajoittaen (kts. 9.2). Pandemia on edellyttänyt varhaiskasvatuksen toimijoilta sopeutumista uusiin normeihin ja toiminnan uudelleen organisointia. Tästä huolimatta enemmistö vastaajista (79 %) ilmoitti varhaiskasvatusryhmän liikkumisen pysyneen samana kuin ennen pandemian alkua. Avointen kysymysten vastaukset osoittavat, että covid-19-pandemian vaatimat uudet toiminnalliset ratkaisut ovat lisänneet retkiä lähiluontoon ja edellyttäneet toimintojen siirtämistä aiempaa enemmän ulkotiloihin, mikä puolestaan on edistänyt fyysisen aktiivisuuden toteutumista. Tulos on yhtenevä Sarankon ym. (2021) tutkimustulosten kanssa, jotka osoittavat ulkona järjestetyn toiminnan lisääntyneen pandemian aikana.

## 8.2 Vähäisen fyysisen aktiivisuuden syyt

Fyysisen aktiivisuuden toteutumista rajoitti eniten henkilöstön vastuukysymykset. Kaikkiaan 61 prosenttia vastaajista koki vastuukysymykset fyysisistä aktiivisuutta rajoittavina. Sillä, kuinka vastaajat kokivat vastuukysymykset, oli saatujen tulosten perusteella vaikutusta siihen, kuinka fyysisen aktiivisuuden eri kuormitustasot toteutuivat ja kuinka usein liikuntavälineitä tarjottiin osaksi lasten vapaata leikkiä. Myös kiire vaikutti fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen. Tulosten perusteella kiireen lisääntyminen on negatiivisesti yhteydessä fyysisen aktiivisuuden toteutumiseen. Varhaiskasvatuksen arjessa on syytä pysähtyä totuttujen toimintatapojen ääreen ja kyseenalaistaa sekä punnita olemassa olevat vastuukysymykset ja niiden vaikutus fyysiseen aktiivisuuteen. Vastuukysymykset tulisi avata myös yhteistyössä lasten hoitajien kanssa ja pohtia, minkälaiset vastuukysymykset ovat relevantteja lasten kehityksen kannalta. Erilaisten näkökulmien esille tuominen ja yhteinen keskustelu luo tilaa uusille toimintatavoille ja tiivistää toimijaryhmien välistä kasvatusyhteistyötä.

Avoimissa vastauksissa kasvattajien asenteet, suhtautuminen liikkumisen tuomaan vauhtiin ja meteliin sekä turhat kiellot koettiin fyysisistä aktiivisuutta rajoittavina tekijöinä. Tulosten perusteella voidaan todeta, että toimintakulttuurin säännöt ja toimintatavat edistävät fyysisistä aktiivisuutta vain, mikäli kaikki toimijat sitoutuvat yhteisiin päämääriin.

Vajaa puolet vastaajista (47 %) koki sisätilat lasten fyysisistä aktiivisuutta rajoittavina. Fyysisen aktiivisuuden toiminnoista juoksu ja kiipeily sallittiin sisätiloissa harvemmin kuin pömpöily. Tähän voi vaikuttaa sisätiloissa tarjottavien kiipeilymahdollisuuksien rajallisuus ja juoksuun liitettävä suurempi tapaturma-alttius, joka heijastaa henkilöstön kokemuksia vastuukysymyksistä. Sisätiloista poiketen piha-alue koettiin tässä tutkimuksessa pääsääntöisesti fyysisistä aktiivisuutta edistävänä (62 %). Lisäksi tulokset osoittavat, että sisätilojen koko ja esteettömyys korreloivat piha-alueen viihtyvyyden ja monipuolisuuden kanssa. Saadut tulokset viittaavat siihen, että varhaiskasvatusyksiköiden välillä on suuria vaihteluja niin sisä- kuin ulkotilojen laadun suhteen. On syytä huomioida, että tässä tutkimuksessa saadut tulokset eivät huomioi vastaajien omien tulkintojen suhdetta oppimisympäristön ja tilojen todellisen laadun arvioinnin suhteen. Vantaan kaupunki on laatinut oman olosuhdekartoituksensa varhaiskasva-

tuksen piha- ja sisätiloista sekä toteuttanut poikkihallinnollista oppimisympäristöpilotointia useammassa eri yksikössä (kts. Vantaa 2020b). Tehdyt kartoitukset ja pilotoinnit tarjoavat kattavampaa tietoa varhaiskasvatustyksiköiden olosuhteista. Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat kuitenkin, että tulevaisuuden oppimisympäristöpilotoinneissa on syytä kiinnittää erityishuomiota sisätilojen kiipeily- ja juoksumahdollisuuksiin.

Avointen vastausten perusteella covid-19-pandemia on rajoittanut erityisesti varhaiskasvatustyksiköiden pidempien retkien toteutumista. Tulosten perusteella pandemia on eriarvoistanut varhaiskasvatustyksiköiden toimintamahdollisuuksia ja lisännyt varhaiskasvatustyksiköiden kuormittuneisuutta, korostanut johdon roolia ja hankaloittanut sijaisten saantia. Poikkeusolojen aiheuttama kuormittuneisuus on pitkittyessään hyvin vahingollinen jo entuudestaan työvoimavarojen kanssa kamppailevalle varhaiskasvatustyksikölle (kts. KEVA 2021). Erityisesti huoli kohdistuu niihin yksiköihin, joiden lähiympäristö ei toimi fyysisesti aktiivisuutta edistävänä tai joiden piha-alueessa on puutteita. Kunnallisten liikuntapaikkojen sulkeutuminen on merkinnyt osalle yksiköistä viikoittaisten liikkumismahdollisuuksien vähentymistä, kun liikuntahallien sali-, uinti- ja jäävuorot ovat peruuntuneet. Jatkuva henkilöstöpula ajaa kasvattajat oman jaksamisensa ääri rajoille ja luo uhkakuvia pedagogisesti laadukkaalle varhaiskasvatukselle. Henkilöresurssien niukkuus heijastuu väistämättä myös fyysiseen aktiivisuuteen ja sen toteutumiseen. Resurssien rajallisuus ajaa kasvattajat tilanteeseen, jossa toiminnan pääpaino keskittyy pelkästään arjesta selviytymiseen, jolloin on luonnollista kulkea sieltä, mistä aita on matalin. Fyysisen aktiivisuuden näkökulmasta monipuolisen, suunnitelmallisen ja kuormitustasoiltaan vaihtelevan toiminnan peräänkuuluttaminen on turhaa, mikäli toiminnan toteutukselle ei anneta kunnollista tukea. Varhaiskasvatustyksiköissä kasvattajat toimivat laaja-alisessa toimintaympäristössä, mikä edellyttää kasvattajilta monipuolista osaamista ja kokonaisvaltaista ymmärrystä lapsen kehityksen eri vaiheista. Mikäli haluamme vaikuttaa tulevan yhteiskunnan hyvinvointiin, on voimavarat kohdistettava pienimpien ja heidän parissaan toimivien ammattilaisten tukemiseen.

## 8.1 Tutkimuksen arviointi ja luotettavuus

Tutkimuksen vahvuutena on sen ajankohtaisuus. Tutkimusaihe linkittyy Opetus- ja kulttuuriministeriön linjaamiin liikuntatieteellistä tutkimusta ohjaaviin teema-alueisiin, jotka ovat linjassa liikunnalle asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttamistavoitteiden kanssa (kts. OKM 2018). Aiemmat varhaiskasvatuksen kontekstiin sijoittuvat fyysisen aktiivisuuden tutkimuksia ovat pitkälti keskittyneet lasten fyysisen aktiivisuuden ja ajankäytön eri tasojen mittaamiseen (mm. Jämsen ym. 2013; Kyhälä ym. 2020; Soini ym. 2012). Lisäksi on tutkittu laajemmin varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen pedagogisen toiminnan toteutumista, varhaiskasvatuksen laatua ja henkilörakennetta sekä osaamisen kehittämistä (mm. Eskelinen & Hjelt 2017; Karila, Kosonen & Järvenkallas 2017; Repo ym. 2019). Henkilöstön näkemykset fyysiseen aktiivisuuteen vaikuttavista muuttujista ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Valtakunnallisesti samaa aihetta on tutkittu Kämpin ym. (2020) toimesta, ja lisäksi on tehty aihetta sivuavia opinnäytetöitä. Näin ollen tutkimus tuottaa ajankohtaista tietoa yhteiskunnallisesti tärkeästä aiheesta, nostaa esille varhaiskasvatuksessa toimivien kasvattajien äänen ja luo katsauksen fyysisesti aktiivisen toimintakulttuurin nykytilaan. Saatuja tuloksia on mahdollista hyödyntää tulevaisuudessa olosuhde- ja päätöksentekoprosesseissa.

Tutkimuksen heikkoutena on sen pieni otos. Pienen otoksen takia saatuja tuloksia on tulkittava harkitusti, sillä otoksen perusteella tehtäviin yleistyksiin liittyy korkea virhearvioinnin riski (kts. Heikkilä 2014, 181). Näin ollen tuloksista ei voida tehdä pitkälle yleistettäviä johtopäätöksiä ja tutkimuksen ulkoiseen validiteettiin eli pätevyyteen on suhtauduttava varauksella. Ulkoista validiteettia parantaa tässä tutkimuksessa saatujen tulosten sekä aiempien vastaavien tutkimustulosten yhteneväisyys ja käytettävien analysointimenetelmien tarkka harkinnallisuus. Näiden avulla tuloksista on mahdollista tehdä varovaisia johtopäätöksiä ja yleistyksiä, jotka koskevat Vantaan kaupungin kunnallisen varhaiskasvatuksen toimintaympäristöä.

Tutkimusaineisto kerättiin monimetodisesti hyödyntäen kvantitatiivista ja kvalitatiivista tiedonhankintaa. Monimetodisuuden avulla voitiin parantaa tutkimuksen triangulaatiota ja varmistaa syvemmän tiedon hankinta (kts. Metsämuuronen 2011, 115; Tuomi & Sarajärvi 2018). Tutkimuksen sisäistä validiteettia lisäsivät valitut käsitteet, jotka poimittiin harkitusti tutkimuskirjallisuuden pohjalta. Tutkimusaiheen laaja-alaisuus edellytti käsitteiden yksityiskoh-

taista puntarointia ja lopulta päädyttiin käsitteisiin, jotka kattoivat käsiteltävän aiheen laajasti ja huomioivat ilmiön eri osa-alueet. Keskeisinä käsitteinä toimivat fyysinen aktiivisuus, varhaiskasvatus ja toimintakulttuuri. Fyysisen aktiivisuuden eri kuormitustasojen (kts. liite 1, kohta 10) operationalisointi osoittautui mittaristossa haastavaksi, ja saatujen tulosten perusteella voidaan todeta, että nämä käsitteet olisivat kaivanneet vielä tarkempaa operationalisointia. Nyt saadut tulokset herättävät epäilyjä, että kyseiset käsite-erot eivät avautuneet vastaajille tarkoituksen mukaisesti. Sisällön validiteettia lisäsi myös sen yhteys valittuun teoriaan. Aineisto ja sen tulkinta osoittavat, että saadut tulokset tukevat tutkimuksessa käytettyä teoriataustaa.

Tutkimusmittaristo laadittiin harkitusti tutkimuskirjallisuuden sekä aiempien vastaavien tutkimusten perusteella, mikä lisäsi mittariston luotettavuutta ja toistettavuutta. Tutkimuksen heterogeenisen ja pienen otannan ( $n = 68$ ) takia vastaustulosten hajonta oli varsin pientä, joten reliabiliteettia eli tutkimuksen toistettavuutta ei voitu laskea tilastollisesti. Mittariston lähempi tarkastelu osoitti, että muuttujien väliset varianssit eivät poikenneet toisistaan merkittävästi, vaan vastaajat vastasivat varsin samalla tavalla eri kysymyksiin. Alkuperäinen suunnitelma laajemmasta otannasta sekä eri ammattiryhmien ja eri taustamuuttujat omaavien vastaajien tavoittamisesta olisi todennäköisesti kasvattanut tutkimuksen reliabiliteettia. Metsämuuronen (2011, 549) huomauttaa, että pieni varianssi ei automaattisesti viittaa siihen, että kysymys ei olisi luotettava, vaan sen heikkoutena on nimenomaan kyky erotella vastaajia. Vehkalahti (2019, 42) mainitseekin, että tutkimuksen kokonaisluotettavuutta tarkasteltaessa on huomioitava niin mittauksen kuin tiedonkeruun luotettavuus.

Kuten aiemmin mainittiin, tutkimusprosessin heikkoudeksi osoittautui monien muiden kyselytutkimusten tapaan tiedonkeruu sekä erityisesti suuri otoskato. Näiden takia koko perusjoukon edustavuus jäi kyseenalaiseksi, mikä on myös huomioitava tulosten tarkastelussa. Tutkimus toteutettiin aikana, jolloin maailmanlaajuinen covid-19-pandemia oli jyllännyt jo vuoden verran. Lisäksi aineiston keruu ajoittui lukuvuoden loppuvaiheeseen. Näillä tekijöillä oli luultavimmin vaikutusta vastausaktiivisuuteen, eikä vastaajia tavoitettu toivotulla tavalla useammasta yrityksestä huolimatta. Toteutetun tutkimuksen aikataulun puitteissa laajemman otoksen tavoittelu ei valitettavasti ollut mahdollista.

## 8.2 Yhteenveto ja jatkotutkimusehdotukset

Saadut tulokset osoittavat mielenkiintoisia löydöksiä Vantaan kaupungin varhaiskasvatuskontekstissa ja antavat aihetta laajemmille jatkotutkimuksille sekä pohdinnoille. Tutkimustulokset voidaan kiteyttää seuraavaan viiteen päähavaintoon:

- 1) Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri, ilmapiiri, yhteiset säännöt ja avoin vuorovaikutus edistävät fyysisen aktiivisuuden todentumista. Erityisen suuri merkitys on johdon tarjoamalla tuella.
- 2) Varhaiskasvattajien vastuukysymysten avaaminen, yhteisten toimintatapojen määrittely ja kiireen minimoiminen ovat merkittävässä asemassa fyysisen aktiivisuuden edistämässä.
- 3) Lähiympäristön monipuolisuus, liikuntavälineet ja avoimet tilat mahdollistavat monipuolisen liikkumisen eri kuormitustasoilla.
- 4) Tulevissa toimissa ja koulutuksissa erityishuomio tulee kohdistaa kevyiden paini- ja peuhuleikkien, 1–3-vuotiaiden lasten fyysisen aktiivisuuden sekä sisätilojen juoksu- ja kiipeilymahdollisuuksien tukemiseen.
- 5) Covid-19-pandemia on lisännyt henkilökunnan kuormittuneisuutta ja edellyttänyt pedagogisen toiminnan soveltamista aiempaa useammin. Pandemian aikana ulkotoiminta on korostunut. Samalla se on rajoittanut ryhmien toimintamahdollisuuksia ja vähentänyt muun muassa kaupungin liikuntapalveluiden käyttöä.

Tutkimuskirjallisuuden sekä tämän tutkimuksen viitekehyksen perusteella voidaan todeta, että varhaiskasvatuksen fyysisesti aktiivisen toimintakulttuurin tukeminen on koko yhteiskunnan yhteinen prosessi, jonka toteutuminen edellyttää eri toimijaryhmien sitoutumista yhteisiin päämääriin. Connellyn, Champangen ja Manninghamin (2018) tutkimus osoittaa, että fyysisen aktiivisuuden laajat merkitysrakenteet ymmärretään makrosysteemin (mm. poliittiset asiakirjat ja säädökset) tasolla varsin hyvin, mutta todentuminen käytännön ympäristössä saattaa jäädä ideologian tasolle. Vaikka tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että varhaiskasvatuksen fyysinen aktiivisuus todentuu pääsääntöisesti hyvin, on yksikköjen välillä huomattavissa eroavaisuuksia. Siten tarvitaan lisää tutkimusnäyttöä siitä, mikä on lasten fyysisen aktiivisuu-

den todellinen tila. Erityisesti on syytä tutkia, kuinka kasvattajat tulkitsevat varhaisvuosille asetettuja fyysisen aktiivisuuden suosituksia, ja verrata näitä tulkintoja lasten toteutuneeseen fyysisen aktiivisuuden määrään. Lisäksi tarvitaan lasten näkökulmasta tuotettuja tutkimustuloksia, joista selviää, miten lapset kokevat liikkumismahdollisuutensa ja kaipaavatko lapset lisää fyysistä aktiivisuutta päiviinsä. Jatkotutkimuksissa on myös selvitettävä, miten covid-19-pandemia on vaikuttanut varhaiskasvatusikäisten lasten fyysiseen aktiivisuuteen.

Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että tarve lisäkoulutukselle sekä ulkopuolisten liikuntakasvattajan vierailuille varhaiskasvatuksessa on suuri. Vantaan kaupungin Liikkuva päiväkotitoiminta koettiin tässä tutkimuksessa enimmäkseen fyysistä aktiivisuutta edistävänä (56 %). Tulevissa koulutuksissa on pyrittävä tavoittamaan ne kasvattajat, jotka eivät ole luonnostaan kiinnostuneita fyysisestä aktiivisuudesta. Lisäksi koulutuksissa tulee korostaa erityisesti paini- ja peuhuleikkien merkitystä lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle sekä pienten lasten liikkumista.

Erilaisten koulutusten lisäksi tulee lisätä kasvattajien ymmärrystä fyysisen aktiivisuuden kontekstuaalisuudessa. Tässä voidaan hyödyntää Bronfenbrennerin (1979) ekologista viitekehystä. Mikrosysteemien erilaisten rakenteiden roolitusten välisen yhteistyön vahvistaminen tukee lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Lisäksi edellytetään, että lasten hyvinvointi asetetaan kansallisissa ja paikallisissa strategioissa pääpainoon ja resursseja kohdistetaan sen toteutumiseen. Resurssien avulla on mahdollista vähentää varhaiskasvatuksen henkilökuntaan kohdentuvaa kuormitusta ja ottaa käyttöön useampi palkattu varhaiskasvatusliikuttaja, jonka tehtäväalue sijoittuu varhaiskasvatuksen fyysisen aktiivisuuden täsmennettyyn edistämiseen itse toiminnassa.

Toimintakulttuurissa tehtävät toimenpiteet, joiden avulla koko henkilökunta voidaan sitouttaa yhteisiin päämääriin, lähtee johdon tasolta. Yhteinen arvotyöskentely, toimintatapojen näkyväksi tekeminen ja vastuukysymysten puntarointi ovat ensiaskelia kohti fyysisesti aktiivisempaa toimintakulttuuria. Toimintakulttuuriin vaikuttaminen edellyttää sitoutumista yhteisiin muutosprosesseihin ja ajan varaamista yhteiselle arvotyöskentelylle niin yksittäisissä varhaiskasvatusyksiköissä kuin varhaiskasvatusorganisaatioiden eri johtoportaisissa.



## LÄHTEET

- ADoH 2021. Physical Activity and Guidelines for Infants, Toddlers and Preschoolers. Viitattu 25.05.2021. [www.health.gov.au/health-topics/physical-activity-and-exercise/physical-activity-and-exercise-guidelines-for-all-australians/for-infants-toddlers-and-preschoolers-birth-to-5-years](http://www.health.gov.au/health-topics/physical-activity-and-exercise/physical-activity-and-exercise-guidelines-for-all-australians/for-infants-toddlers-and-preschoolers-birth-to-5-years).
- Alanen, L. 1992. Modern Childhood? Exploring the 'Child Question' in Sociology. University of Jyväskylä. Institute of Educational Research, 50.
- Alanen, L. 2001. Lapsuus yhteiskunnallisena ilmiönä. Teoksessa A. Sankari & J. Jyrkämä (toim.) Lapsuudesta vanhuuteen – iän sosiologiaa. Tampere: Vastapaino, 161–181.
- Alanen, L. 2009. Johdatus lapsuuden tutkimukseen. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 9–30.
- Alaranta, I. 2017. Lapsuus ei katoa koskaan. Turun lastentarhan tarina 1868–2018 – varhaiskasvatuksen kehitys osaksi nykyperhe-elämää ja koulutusjärjestelmää. Turku: Turun ammatti-instituutti.
- Alasuutari, M. 2009. Kasvatusinstituutiot lapsuuden rakentajina. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 54–69.
- Alasuutari, M. & Karila, K. 2014. Vaikuta varhaiskasvatukseen. Lasten ja vanhempien kuuleminen osana varhaiskasvatuksen lainsäädäntöprosessia. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:13.
- Alila, K., Eskelinen, M., Estola, E., Kahiluoto, T. & Kinos, J. 2014. Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat: Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmistelevalle työryhmälle. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12.
- Antikainen, A. 1998. Kasvatus, elämäntapa ja yhteiskunta. Helsinki: WSOY.
- Antikainen, A., Rinne, R. & Koski, L. 2013. Kasvatussosiologia. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Atkin, A., Sharp, S., Harrison, F., Brage, S. & Van Sluijs, E. 2016. Seasonal Variation in Children's Physical Activity and Sedentary Time. *Medicine & Science in Sports & Exercise* 48 (3), 449–456.

- Berg, S. 2014. Children's Activity Levels in Different Playground Environments: An Observational Study in Four Canadian Preschools. *Early Childhood Education Journal* 43, 281–287. doi:10.1007/s10643-014-0654-5.
- Bolger L. E., Bolger L. A., O'Neill, C., Coughlan, E., O'Brien, W., Lacey, S., Burns, C. & Bardid, F. 2021. Global Levels of Fundamental Motor Skills in Children: A Systematic Review. *Journal of Sports Sciences* 39 (7), 717–753. doi:10.1080/02640414.2020.1841405.
- Bronfenbrenner, U. 1979. *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. MA: Harvard University Press.
- Bruijns, B., Truelove, S., Johnson, A., Gilliland, J. & Tucker, P. 2020. Infants' and Toddlers' Physical Activity and Sedentary Time as Measured by Accelerometry: a Systematic Review and Meta-analysis. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity* 17 (14). doi:10.1186/s12966-020-0912-4.
- Carson V. & Spence J. C. 2010. Seasonal Variation in Physical Activity Among Children and Adolescents: a Review. *Pediatric Exercise Science* 22 (1), 81–92. doi:10.1123/pes.22.1.81.
- Carson, V., Spence, J. C., Cutumisu, N., Boule, N. & Edwards, J. 2010. Seasonal Variation in Physical Activity Among Preschool Children in a Northern Canadian City. *Research Quarterly for Exercise and Sport* 81 (4), 392–399. doi:10.1080/02701367.2010.10599699.
- Chen, C., Ahlqvist, V., Henriksson, P., Magnusson, C. & Berglind, D. 2020. Preschool Environment and Preschool Teacher's Physical Activity and their Association with Children's Activity Levels at Preschool. *PLoS ONE* 15 (10): e0239838. doi:10.1371/journal.pone.0239838.
- Cheung, P. 2020. Teachers as Role Models for Physical Activity: Are Preschool Children More Active When Their Teachers are Active? *European Physical Education Review* 26 (1), 100–110.
- Connelly, J., Champagne, M. & Manningham, S. 2018. Early Childhood Educators' Perception of Their Role in Children's Physical Activity: Do We Need to Clarify Expectations? *Journal of Research in Childhood Education* 32 (3), 283–294. doi:10.1080/02568543.2018.1464979.

- Cook, D. T., Frønes, I., Rizzini, I., Qvortrup, J., Nieuwenhuys, O. & Morrow, V. 2018. Past, Present and Futures of Childhood Studies: a Conversation With Former Editors of Childhood. *Childhood* 25 (1), 6–18. doi:10.1177/0907568217742554.
- Dankiw, K. A., Tsiros, M. D., Baldock, K. L., & Kumar, S. 2020. The Impacts of Unstructured Nature Play on Health in Early Childhood Development: A Systematic Review. *Plos one* 15 (2): e0229006. doi:10.1371/journal.pone.0229006.
- Ericsson, I. & Karlsson, M. K. 2012. Motor Skills and School Performance in Children with Daily Physical Education in School – a 9-year Intervention Study. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports* 24 (2), 273–278. doi:10.1111/j.1600-0838.2012.01458.x.
- Eskelinen, M. & Hjelt, H. 2017. Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lapsen tuen toteuttaminen. Valtakunnallinen selvitys 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:39.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998 (versio 04.09.2015). Johdatus Laadulliseen Tutkimukseen. *Elilibs Library*-versio. Tampere: Vastapaino.
- Fjortoft I. 2001. The Natural Environment as a Playground for Children: The Impact of Outdoor Play Activities in Pre-Primary School Children. *Early Childhood Education Journal* 29 (2), 111–117.
- Fohm 2020. Fysisk aktivitet rekommendationer. Folkhälsomyndigheten. Viitattu 25.05.2021. [www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/fysisk-aktivitet-och-matvanor/fysisk-aktivitet--rekommendationer/](http://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/fysisk-aktivitet-och-matvanor/fysisk-aktivitet--rekommendationer/).
- Forsén, E. 2014. Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksessa. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö, 1398.
- Fossdal, T. S., Kippe, K., Handegård, B. H., Lagestad, P. 2018. “Oh oobe doo, I wanna be like you” Associations Between Physical Activity of Preschool Staff and Preschool Children. *PLoS ONE* 13 (11): e0208001. doi:10.1371/journal.pone.0208001.
- Frank, M., Flynn, A., Farnell, G., & Barkley, J. 2018. The Differences in Physical Activity Levels in Preschool Children During Free Play Recess and Structured Play Recess. *Journal of Exercise Science & Fitness*, 16 (1), 37–42.
- Gubbels, J. S., Van Kann, D. H., & Jansen, M. W. 2012. Play Equipment, Physical Activity Opportunities, and Children's Activity Levels at Childcare. *Journal of Environmental and Public Health* (3): 326520. doi:10.1155/2012/326520.

- Gubbels, J. S., Van Kann, D. H., Cardon, G. & Kremers, S. 2018. Activating Childcare Environments for All Children: The Importance of Children’s Individual Needs. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 15 (7). doi:10.3390/ijerph15071400.
- Haapala, E., Pulakka, A., Haapala, H. & Lakka, T. 2016. Fyysisen aktiivisuuden ja fyysisen passiivisuuden yhteydet terveyteen ja hyvinvointiin. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja* 2016:22.
- Haapala, E., Väistö, J., Lintu, N., Eloranta, A-M., Lindi, V. & Lakka, T. A. 2017. Vähäinen fyysinen aktiivisuus ja runsas fyysinen passiivisuus ovat yhteydessä 6–8-vuotiaiden lasten ylipainoon. *Liikunta & Tiede* 54 (2–3), 106–112.
- Harper, N. 2017. Outdoor Risky Play and Healthy Child Development in the Shadow of the “Risk Society”: A Forest and Nature School Perspective. *Child & Youth Services*, 38 (4), 318–334. doi:10.1080/0145935X.2017.1412825.
- Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Helenius A. & Lummelahti, L. 2018. Varhaiskasvatus. Perusteita. Helsinki: BoD – Books on Demand.
- Helsedirektoratet 2014. Anbefalinger om kosthold, ernæring og fysisk aktivitet. Viitattu 25.05.2021. [helsedirektoratet.no/publikasjoner/anbefalinger-om-kosthold-ernæring-og-fysisk-aktivitet](https://helsedirektoratet.no/publikasjoner/anbefalinger-om-kosthold-ernæring-og-fysisk-aktivitet).
- Henderson, K. E., Grode, G. M., O’Connell, M. L., & Schwartz, M. B. 2015. Environmental Factors Associated with Physical Activity in Childcare Centers. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity* 12 (1), 1–9.
- HHS 2018. Physical Activity Guidelines for Americans. U.S. Department of Health and Human Services. Viitattu 25.05.2021. [health.gov/sites/default/files/2019-09/Physical\\_Activity\\_Guidelines\\_2nd\\_edition.pdf](https://health.gov/sites/default/files/2019-09/Physical_Activity_Guidelines_2nd_edition.pdf).
- Hjelt, H. & Karila, K. 2021. Varhaiskasvatustyön johtamisen paradoksit. *Journal of Early Childhood Education Research* 10 (2), 97–119.
- Huhtanen, K. & Itkonen, H. 2018. Suomalaisen sosiaalipolitiikan ja liikuntapolitiikan yhtenevät päämäärät 1920–80-luvulla. *Liikunta & tiede*, 55 (6), 111–119.
- Huhtanen, K. 2016. Päivähoidon diskursseista varhaiskasvatuksen politisoimiseen. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* 2016:3, 44–49.

- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila-Haapakoski, S. & Nivala, V. 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Oulu: Varhaiskasvatus 90.
- Hänninen, S-L. & Valli, S. 1986. Suomen lastentarhatyön ja varhaiskasvatuksen historia. Helsinki: Otava.
- Iivonen, S., Sääkslahti, A., Mehtälä, A., Villberg J., Soini, A. & Poskiparta, M. 2016. Directly Observed Physical Activity and Fundamental Motor Skills in Four-Year-Old Children in Day Care. *European Early Childhood Education Research Journal*, 24 (3), 398–413.
- Iivonen, S., Niemistö, D. & Sääkslahti, A. 2019. Children's Types of Physical Activity and Sedentary Behaviour in Day Care Environment during Outdoor Play over the Course of Four Seasons in Finland. Teoksessa B. Antala, G. Demirhan, A. Carraro, C. Oktar, H. Oz, & A. Kaplánová (toim.) *Physical Education in Early Childhood Education and Care: Researches - Best practices - Situation*. Bratislava: Slovenská vedecká spoločnosť pre telesnú výchovu a šport, 109–122.
- Ikonen, R. 2000. Kasvatusta vai sosialisatiota? *Aikuiskasvatus* 20 (1), 43–51.
- Itkonen, H. 2021. *Liikkumisen sosiologia*. Tampere: Vastapaino.
- Jaakkola, T. 2017. Liikuntataitojen oppiminen. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) *Liikuntapedagogiikka. 2. uudistettu painos*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 147–170.
- Jones, D., Innerd, A., Giles E. & Azevedo L. 2020. Association Between Fundamental Motor Skills and Physical Activity in the Early Years: A Systematic Review and Meta-analysis. *Journal of Sport and Health Science* 9 (6), 542–552.
- Jämsén, A., Villberg, J., Mehtälä, A., Soini, A., Sääkslahti, A. & Poskiparta M. 2013. 3–4-vuotiaiden lasten fyysinen aktiivisuus päiväkodissa eri vuodenaikoina sekä varhaiskasvattajan kannustuksen yhteys lasten fyysiseen aktiivisuuteen. *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti. Journal of Early Childhood Education Research* 2 (1), 63–82.
- Kallio, K. 2009. Totuus lapsuudesta vai lapsuustotuuksia? *Kasvatus ja Aika* 3 (3), 115–131.
- Karila, K. 1997. Lastentarhanopettajan kehittyvä asiantuntijuus – lapsirakkaasta opiskelijasta kasvatuksen asiantuntijaksi. Helsinki: Edita.
- Karila, K. 2012. A Nordic Perspective on Early Childhood Education and Care Policy. *European Journal of Education* 47 (4), 584–595.
- Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Tilannekatsaus toukokuu 2016. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2016:6.

- Karila, K., Kosonen, T. & Järvenkallas, S. 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030. Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30.
- Karvonen, L., Nikander, R. & Piirainen, A. 2016. Fyysisen aktiivisuuden merkitys elämäkulttuurissa. *Liikunta & Tiede* 53 (1), 68–74.
- KEVA 2021. Kuntien työvoimaennuste 2030. Analyysi kuntien työvoima- ja osaamistarpeesta. 16.02.2021. Viitattu 13.08.2021. [www.keva.fi/contentassets/9034ce5888f14123996a6b41b9c315ea/kevan\\_kuntien\\_tyovoimaennuste\\_2030\\_esitys\\_180221.pdf](http://www.keva.fi/contentassets/9034ce5888f14123996a6b41b9c315ea/kevan_kuntien_tyovoimaennuste_2030_esitys_180221.pdf).
- King-Dowling, S., Proudfoot, N. A., Cairney, J. & Timmons, B. W. 2020. Motor Competence, Physical Activity, and Fitness across Early Childhood. *Medicine & Science in Sports & Exercise* 52 (11), 2342–2348. doi:10.1249/MSS.0000000000002388.
- Kivelä, A. 2000. Huomioita kasvatuksen, sivistyksen ja sosialisoinnin välisistä suhteista. *Aikuiskasvatusta* 20 (1), 52–61.
- Kjørholt, A. T. 2013. Childhood as Social Investment, Rights and the Valuing of Education. *Children & Society* 27 (4), 245–257. doi:10.1111/chso.12037.
- Kuusela, S. 2015. Organisaatioelämää - kulttuurin voima ja vaikutus. Helsinki: Talentum.
- Kyhälä, A-L., Raunamo, J. & Ruismäki, H. 2018. Preschool Children are More Physically Active and Less Sedentary on Weekdays Compared with Weekends. *Journal of Early Childhood Education Research* 7 (1), 100–126.
- Kyhälä, A-L., Raunamo, J., Valtonen, J. & Ruismäki, H. 2020. Ajankäyttö ja vähintään kohtuukorkeat fyysinen aktiivisuus lasten toiminnoissa varhaiskasvatuksessa. *Liikunta & Tiede* 57 (4), 71–78.
- Kämppe, K., Inkinen, V., Hakonen H. & Laine, K. 2020a. Henkilöstön näkemyksiä ja kokemuksia liikkumisen edistämisestä varhaiskasvatuksessa. *Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja* 337.
- Kämppe, K., Inkinen, V., Turunen, M. & Laine, K. 2020b. Liikkumisen olosuhteet varhaiskasvatustyksissä. Verkkojulkaisu. Jyväskylä: Likes-tutkimuskeskus.
- Laki lasten päivähoitosta 1973. 1–34§. 19.1.1973/36.
- Lakka, T. A., Talvia, S., Sääkslahti, A., & Haapala, E. 2019. Fyysinen aktiivisuus ja ravitsemus lasten terveyden edistämisessä - tavoitteena lihavuuden, tyypin 2 diabeteksen ja

- valtimotautien ehkäisy. Teoksessa A.-M. Pietilä & A. Terkamo-Moisio (toim.) Näkökulmia terveyteen ja sen edistämiseen. Itä-Suomen yliopisto: Itä-Suomen yliopiston julkaisuja: 26, 133–166.
- Laukkanen, A., Pesola, M., Sääkslahti, A. & Finni, T. 2013. Relationship Between Habitual Physical Activity and Gross Motor Skills is Multifaceted in 5- to 8-year-old Children. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports* 24 (2), 102–110. doi:10.1111/sms.12116.
- Lehtisalo, L. & Raivola, R. 1999. Koulutus ja koulutuspolitiikka 2000-luvulle. Helsinki: WSOY.
- Little, H., Wyver, S. & Gibson, F. 2011. The Influence of Play Context and Adult Attitudes on Young Children's Physical Risk-taking During Outdoor Play. *European Early Childhood Education Research Journal* 19 (1), 113–131. doi:10.1080/1350293X.2011.548959.
- Lounassalo, I., Salin, K., Palomäki, S., Yang, X., Rovio, S., Telma, R., Raitakari, O., Tamme- lin, T. & Hirvensalo, M. 2018. LASERI-seurantatutkimus: Liikunta-aktiivisuus lapsuudesta aikuisuuteen ja sen yhteydet muihin elintapoihin. *Liikunta & tiede* 55 (1), 26–31.
- Mcloughling, G. M., Bai, Y. & Welk, G. J. 2020. Longitudinal Associations between Physical Fitness and Academic Achievement in Youth. *Medicine & Science in Sports & Exercise* 52 (3), 616–622. doi:10.1249/MSS.0000000000002159.
- Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä: Tutkijalaitos. 4. painos. Helsinki: International Methelp.
- Meretniemi, M. 2015. Hyvä koti ja henkinen äitiys lastentarhatyön esikuvina: Aate- ja käsite- historiallinen tutkielma Suomen varhaiskasvatuksen taustasta. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta, Opettajakoulutuslaitos 369.
- Ng, M., Rosenberg, M., Thotnton, A., Lester, L., Torsr, S., Bai, P. & Christian, H. 2020. The Effect of Upgrades to Childcare Outdoor Spaces on Preschoolers' Physical Activity: Findings from a Natural Experiment. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 17 (2). doi:10.3390/ijerph17020468.
- Niemistö, D., Taija, F., Haapala, E., Cantell, M., Korhonen, E. & Sääkslahti, A. 2019. Envi- ronmental Correlates of Motor Competence in Children-The Skilled Kids Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 16 (11), 19–89.

- Nilsen, A., Anderssen, S., Ylvisaaker, E., Johannessen, K. & Aadland, E. 2018. Physical Activity Among Norwegian Preschoolers Varies by Sex, Age, and Season. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports* 29 (6), 862–873. doi:10.1111/sms.13405.
- NNR 2012. Nordic Nutrition Recommendations 2012 – Integrating Nutrition and Physical Activity. Nord 2014:002. Viitattu 25.05.2021. <http://rin.hi.is/sites/rin.hi.is/files/NNR2012.pdf>.
- Nordiskt samarbete 2019. Nya nordiska näringsrekommendationer 2022 - delta i arbetet. Viitattu 25.05.2021. [www.norden.org/sv/nyhed/nya-nordiska-naringsrekommendationer-2022-delta-i-arbetet](http://www.norden.org/sv/nyhed/nya-nordiska-naringsrekommendationer-2022-delta-i-arbetet).
- Nummenmaa, A. R. 2006. Kasvattajien yhteisö ja kasvatuskulttuuri. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, A. R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) *Kasvatusvuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 19–34.
- Nummenmaa, A. R. & Karila, K. 2005. Metaforat päiväkodin työtodellisuuden tulkkeina. *Kasvatus* 36 (5), 373–382. Viitattu 30.06.2021 <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1383710>.
- Nummenmaa, A. R., Karila, K., Joensuu, M. & Rönholm, R. 2007. Yhteisöllinen suunnittelu päiväkodissa. Tampere: Tampere University Press.
- Nurhonen, L., Chydenius, H. & Lipponen, L. 2021. Korona tuli kylään –tutkimushankkeen loppuraportti. Koronakriisin vaikutuksia varhaiskasvatukseen. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Närvi, J., Salmi M. & Lammi-Taskula J. 2020. Home Care and Early Childhood Education in Finland: Policies and Practices of Childcare. Teoksessa K. Repo, M. Alasuutari, K. Karila & J. Lammi-Taskula (toim.) *The Policies of Childcare and Early Childhood Education: Does Equal Access Matter?* Northampton: Edward Elgar Publishing, 133–151.
- OECD 2019. Family Database. PF3.2: Enrolment in Childcare and Pre-school. Viitattu 14.05.2021. <https://www.oecd.org/els/family/database.htm>.
- OJEU 2019. Council Recommendation of 22 May 2019 on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems. *Official Journal of the European Union*, C 189, 5.6.2019, 4–14.
- OKM 2016. Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset. Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:21.



- OKM 2018. Liikunnan tiedolla johtamisen suunta-asiakirja 2020–2024. Opetus- ja kulttuuri-ministeriön julkaisuja 2018:42.
- Onnismaa, E-L., Paananen, M. & Lipponen L. 2014. Varhaiskasvatusjärjestelmän polkuriippuvuuksien jäljillä. *Kasvatus & Aika* 8 (2), 6–21.
- Opetushallitus 2020. Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteet. Viitattu 05.04.2021. [www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet](http://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet).
- OPH 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Helsinki: Opetushallitus.
- Parrila, S. & Forsén, E. 2016. Pedagogisen johtamisen prosessi. Teoksessa S. Parrila & E. Forsén, (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Jyväskylä: PS-kustannus, 39–58.
- Peräkylä, A. & Gronow, A. 2017. Ihmismieli ja sosiaalinen vuorovaikutus. Teoksessa A. Gronow & T. Kaidesoja (toim.) Ihmismielen sosiaalisuus. Helsinki: Gaudeamus, 39–74.
- Petäjäniemi, T. & Pokki, S. 2010. Selvitys päivähoiton ja varhaiskasvatuksen asemasta valtionhallinnossa. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus ja Opetusministeriö.
- Pihlainen, K., Reunamon, J. & Kärnä, E. 2019. Lapset varhaiskasvatuksen arvioijina – Lasten mukavina pitämät asiat päiväkodissa ja perhepäivähoidossa. *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti. Journal of Early Childhood Education Research* 8 (1), 121–142.
- Pickering, W. 2006. *Durkheim: Essays on morals and education*. London: Routledge.
- Pickering, W. & Walford, G. 1998. Introduction. Teoksessa G. Walford & W. Pickering (toim.) *Durkheim and Modern Education*. London: Routledge, 1–19.
- Puroila, A-M. & Kinnunen S. 2007. Selvitys varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutosten vaikutuksista. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2017:78.
- Repo, K., Alasuutari, M., Karila, K. & Lammi-Taskula J. 2020. Introduction. Teoksessa K. Repo, M. Alasuutari, K. Karila & J. Lammi-Taskula (toim.). *The Policies of Childcare and Early Childhood Education: Does Equal Access Matter?* Northampton: Edward Elgar Publishing, 1–5.
- Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Lerkkanen, M-K., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A. & Hjelt, H. 2019. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus: julkaisu 2019:15.

- Reunamo, J., Saros, L. & Ruismäki, H. 2012. The Amount of Physical Activity in Finnish Day Care. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 45, 501–506.
- Reunamo, J. Hakala, L., Saros L., Lehto, S., Kyhälä, A-L. & Valtonen, J. 2014. Children's Physical Activity in Day Care and Preschool. *Early Years* 34 (1), 32–48.
- Rintala, P., Sääkslahti, A., & Iivonen, S. 2016. 3–10-vuotiaiden lasten motoriset perustaidot. *Liikunta & tiede* 53 (6), 49–55.
- Saaristo, K. & Jokinen, K. 2004. *Sosiologia*. Helsinki: WSOY.
- Salmi, M., & Närvi, J. 2014. Perhepoliittiset uudistukset ja pienten lasten vanhempien mielipiteet. *Yhteiskuntapolitiikka* 79 (4), 413–423.
- Salonen, T. 1997. Kasvatustieteen luonteesta ja mahdollisuuksista. Teoksessa P. Siljander (toim.) *Kasvatus ja socialisaatio*. Tampere: Gaudeamus, 166–174.
- Sandseter, E., Kleppe, R., & Sando, O. 2021. The Prevalence of Risky Play in Young children's Indoor and Outdoor Free Play. *Early Childhood Education Journal* 49 (2), 303–312.
- Saranko, L., Alasuutari, M. & Sulkanen, M. 2021. Varhaiskasvatuspalvelut koronapandemian aikana. *JYU Reports 2*. Jyväskylän yliopisto. doi:[10.17011/jyureports/2021/2](https://doi.org/10.17011/jyureports/2021/2).
- Schein, E. H. 2010. *Organizational Culture and Leadership*. 4th ed. San Francisco: Jossey-Bass.
- Siljander, P. 1997. Kasvatus ja socialisaatio -johdanto aiheeseen. Teoksessa P. Siljander (toim.) *Kasvatus ja socialisaatio*. Tampere: Gaudeamus, 7–14.
- Soini, A. 2015. Always on the Move? Measured Physical Activity of 3-Year-Old Preschool Children. University of Jyväskylä. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 216.
- Soini, A., Kettunen, T., Mehtälä, A., Sääkslahti, A., Tammelin, T., Villberg, J. & Poskiparta, M. 2012. Kolmevuotiaiden päiväkotilasten mitattu fyysinen aktiivisuus. *Liikunta & Tiede* 49 (1), 52–58.
- SST 2018. Health Promotion Package. Physical activity. Danish Health Authority. Viitattu 25.05.2021. [https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2020/Forebyggelsepakke-fysisk-aktivitet-\(Engelsk\)/Health-promotion-package-on-physical-activity](https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2020/Forebyggelsepakke-fysisk-aktivitet-(Engelsk)/Health-promotion-package-on-physical-activity).
- Stephenson, A. 2010. Physical Risk-taking: Dangerous or endangered? *Early Years* 23 (1), 35–43. doi: 10.1080/0957514032000045573.

- STM 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9.
- STM 2008. Varhaiskasvatus vuoteen 2020. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:71.
- Svanbäck-Laaksonen, M. & Heikkilä, M. 2021. Children's Fundamental Motor Skills as a Starting Point for Educational Change within the Learning Environment in Early Childhood Education and Care Centers. *Journal of Early Childhood Education Research* 10 (2), 199–221.
- Sääkslahti, A. 2005. Liikuntaintervention vaikutus 3–7-vuotiaiden lasten fyysiseen aktiivisuuteen ja motorisiin taitoihin sekä fyysisen aktiivisuuden yhteys sydän- ja verisuonitautien riskitekijöihin. Jyväskylän yliopisto. *Studies in sport physical education and health*, 104.
- Takala, A. 1974. Uuden sukupolven vaihtoehdot. Jyväskylä: Gummerus.
- Takala, T. 1995. Johdanto. Teoksessa T. Takala (toim.) *Kasvatussosiologia*. 4. uudistettu painos. Helsinki: WSOY, 10–29.
- Takalo, S. 2016. Mikä nuorta liikuttaa? Tutkimus liikuntatottumusten rakentumisesta lapsesta nuoreksi aikuiseksi. *Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja* 315. Likes-tutkimuskeskus.
- Tammelin, T. 2005. A Review of Longitudinal Studies on Youth Predictors of Adulthood Physical Activity. *International Journal of Adolescent Medicine and Health* 17 (1), 3–12. doi:10.1515/ijamh.2005.17.1.3. PMID: 15900807.
- TENK 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012.
- TENK 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2019:3.
- THL 2020a. Varhaiskasvatus 2019. Tilastoraportti 2020:33. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos.
- THL 2020b. Lasten ja nuorten ylipaino ja lihavuus 2019. Tilastoraportti 2020:31. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos.

- THL 2021. Koronaepidemian vaikutukset hyvinvointiin, palveluihin ja talouteen. Viitattu 04.09.2021. [thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/ajankohtaista/koronan-vaikutukset-yhteiskuntaan-ja-palveluihin](https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/ajankohtaista/koronan-vaikutukset-yhteiskuntaan-ja-palveluihin).
- Thomas, N. 2019. What is the Point of Studying Childhood as a Social Phenomenon? *Children & Society* 33 (4), 324–332. doi:10.1111/chso.12297.
- Tonge, K., Jones, R. & Okely, A. 2020. Environmental Influences on Children’s Physical Activity in Early Childhood Education and Care. *Journal of Physical Activity and Health* 17 (4), 423–428.
- Tonge, K., Jones, R. & Okely, A. 2021. The Relationship Between Educators’ and Children’s Physical Activity and Sedentary Behaviour in Early Childhood Education and Care. *Journal of Science and Medicine in Sport* 24 (6), 580–584.
- Tornberg, A. 1998. Ovatko sosialisatio ja kasvatusta samoja käsitteitä? *Aikuiskasvatus* 18 (3), 248–250.
- Tortella, P., Ceciliani, A., Fumagalli, G., Jidovtseff, B., Wainwright, N., Fjortoft, I., Sigmundsson, H., Haga, M., Sgro, F., Lipoma, M. & Sääkslahti, A. 2021. Children’s Outdoor Movement Education: Position Statement. *Journal of Physical Education and Sport* 21 (1), 451–462. doi:10.7752/jpes.2021.s1046.
- Trost, S. G., Ward, D. S. & Senso, M. 2010. Effects of Childcare Policy and Environment on Physical Activity. *Medicine and Science in Sports and Exercise* 42 (3), 520–525.
- Tucker, P. 2008. The Physical Activity Levels of Preschool-aged Children: A Systematic Review. *Early Childhood Research Quarterly* 23 (4), 547–558.
- Valtioneuvosto 2018. Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta.
- Valli, R. 2018. Vastausten tulkinta määrällisessä tutkimuksessa. Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 226–238.
- Vantaa 2020a. Vantaan väestö osa-alueittain 31.06.2020. Viitattu 05.06.2021. [www.vantaa.fi/hallinto\\_ja\\_talous/tietoa\\_vantaasta/tilastot\\_ja\\_tutkimukset/vantaa\\_alueittain\\_ja\\_aluejaot](https://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/tilastot_ja_tutkimukset/vantaa_alueittain_ja_aluejaot).
- Vantaa 2020b. Selvitys valtionavustuksen käytöstä. 27.10.2020.
- Vantaa 2021. Suuralueet ja kaupunginosat. Viitattu 21.06.2021. [www.vantaa.fi/asuminen\\_ja\\_ymparisto/kaavoitus\\_ja\\_maankaytto/suuralueet\\_ja\\_kaupunginosat](https://www.vantaa.fi/asuminen_ja_ymparisto/kaavoitus_ja_maankaytto/suuralueet_ja_kaupunginosat).

- Valtioneuvosto 2021. Kansallinen lapsistrategia. Komiteamietintö. Valtioneuvoston julkaisu 2021:8.
- Varhaiskasvatuslaki 2018. 1–42§ / 13.7.2018/540.
- Vasankari, T., Kolu, P., Kari, J., Pehkonen, J., Havas, E., Tammelin, T., Jalava, J., Koski, H., Pihlainen, K., Kyröläinen, H., Santtila, M., Sievänen, H., Raitanen, J. & Tokola, K. 2018. Liikkumattomuuden lasku kasvaa. Vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnan yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2018:31.
- Vasu 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Helsinki: Opetushallitus.
- Vehkalahti, K. 2019. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Helsingin yliopisto. Viitattu 19.07.2021. <http://hdl.handle.net/10138/305021>.
- Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parri-la, S. & Sulonen, H. 2018. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 2018:24.
- WHO 2018. Physical Activity for Health. More Active People for a Healthier World: Draft Global Action Plan on Physical Activity 2018–2030. World Health Organization 22.03.2018. Viitattu 13.03.2021. [apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/276417/A71\\_18en.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/276417/A71_18en.pdf?sequence=1&isAllowed=y).
- WHO 2019. Guidelines on Physical Activity, Sedentary Behaviour and Sleep. For Children Under 5 years of age. World Health Organization. Viitattu 25.05.2021. [apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/311664/9789241550536-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/311664/9789241550536-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y).
- WHO 2020a. Guidelines on Physical Activity and Sedentary Behaviour. World Health Organization. Viitattu 31.05.2021. [www.who.int/publications/i/item/9789240015128](https://www.who.int/publications/i/item/9789240015128).
- WHO 2020b. WHO Director-General's Opening Remarks at the Media Briefing on COVID-19. World Health Organization 11.03.2020. Viitattu 04.09.2021. [www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020](https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020).

Wilke, S., Opdenakker, S., Kremers, S. & Gubbels, J. 2013. Factors Influencing Childcare Workers' Promotion of Physical Activity in Children Aged 0–4 Years: a Qualitative Study. *Early Years* 33 (3), 226–238. doi:10.1080/09575146.2013.810592.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991/60. Finlex. Viitattu 20.05.2021.  
[www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060\\_2](http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2).

## LIITE 1. Kyselylomake



### Fyysisesti aktiivisen toimintakulttuurin edistäminen varhaiskasvatuksessa

#### Ohje vastaamiseen

Käsillä oleva kyselylomake toimii osana Jyväskylän yliopiston liikuntatieteiden pro gradu -tutkielmaa. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä Vantaan kaupungin Liikkuva päiväkotitoiminnan kanssa.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat fyysisesti aktiivisen toimintakulttuurin muodostumiseen Vantaan kaupungin varhaiskasvatusyksiköissä. Saatavien tulosten perusteella tarjottava tuki voidaan kohdistaa entistä paremmin oikeisiin osa-alueisiin. Samalla tutkimus tarjoaa vastaajille mahdollisuuden omien ajatusten ja näkökulmien ilmaisuun.

Kysely on auki pe 11.6.2021 asti.

Kyselyyn vastaaminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Tutkimuksen toteutuksessa ja raportoinnissa noudatetaan tutkimuksen eettisiä periaatteita ja kunnioitetaan vastaajien yksityisyyttä. Kaikki tunnistetiedot tullaan pseudonymisoimaan aineiston käsittelyn yhteydessä.

Vastaajien kesken arvotaan kaksi Vantaan kaupungin liikuntavälinekassia. Mikäli haluat osallistua arvontaan, voit jättää yhteystietosi erillisen kyselylinkin kautta kyselylomakkeen lopussa. Näitä yhteystietoja ei voi yhdistää kyselylomakkeella annettuihin vastauksiin.

Jokainen vastaus on erityisen tärkeä.

#### Kiitos vastauksista!

Viivi Ollila, viivi.a.ollila@student.jyu.fi

#### Taustakysymykset:

Valitse paikkaansa pitävä vaihtoehto tai kirjoita vastauksesi sille varattuun tilaan.

Tähdellä (\*) merkityt kysymykset ovat pakollisia.

#### 1. Olen ymmärtänyt ja hyväksyn tiedot henkilötietojeni käsittelystä ja haluan osallistua tutkimukseen.

[Tietosuojailmoitus](#) \*

Kyllä

**2. Millä Vantaan suuralueella päiväkotinne sijaitsee? \***

- ~~Aviapolis~~
- Hakunila

- 
- Kivistö
- Koivukylä
- Korso
- Martinlaakso
- Myyrmäki
- Tikkurila

**3. Minkä ikäinen olet? \***

- Alle 20 vuotta
- 21–30 vuotta
- 31–40 vuotta
- 41–50 vuotta
- yli 50 vuotta

**4. Mikä on sukupuolesi? \***

- Nainen  Mies  Joku muu

**5. Millä ammattinimikkeellä työskentelet? \***

- Varhaiskasvatuksen opettaja
- Varhaiskasvatuksen sosionomi
- Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja
- Avustaja
- Muu, mikä?



**6. Kuinka kauan olet työskennellyt varhaiskasvatuksessa? \***

- 0–1 vuotta
- 2–3 vuotta
- 4–5 vuotta

- 
- yli 5 vuotta

**7. Minkä ikäisten lasten ryhmässä toimit? \***

- 1–3-vuotiaiden  4–5-vuotiaiden  6-vuotiaiden

**8. Miten hyvin/huonosti olet perehtynyt varhaislapsuuden liikuntakasvatukseen? \***

- Erittäin hyvin
- Melko hyvin
- En hyvin, enkä huonosti
- Melko huonosti
- Erittäin huonosti

**9. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten itsellesi tyypillisen viikon vapaa-ajan liikkumistasi? \***

- Luen, katselen televisiota ja teen asioita, jotka ovat rasittavuudeltaan kevyitä.
- Kävelen, ulkoilen, pyöräilen tai ~~hyötyliikun~~ muulla tavoin useita tunteja viikossa.
- Harrastan reipasta kuntoliikuntaa useita kertoja viikossa, kuten lenkkeily, hiihto, uinti ja pallopelit.
- Harrastan rasittavaa liikuntaa kilpailumielessä useita kertoja viikossa.

Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan lihasten tuottamaa tahdonalaista sekä energiankulutusta lisäävää toimintaa. Lapsilla fyysinen aktiivisuus ilmenee aktiivisena leikinä ja liikuntana. Seuraavat kysymykset käsittelevät fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan toteutumista varhaiskasvatuksessa.

**10. Varhaisvuosille asetettujen fyysisen aktiivisuuden suositusten mukaan alle kouluikäisten tulisi harjoittaa päivittäin yhteensä kaksi tuntia reipasta ulkoilua ja kevyttä liikuntaa sekä tunti vauhdikasta liikuntaa. Arvioi, kuinka usein kyseisten suositusten mukaiset liikunnan osa-alueet toteutuvat ryhmässäsi. \***

Vastausskaala: 1= päivittäin, 2= viikoittain, 3= kuukausittain, 4= satunnaisesti, 5= ei ollenkaan

	1 Päivittäin	2 Viikoittain	3 Kuukausittain	4 Satunnaisesti	5 Ei ollenkaan
Kevyt liikunta (esim. kävely, keinuminen, tasapainoilu)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Reipas ulkoilu (esim. metsäretkeily, pyöräily)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

	1 Päivittäin	2 Viikoittain	3 Kuukausittain	4 Satunnaisesti	5 Ei ollenkaan
Vauhdikas liikunta (esim. hippaleikit, kiipeily, pallopelit)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

**11. Arvioi, kuinka usein seuraavat toiminnot toteutuvat ryhmässäsi. \***

	1 Päivittäin	2 Viikoittain	3 Kuukausittain	4 Satunnaisesti	5 Ei ollenkaan
Ulkoillaan joka säällä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Heittäydytään ja osallistutaan spontaaneihin liikuntaleikkeihin yhdessä lasten kanssa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Toteutetaan odottelu- ja siirtymätilanteet liikunnallisesti	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Toteutetaan suunniteltu liikuntatuokio	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Hyödynnetään toiminnallista ja liikunnallista oppimista osana muuta pedagogista toimintaa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

**12. Arvioi, kuinka usein ryhmässänne tarjotaan mahdollisuus seuraaviin toimintoihin. \***

	1 Päivittäin	2 Viikoittain	3 Kuukausittain	4 Satunnaisesti	5 Ei ollenkaan
Juokseminen sisällä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Paikasta toiseen pomppiminen sisällä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kiipeily sisällä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kevyet kamppailu- ja painileikit sisällä tai ulkona	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Liikuntavälineet osana lasten vapaata leikkiä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

**13. Arvioi, kuinka seuraavat tekijät edistävät/rajoittavat fyysisen aktiivisuuden toteutumista ryhmässänne. \***

Vastauskaala: 1= edistää merkittävästi, 2= edistää jonkin verran, 3= ei edistä eikä rajoita 4= rajoittaa jonkin verran, 5= rajoittaa merkittävästi

	1 Edistää merkittävästi	2 Edistää jonkin verran	3 Ei edistä eikä rajoita	4 Rajoittaa jonkin verran	5 Rajoittaa merkittävästi
Sisätilojen koko ja esteettömyys	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Liikuntavälineiden saatavuus ja riittävyys	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Piha-alueen koko ja viihtyvyys	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Päiväkodin lähiympäristön monipuolisuus	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

**14. Arvioi, kuinka seuraavat tekijät edistävät/rajoittavat fyysisen aktiivisuuden toteutumista ryhmässänne. \***

	1 Edistää merkittävästi	2 Edistää jonkin verran	3 Ei edistä eikä rajoita	4 Rajoittaa jonkin verran	5 Rajoittaa merkittävästi
Päiväkodin toimintakulttuuri ja yleinen ilmapiiri	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Päiväkodin yhteiset säännöt	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Päiväkodin henkilöstön riittävyys ja pysyvyys	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Päiväkodin henkilöstön vastuukysymykset	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Päiväkodin henkilöstön omat asenteet	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ryhmän aikuisten keskinäinen vertaispalaute ja -oppiminen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Arjen kiireettömyys	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

**15. Miten merkittävänä pidät seuraavia saadun ja jaetun tuen muotoja fyysisen aktiivisuuden toteutumisen kannalta? \***

Vastauskaala: 1= erittäin merkittävä, 2= merkittävä, 3= jokseenkin merkittävä, 4= ei lainkaan merkittävä, 5= en osaa sanoa

	1 Erittäin merkittävä	2 Merkittävä	3 Jokseenkin merkittävä	4 Ei ollenkaan merkittävä	5 En osaa sanoa
Ulkopuolisen liikuntakasvattajan vierailut päiväkodissa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vantaan kaupungin Liikkuva päiväkotitoiminta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

	1 Erittäin merkittävä	2 Merkittävä	3 Jokseenkin merkittävä	4 Ei ollenkaan merkittävä	5 En osaa sanoa
Liikkuva päiväkotitoiminnan tarjoamat lisäkoulutukset ja tapahtumat	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muut lisäkoulutukset	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Päiväkodin johdon tarjoama tuki	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Päiväkodin oman liikuntavastaavan tarjoama tuki	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

**16. Covid-19-pandemian aikana ryhmässämme on liikuttu: \***

- Aiempaa enemmän
- Yhtä paljon kuin aiemmin
- Aiempaa vähemmän

**18. Arvioi seuraavien väittämien paikkansapitävyyttä päiväkotisi tai ryhmäsi näkökulmasta. \***

Vastauskaala: 1= täysin samaa mieltä, 2= jokseenkin samaa mieltä, 3= ei samaa eikä eri mieltä, 4= jokseenkin eri mieltä, 5= täysin eri mieltä

	1 Täysin samaa mieltä	2 Jokseenkin samaa mieltä	3 Ei samaa eikä eri mieltä	4 Jokseenkin eri mieltä	5 Täysin eri mieltä
Covid-19-pandemian aikana...					
päiväkotimme yhteishenki on vahvistunut	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
päiväkodin johtajan rooli on korostunut	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
henkilöstön kuormittavuus on lisääntynyt	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
henkilöstöön on kohdistunut entistä enemmän sairauspoissaoloja	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
sijaisten saanti sairauspoissaolojen ajaksi on ollut helppoa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
tiimimme on soveltanut ryhmän pedagogista toimintaa entistä enemmän muuttuvien tilanteiden mukaan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

**19. Minkälaista tukea kaipaisit päiväkotisi ja/tai ryhmäsi liikuntakasvatuksen avuksi?**

**20. Mitä muuta haluaisit sanoa aiheesta?**

**21. Haluatko osallistua liikuntavälinekassin arvontaan?**

**Kun painat lähetä, tutkimuskysely päättyy ja voit halutessasi jättää yhteystietosi liikuntavälinekassin arvontaa varten. Arvontaa varten avautuu erillinen kyselylinkki, jota ei voi yhdistää tämän kyselylomakkeen vastauksiin.**

\*

Kyllä

Ei